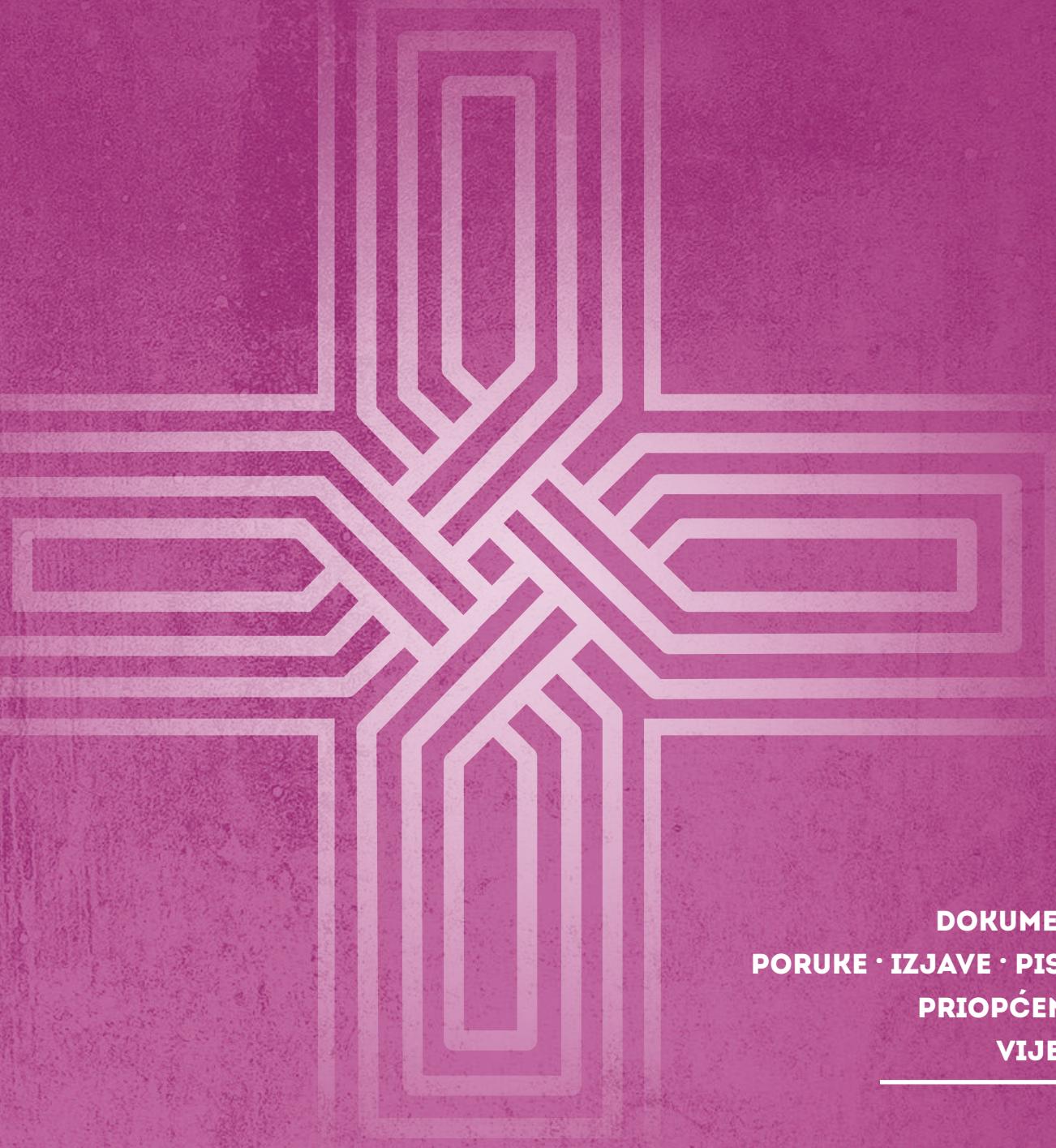

SLUŽBENE
VIJESTI
HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE

GODIŠTE XVIII. □ ZAGREB 2019.

BROJ 2 (26)

DOKUMENTI
PORUKE · IZJAVE · PISMA
PRIOPĆENJA
VIJESTI

SLUŽBENE VIJESTI
HRVATSKE BISKUPSKE
KONFERENCIJE
BROJ 2 (26)
GODIŠTE XVIII.
ZAGREB 2019.

IZDAJE

HRVATSKA BISKUPSKA
KONFERENCIJA

Ksaverska cesta 12A

Tel. 01 5635 001

e-mail: hbk@hbk.hr

UREDNIK

PETAR PALIĆ

GRAFIČKA PRIPREMA
TOMISLAV KOŠČAK, HILP

TISAK
DENONA, Zagreb

ISSN 1332-2354

SADRŽAJ

DOKUMENTI

<i>Aperuit illis</i> – apostolsko pismo svetoga oca Franje u obliku motuproprija kojim se ustanavljuje Nedjelja Božje riječi (14. listopada 2019.)	2
<i>Čovjek stvoren »na sliku Božju« – njegova veličina i poziv – dokument</i>	
Vijeća HBK za nauk vjere (27. studenog 2019.)	7

PORUKE • IZJAVE • PISMA

Poruka Svetoga Oca Franje za 3. svjetski dan siromaha (13. lipnja 2019.)	15
Poruka Svetoga Oca Franje za Svjetski dan misija.....	18
Poruka Svetoga Oca Franje za 5. svjetski dan molitve za skrb o stvorenome svijetu	20
Poruka Svetoga Oca Franje za Svjetski dan mira 2020.....	22
<i>Admirabile signum</i> – apostolsko pismo svetoga oca Franje o značenju i vrijednosti jaslica.....	25
Poruka predsjednika Vijeća HBK za katehizaciju i novu evangelizaciju na početku školske i katehetske godine 2019./2020. (22. kolovoza 2019.)	28
Poruka predsjednika Odbora HBK za pastoral pomoraca, šibenskoga biskupa Tomislava Rogića pomorcima i ribarima u povodu blagdana sv. Nikole 2019. (27. studenoga 2019.)	30
Poruka Komisije »Iustitia et pax« Hrvatske biskupske konferencije za predsjedničke izbore 2019.	31

PRIOPĆENJA

Priopćenje s 59. plenarnog zasjedanja Sabora Hrvatske biskupske konferencije (18. listopada 2019.).....	32
Priopćenje Tiskovnog ureda HBK u vezi s neistinitim i manipulativnim tvrdnjama o Katoličkoj Crkvi i hrvatskim biskupima Milorada Pupovca (28. kolovoza 2019.)	33

VIJESTI

Mons. Bože Radoš imenovan varaždinskim biskupom (1. kolovoza 2019.)	34
Nadbiskup Giorgio Lingua imenovan apostolskim nuncijem u Hrvatskoj.....	34
Susret Stalnog vijeća HBK s predsjednikom Vlade Republike Hrvatske i predsjednikom Hrvatskog sabora (15. listopada 2019.).....	35
Sedmi susret hrvatskih i slovenskih katolika (19. listopada 2019.)	35

DOKUMENTI

Apostolsko pismo u obliku motuproprija Svetoga Oca Franje Aperuit illis kojim se ustanovljuje Nedjelja Božje riječi

1. »Tada im otvori pamet da razumiju Pisma« (Lk 24,45). To je bio jedan od posljednjih čina uskrsloga Gospodina prije njegova uzašašća. Uzao se okupljenim učenicima, s njima je lomio kruh i otvorio im pamet da razumiju sveta Pisma. Tim razočaranim i prestrašenim ljudima objavljuje smisao pashalnoga otajstva, odnosno da je, prema vječnom Očevu naumu, Isus morao podnijeti muku i uskrsnuti od mrtvih da doneše obraćenje i oproštenje grijeha (usp. Lk 24,26.46-47). Obećava zatim Duha Svetoga koji će im dati snage da budu svjedoci toga Otajstva spasenja (usp. Lk 24,49).

Odnos između uskrsloga Gospodina, zajednice vjernikâ i Svetoga pisma od krajnje je važnosti za naš identitet kao kršćana. Bez Gospodina koji nam otvara pamet nemoguće je duboko razumjeti Svetu pismo. No vrijedi i suprotno: bez Svetoga pisma događaji Isusova poslanja i njegove Crkve na ovome svijetu ostaju nerazumljivi. Sveti Jeronim je s pravom napisao: »Ne poznavati Pisma znači ne poznavati Krista« (In Is., Prosvet: PL 24,17).

2. Na završetku Izvanrednog jubileja milosrđa zatražio sam da se razmisli o tome da jedna »nedjelja ... bude u cijelosti posvećena Božjoj riječi, kako bi se shvatilo neiscrpno bogatstvo sadržano u tom stalnom dijalogu između Gospodina i njegova naroda« (*Misericordia et misera*, 7). Posvetiti jednu nedjelju liturgijske godine Božjoj riječi može omogućiti Crkvi da iznova doživi kako uskrslji Gospodin otvara i za nas riznicu svoje riječi da uzmognemo biti u svijetu navjestitelji toga nepresušnoga bogatstva. U vezi s tim vraćaju nam se u misli učenja svetog Efrema:

»Tko je uopće kadar razumjeti, Gospodine, sve bogatstvo samo jedne od tvojih riječi? Mnogo je više

onoga što nam promiče od onoga što možemo razumjeti. Mi smo poput žednih ljudi koji taže žeđ na nekom studencu. Tvoja riječ pruža toliko različitih aspekata, jednako kao što su brojna motrišta onih koji je proučavaju. Gospodin je obojio svoju riječ raznolikim ljepotama, tako da oni koji je proučavaju mogu kontemplirati ono što im je draže. On je u svojoj riječi sakrio sva blaga tako da svatko od nas može naći bogatstvo u onome što kontemplira.« (Komentari na *Diatessaron*, 1,18)

Ovim Pismom želim odgovoriti na mnoge zamolbe koje su mi pristigle od Božjeg naroda da se u čitavoj Crkvi u jedinstvu nakanâ slavi Nedjelja Božje riječi. Već je postalo uvriježeno da kršćanska zajednica odvaja trenutke za razmišljanje o važnosti koju Božja riječ zauzima u svakodnevnome životu. U raznim mjesnim Crkvama poduzete su brojne inicijative kako bi Svetu pismo postalo sve dostupnije vjernicima, tako da u njima poraste zahvalnost za tako velik dar te se predano trude živjeti ga u svakodnevici i dosljedno ga i odgovorno svjedočiti.

Drugi vatikanski sabor je dogmatskom konstitucijom *Dei Verbum* dao velik poticaj za ponovno otkrivanje riječi Božje i taj tekst zaslužuje da se stalno nad njim razmišlja i da ga se živi. U toj je konstituciji jasno izložena narav Svetoga pisma, njegovo prenošenje s naraštaja na naraštaj (drugo poglavlje), njegovo božansko nadahnucé (treće poglavlje) koje obuhvaća Stari i Novi zavjet (četvrto i peto poglavlje) i njegova važnost za život Crkve (šesto poglavlje). Ne bi li unaprijedio to učenje, Benedikt XVI. je 2008. godine sazvao sinodu o temi *Riječ Božja u životu i poslanju Crkve* nakon koje je napisao apostolsku pobudnicu *Verbum Domini* koja je prijeko potrebna pouka za naše zajednice [1]. U dokumentu se posebno produbljuje performativnu narav

Božje riječi, osobito u bogoslužju u kojem dolazi do izražaja njezin izrazito sakramentalan značaj. [2]

Dobro je stoga da u životu našega naroda nikada ne nestane tog odlučnog odnosa sa živom riječi koju se Gospodin nikada ne umara upućivati svojoj Zaručnici, kako bi ona mogla rasti u ljubavi i svjedočenju vjere.

3. Određujem stoga da treća nedjelja kroz godinu bude posvećena slavljenju, razmišljanju i širenju Božje riječi. *Nedjelji Božje riječi* pripast će tako pravo mjesto u razdoblju u godini u kojem smo pozvani na jačanje vezâ sa Židovima te na molitvu za jedinstvo kršćana. Nije riječ o pukoj vremenskoj podudarnosti: slavljenje *Nedjelje Božje riječi* očituje ekumensku vrijednost zato što onima koji slušaju Svetu pismo pokazuje put kojim valja ići kako bi se prisjepelo istinskom i čvrstom jedinstvu.

Zajednice će iznaći način da tu *Nedjelu* proslave kao svečan dan. Bit će, međutim, važno da se na euharistijskom slavlju Svetu pismo postavi na vidljivo mjesto, kako bi se pred pukom očitovalo normativnu vrijednost koju posjeduje Božja riječ. Bit će posebno prikladno na tu nedjelu jasno istaknuti značaj navještaja Gospodnje riječi, a u homiliji naglasiti čast koju smo joj dužni iskazivati. Biskupi mogu te nedjelje predsjedati slavljem uvođenja u službu lektorata ili povjeravanja slične službe, kako bi se dozvalo u svijest važnost navještanja Božje riječi u liturgiji. Bitno je, naime, da se učini sve kako bi se neke vjernike primilo da budu istinski navjestitelji riječi uz odgovarajuću pripremu, što se već uvriježilo kod akolitata ili uvođenja u službu izvanrednih djelitelja svete pričesti. Jednako tako, župnici će moći pronaći načine da Bibliju, ili neku od biblijskih knjiga, razdijele čitavom vjerničkom zboru, kako bi se time jasno pokazalo koliko je važno nastaviti u svakodnevnom životu čitati Svetu pismo, temeljito ga proučavati i moliti uz njega, s posebnim referiranjem na *lectio divina*.

4. Povratak Izraelskog naroda u domovinu nakon babilonskog izgnanstva obilježeno je, i to je vrlo znakovito, javnim čitanjem knjige Zakona. Biblija nam u Knjizi Nehemijinoj daje dirljivi opis toga trenutka. Narod se okupio u Jeruzalemu na trgu pred Vodenim vratima da sluša Zakon. Taj je narod bio rasut pri protjerivanju sa svoje zemlje, ali sada se okupio »kao jedan čovjek« oko Svetoga pisma (Neh 8,1). Narod je »pozorno slušao« dok se sveta knjiga čitala (Neh 8,3), znajući da će u tim riječima otkriti smisao svog proživljenog iskustva. Reakcija na navještaj tih riječi bila je ganutost i plač: »I [leviti] čitahu iz knjige

Božjeg zakona po odlomcima i razlagahu smisao da narod može razumjeti što se čita. Potom namjesnik Nehemija, i svećenik i književnik Ezra, i leviti koji poučavaju narod rekoše svemu narodu: »Ovo je dan posvećen Jahvi, Bogu vašemu! Ne tugujte, ne plačite! [...] »Ne žalostite se: radost Jahvina vaša je jakost!« (Neh 8,8-10).

U tim je riječima sadržano veliko učenje. Biblija ne može biti samo baština nekih, a još manje zbirk knjiga za nekolicinu povlaštenih. Često sejavljuju tendencije u kojima se pokušava monopolizirati i ogranicavati sveti tekst na neke krugove ili odabrane skupine. Toga ne smije biti.

Biblija je knjiga naroda Gospodnjeg koji u njezinu slušanju prelazi s raspršenosti i podjele na jedinstvo. Riječ Božja ujedinjuje vjernike i čini ih jednim narodom.

5. U tome jedinstvu, koje je plod slušanja, pastiri u prvom redu imaju veliku odgovornost tumačenja i omogućavanja svima da shvate Svetu pismo. Budući da je to knjiga naroda, oni koji su pozvani biti služitelji riječi moraju osjetiti snažnu potrebu da je učine dostupnom svojoj zajednici.

Nadasve, homilija ima sasvim posebnu ulogu, jer posjeduje »gotovo sakramentalan karakter« (*Evangelii gaudium*, 142). Pomaganje ljudima da dublje proniknu u Božju riječ jednostavnim i jezikom prilagođenim slušateljima, omogućuje svećeniku da im pomogne otkriti takoder »ljepotu slikâ koje je Gospodin koristio da ljudi potakne da čine dobro« (*Isto*). Ovo je pastoralna prilika koju se ne smije propustiti!

Za mnoge je naše vjernike to jedina prigoda koja im se pruža da vide ljepotu Božje riječi, i to s obzirom na njihov svakodnevni život. Potrebno je, dakle, posvetiti dovoljno vremena pripremi homilije. Tumačenje svetih čitanja ne može se improvizirati. Od nas se propovjednika radije traži da ne držimo preduge i premudre homilije ili govorimo o temama koje nemaju veze s njima. Kad se izdvoji vrijeme za molitvu i meditiranje nad svetim tekstom, može se govoriti iz srca i tako doprijeti do srca onih koji slušaju, tako da se izrazi ono što je bitno i što može urodit plodom. Ne smijemo se nikada umoriti posvetiti vrijeme i molitvu Svetom pismu, tako da ono bude primljeno »ne [kao] riječ ljudska, nego kakva uistina jest, riječ Božja koja i djeluje u vama, vjernicima« (1 Sol 2,13).

Dobro je i da katehete, u svojoj službi pomaganja drugima rasti u vjeri, osjete prijeku potrebu za osobnom obnovom temeljitim upoznavanjem i proučavanjem Svetoga pisma, što će im omogućiti da potpomognu istinski dijalog među onima koji ih slušaju i Božje riječi.

6. Prije nego će doći svojim učenicima, zaključanima u kući, i otvoriti im pamet da razumiju Svetu pismo (usp. Lk 24,44-45), Uskrslji se ukazao dvojici od njih na putu iz Jeruzalema za Emaus (usp. Lk, 13-35). Izvješće svetoga Luke bilježi da se to dogodilo na sam dan njegova uskrsnuća, to jest u nedjelju. Ta dvojica učenika razgovaraju o posljednjim događajima Isusove muke i smrti. Njihovo putovanje u znaku je tuge i razočaranja zbog Isusove tragične smrti. Nadali su se da je On Mesija osloboditelj, ali umjesto toga našli su se suočeni sa sablazni križa. Sâm se Uskrslji neprimjetno približava učenicima i pridružuje im se na putu, ali oni ga ne prepoznavaju (usp. r. 16). Na putu im Gospodin postavlja pitanja i, shvativši da nisu shvatili smisao njegove muke i smrti, naziva ih »bezumnima i srca spora« (r. 25) i »počevši tada od Mojsija i svih proroka, protumači im što u svim Pismima ima o njemu« (r. 27). Krist je prvi egzeget! Ne samo da je u Starome zavjetu unaprijed nagoviješteno ono što će on ostvariti, nego je i On sâm želio biti vjeran toj riječi kako bi očitovao jedinstvenu povijest spasenja koja u Kristu ima svoje ispunjenje.

7. Biblija, kao Sveti pismo, govori, dakle, o Kristu i naviješta ga kao onoga koji mora proći kroz patnju da bi ušao u slavu (usp. r. 26). Ne samo dio, nego sve Pismo govori o Njemu. Bez Pisma njegova se smrt i uskrsnuće ne mogu ispravno razumjeti. Zato se u jednoj od najstarijih isповijesti vjere naglašuje da »Krist umrije za grijeha naše po Pismima; bî pokopan i uskrišen treći dan po Pismima; ukaza se Kefi« (1 Kor 15,3-5). Budući da Sveti pismo govori o Kristu, omogućuje nam vjerovati da njegova smrt i uskrsnuće nisu nešto što pripada mitologiji, nego povijesti i u središtu su vjere njegovih učenika.

Duboka je veza koja povezuje Sveti pismo i vjeru vjernikâ. Budući da vjera dolazi po slušanju, a slušanje je usredotočeno na Kristovu riječ (usp. Rim 10,17), iz toga proizlazi neodložan i važan poziv: vjernici su dužni pažljivo slušati riječ Gospodnju i u bogoslužnom činu, i u osobnoj molitvi, i razmišljanjima.

8. »Putovanje« Uskrsloga s učenicima iz Emausa završava objedom. Tajanstveni Putnik prihvata ustrajnu zamolbu koju mu upućuju dvojica učenika: »Ostani s nama jer zamalo će večer i dan je na izmaku!« (Lk 24,29). Sjedaju za stol, a Isus uzima kruh, blagoslovila ga, lomi i pruža im. U tom trenutku im se otvaraju gaoci i oni ga prepoznavaju (usp. r. 31).

Iz toga prizora jasno razabiremo koliko je neraskidiva veza između Svetog pisma i euharistije. To je ono što uči Drugi vatikanski sabor: »Crkva je uvijek častila

božanska Pisma kao i sâmo Gospodinovo Tijelo jer ona – iznad svega u svetom bogoslužju – ne prestaje uzimati i vjernicima pružati kruh života sa stola kako Božje riječi tako i Kristova Tijela.« (*Dei Verbum*, 21)

Redovito čitanje Svetoga pisma i slavljenje Euharistije omogućuju nam da sebe promatramo kao dio jedne cjeline. Kao kršćani jedan smo narod koji putuje kroz povijest, snažen prisutnošću Gospodina u našoj sredini, koji nam govori i hrani nas. Dan posvećen Bibliji ne želi biti »jednom na godinu«, nego jednom za čitavu godinu, jer nam je prijeko potrebno rasti u dobrom poznавanju i ljubavi prema Svetom pismu i Uskrslome koji ne prestaje lomiti riječ i kruh u zajednici vjernikâ. Zato nam je potrebno uči u prisni odnos sa Svetim pismom; u suprotnom, naša će srca ostati hladna a oči zatvorene, pogodeni, kakvi već jesmo, bezbrojnim oblicima sljepoće.

Sveti pismo i sakramenti neraskidivo su povezani. Kad se u sakramente uvodi i kad ih se prikazuje u svjetlu Božje riječi, oni se sve zornije pokazuju kao cilj hoda kojim sâm Krist otvara ljudima um i srce da prepozna njegovo spasiteljsko djelovanje. Uvijek bismo, i u vezi s tim, trebali imati na umu učenje iz Knjige Otkrivenja u kojoj se uči da Gospodin stoji na vratima i kuca. Ako tko posluša njegov glas i otvari mu, On ulazi da večera s njim (usp. 3,20). Krist Isus kuca na naša vrata riječima Svetoga pisma. Ako slušamo i otvorimo vrata uma i srca, tada ulazi u naš život i ostaje s nama.

9. U Drugoj poslanici Timoteju, koja na stanovit način predstavlja njegovu duhovnu oporuku, sveti Pavao preporučuje svome vjernom suradniku da se neprestano utječe Svetom pismu. Apostol je uvjeren da »sve Pismo bogoduho, korisno je za poučavanje, uvjerenje, popravljanje, odgajanje u pravednosti« (3,16). Ta Pavlova preporuka Timoteju predstavlja temeljno polazište od kojeg koncilska konstitucija *Dei Verbum* pristupa velikoj temi nadahnuća Svetoga pisma. Iz toga temelja izlaze napose na vidjelo *spasiteljska svrha, duhovna dimenzija i načelo utjelovljenja* Svetoga pisma.

Dozivajući prije svega Pavlovu preporuku Timoteju, u *Dei Verbum* se naglašuje da »mora se dosljedno ispovijedati da knjige Pisma čvrsto, vjerno i bez zablude naučavaju istinu za koju je Bog htio da radi našega spasenja bude zapisana u Svetim pismima« (br. 11). Budući da ova poučavaju s ciljem spasenja po vjeri u Krista (usp. 2 Tim 3,15), istine sadržane u njima služe za naše spasenje. Biblija nije zbirka povijesnih knjiga ili vijesti, nego je u potpunosti usmjerenja na cjelovito spasenje osobe. Neosporna povijesna ukorijenjenost knjiga sadržanih u svetome tekstu ne smije dovesti do toga da se zaboravi tu prvobitnu

svrhu: naše spasenje. Sve je usmjereno tom cilju utkanom u samoj naravi Biblije koja je sastavljena kao povijest spasenja u kojoj Bog govori i djeluje kako bi išao ususret svim ljudima i spasio ih od zla i smrti.

Da bi postiglo tu spasensku svrhu, Sveti pismo po djelovanju Duha Svetoga čini to da ljudske riječi napisane na ljudski način postaju Božja riječ (usp. *Dei Verbum*, 12). Uloga Duha Svetoga u Svetome pismu od temeljne je važnosti. Bez njegova djelovanja, uvijek bi vrebala opasnost da ostanemo ograničeni isključivo na pisani tekst. Time bi se lako utrlo put fundamentalističkom čitanju kojega se treba kloniti ako se ne želi izdati nadahnuti, dinamički i duhovni značaj svetoga teksta. Kao što podsjeća Apostol: »Slovo ubija, a Duh oživljuje« (2 Kor 3,6). Duh Sveti, dakle, pretvara Sveti pismo u živu Božju riječ, koju se živi i prenosi u vjeri njegova svetoga naroda.

10. Djelovanje Duha Svetoga ne odnosi se samo na oblikovanje Svetoga pisma, nego djeluje i u onima koji Božju riječ slušaju. U tome su smislu poučne riječi koncilskih otaca: Sveti pismo treba »čitati i tumačiti u istom Duhu u kojem je napisano« (*Dei Verbum*, 12). Božja objava dostiže svoju potpunost i puninu u Isusu Kristu; Duh Sveti, međutim, ne prestaje djelovati. Djelovanje Duha ne smije se svoditi samo na božansko nadahnuće Svetoga pisma i njegove različite pisce, jer ga se time ograničava. Trebamo, dakle, imati povjerenja u djelovanje Duha Svetoga koji nastavlja na svoj poseban način pružati nadahnuće kad Crkva naučava Sveti pismo, kad ga učiteljstvo vjerodostojno tumači (usp. *Isto*, 10) i kad ga svaki vjernik čini normom svojega duhovnoga života. U tome smislu možemo razumjeti riječi koje je Isus uputio svojim učenicima kad su mu potvrdili da sada razumiju značenje njegovih prisopodoba: »Stoga svaki pismoznanac upućen u kraljevstvo nebesko sličan je čovjeku domaćinu koji iz svoje riznice iznosi novo i staro« (Mt 13,52).

11. U *Dei Verbum*, na kraju, precizira se da »Božje su riječi izrečene ljudskim jezicima, postale slične ljudskom govoru, kao što je nekoć Riječ vječnoga Oca, uvezši slabo ljudsko tijelo, postala slična ljudima« (br. 13). Drugim riječima, utjelovljenje Božje Riječi daje oblik i značenje odnosu između Božje riječi i ljudskog jezika s njegovim povijesnim i kulturnim uvjetovanostima. U tome događaju se oblikuje predaja koja je također Božja riječ (usp. *Isto*, 9). Često se javlja opasnost da se Sveti pismo dijeli od predaje, ne shvaćajući da su oni zajedno jedan jedini izvor Objave. Pismeni značaj ovog prvog nimalo ne umanjuje činjenicu da je to u potpunosti živa riječ; jednako tako, živa predaja

Crkva, koja neprestano prenosi tu riječ kroz stoljeća iz naraštaja u naraštaj, posjeduje tu svetu knjigu kao »vrhovno pravilo njezine vjere« (*Isto*, 21). Uostalom, prije nego što je postalo pisani tekst, Sveti pismo je predavano usmeno i održavano živom vjerom naroda koji ga je usred mnogih drugih naroda prepoznavao kao svoju povijest i izvor svojega identiteta. Biblijska se vjera temelji, dakle, na živoj riječi, a ne na knjizi.

12. Kad se Sveti pismo čita u istome Duhu u kojem je i napisano, ostaje uvijek novo. Stari zavjet nikada ne stari kad postane dijelom Novoga jer je sve preobraženo jednim Duhom koji ga nadahnjuje. Sveti tekst u cijelini ima proročku ulogu: ona se ne odnosi na budućnost, nego na sadašnjost onoga koji se hrani tom riječju. Sâm Isus to jasno kaže na početku svoje službe: »Danas se ispunilo ovo Pismo što vam još odzvana u ušima« (Lk 4,21). Onaj tko se hrani Božjom riječju svaki dan postaje, poput Isusa, suvremenik ljudi koje susreće; nije u napasti da padne u besplodne nostalgiye za prošlošću niti u sablasne utopije u vezi s budućnošću.

Sveti pismo ostvaruje svoje proročko djelovanje prije svega u odnosu na one koji ga slušaju. Ono je ujedno i slatko i gorko. Vraćaju nam se u vezi s tim u misli riječi proroka Ezekiela kad mu je Gospodin zapovjedio da pojede svitak: »Bijaše mi u ustima sladak kao med« (3,3). Ivan evanđelist, također, na otoku Patmosu, doživljava isto Ezezielovo iskustvo jedenja svitka, ali dodaje još nešto podrobnije: »Bijaše mi u ustima kao med slatka, ali kad je progutah, zagorči mi utrobu« (Otk 10,10).

Slatkoča Božje riječi potiče nas da je dijelimo sa svima onima s kojima se susrećemo u svome životu kako bismo izrazili sigurnu nadu koju ona sadrži (usp. 1 Pt 3,15-16). Njegova gorčina, s druge strane, često je plod svijesti o tome koliko nam je teško tu riječ dosljedno živjeti ili našeg osobnog iskustva kad je vidimo odbačenu, jer je se ne smatra vrijednom da dadne smisao životu. Ne smijemo zato Božjoj riječi pristupati kao po navici, nego se moramo njome hraniti kako bismo prepoznali i u potpunosti živjeli svoj odnos s Bogom i s našom braćom i sestrama.

13. Još jedan izazov koji dolazi od Svetog pisma jest onaj koji se odnosi na ljubav. Božja riječ neprestano doziva u svijest milosrdnu ljubav Oca koji od svoje djece traži da žive u ljubavi. Isusov život je potpun i savršeni izraz te Božje ljubavi koja ništa ne zadržava za sebe, nego samu sebe bespridržajno svima pruža. U prisopodobi o Lazaru nalazimo vrijednu uputu. Kad i Lazar i bogataš umru, ovaj potonji, vidjevši siromaha u Abrahamovom krilu, moli da se Lazara

pošalje njegovoj braći da ih upozori da ljube svoga bližnjega kako bi izbjegli da i njih snađu patnje koje on podnosi. Abrahamov odgovor glasi: »Imaju Mojsija i Proroke! Njih neka slušaju!« (Lk 16,29). Slušati Sveti pismo kako bi se u djelu provodilo milosrđe: to je veliki izazov koji se postavlja pred nas u životu. Božja riječ je kadra otvoriti nam oči i omogućiti nam otrgnuti se od individualizma koji vodi do obamrstosti i čini naš život neplodnim. Ona širom otvara put dijeljenja i solidarnosti.

14. Jedna od najvažnijih zgoda vezanih uz Isusov odnos s njegovim učenicima jest Preobraženje. Isus zajedno s Petrom, Jakovom i Ivanom uzlazi na goru na molitvu. Evanđelisti nam govore kako su Isusovo lice i odjeća postali blistavo bijeli dok su dva čovjeka s njim razgovarala: bili su to Mojsije i Ilija, koji uosobljuju Zakon odnosno Proroke, to jest Sveti pismo. Petrova reakcija na ovaj prizor bila je puna radosnog čuđenja: »Učitelju, dobro nam je ovdje biti. Načinimo tri sjenice: jednu tebi, jednu Mojsiju, jednu Iliju« (Lk 9,33). U tome času zasjenjuje ih oblak i učenike obuzima strah.

Preobraženje podsjeća na blagdan Sjenica, kada su Ezra i Nehemija čitali sveti tekst narodu nakon povratka iz izgnanstva. Ono je istodobno predokus Isusove slave gdje se učenike priprema za sablazan muke: Božju slavu evocira također oblak koji obavlja učenike kao simbol Gospodinove prisutnosti. Slično se preobraženje događa i sa Svetim pismom koje nadilazi samo sebe kad hrani živote vjernikâ. Kao što se podsjeća u *Verbum Domini*: »U ponovnom otkrivanju povezanosti između različitih pisamskih smislova postaje ključno uočavanje prijelaza između slova i duha. Nije riječ o automatskom i spontanom prijelazu; potrebno je, radije, nadilaženje slova« (br. 38).

15. Na putu prihvaćanja Božje riječi u naša srca prati nas Gospodinova Majka koja je nazvana blaženom jer je povjerovala da će se ispuniti ono što joj je Gospodin rekao (usp. Lk 1,45). Marijino blaženstvo prethodi svim blaženstvima koje je Isus proglašio za siromašne, ožalošćene, krotke, mirotvorce i one koji su progonjeni, jer je to prijeko potreban uvjet za svako drugo blaženstvo. Nijedan siromah nije blažen zato što je siromašan; postaje to ako poput Marije vjeruju u ispunjenje Božje riječi. Na to podsjeća veliki učenik i učitelj Svetoga pisma, sveti Augustin: »Netko iz mnoštva, obuzet oduševljenjem, povikao je: "Blažena utroba koja te nosila", a Isus je odgovorio: "Još blaženiji oni koji slušaju riječ Božju i čuvaju je!"^[1]. Kao da želi reći: moja majka, koju nazivaš blaženom, blažena je upravo zato što čuva Božju riječ. Ne zato što je u njoj Riječ

postala tijelom i prebivala među nama, nego zato što čuva tu istu Božju riječ po kojoj je stvorena i koja se u njoj utjelovila« (*Traktat o Ivanovom Evanđelju*, 10,3).

Neka Nedjelja Božje riječi pomogne Božjem narodu rasti u pobožnom i revnom dubokom upoznavanju sa Svetim pismima, kao što je sveti pisac produčavao još od drevnih vremena: »Jer, riječ je posve blizu tebe, u tvojim ustima i u tvome srcu da je vršiš« (Pnz 30,14).

Dano u Rimu, pri Svetom Ivanu Lateranskom, 30. rujna 2019.

Na liturgijski spomen svetoga Jeronima na početku 1600. godišnjice njegove smrti

FRANJO

[1] Usp AAS 102 (2010), 692-787.

[2] »Sakramentalnost Riječi može se tako razumjeti po analogiji Kristove stvarne prisutnosti pod posvećenim prilikama kruha i vina. Pristupanjem oltaru i sudjelovanjem u euharistijskoj gozbi mi stvarno primamo tijelo i krv Kristovu. Naviještanje Riječi Božje u liturgijskom slavlju uključuje priznavanje da je sâm Krist nazočan i da se obraća nama kako bi bio prihvaćen« (*Verbum Domini*, 56).

VIJEĆE HBK ZA NAUK VJERE

Čovjek stvoren »na sliku Božju« – njegova veličina i poziv

Uvod

1. Čovjek nikada nije znao o sebi više nego danas. Različitim istraživanjima tijekom mnogih stoljeća došao je do mnoštva spoznaja o sebi samome i svome životu, o čovječanstvu i svijetu oko sebe. S jedne strane, to stečeće obilje znanja donijelo je neizmjerne prednosti i poboljšanja uvjeta ljudskoga života te unapređenja čovječanstva i stvorenoga svijeta. S druge strane, ono vodi do nekoliko zaključaka, koji nadilaze samo jedno područje ili partikularno znanje o čovjeku i njegovu svijetu.

2. Što više i dublje prodire u svoje biće i svoj život, što više spoznaja o sebi stječe, to se čovjeku otvara više novih pitanja. Rastom spoznaja o sebi čovjek i dalje sam sebi ostaje pitanje, usmjeren na traženje novih odgovora. U obilju svojih spoznaja on ima i iskustvo nedorečenosti, jer spoznaje da nije došao do krajnjega odgovora na pitanje o sebi, a što ga potiče na uvijek nova istraživanja i propitivanja. Svojom težnjom za novim spoznajama nadilazi samoga sebe prema još neostvarenim mogućnostima. Time što se čovjek nalazi između iskustva nedovršenog znanja o sebi i unutarnjeg impulsa za sve dubljim proučavanjem svoga bića i života, otvara se načelno pitanje: Može li čovjek sam sebe i iz samoga sebe do kraja spoznati i je li on sam sebi u konačnici do kraja nedokučivo biće?

3. U suvremenom obilju znanja o sebi prisutna je opasnost da se čovjek rasprši u pluralnosti spoznaja, koje više nije u mogućnosti povezati u jednu smisao cjeplinu ili svesti ih na jedan zajednički nosivi temelj. Sve brojnije, preciznije i kompleksnije spoznaje o čovjeku i sve različitiji diskursi mogu čovjeka voditi u nepovezivu fragmentarnost i nesavladivu nepreglednost znanja, tako da više nije u stanju oblikovati jednu cjelovitu, normativnu sliku sebe, prema kojoj bi se mogao orijentirati u svome životu i djelovanju. Izobilje spoznaja o sebi, koje nije moguće povezati u cjelovitu, mjerodavnu sliku, nosi opasnost da čovjek postane nesiguran u svoj identitet, da izgubi orijentir glede svoga mjesta unutar svijeta, smisla i cilja svoga života.

4. U suvremenim istraživanjima zamjećuje se tendencija prema isključivo empirijskom proučavanju čovjeka,

poglavito preko područja prirodnih znanosti i tehnologije. Promatranjem konkretnih datosti – konkretna čovjeka, njegove konstitucije, ponašanja i životnih uvjeta – dolazi se do sve preciznijih uvida o tome što je čovjek, što čini njegovu »narav«: koje su njegove zajedničke karakteristike, koje čine čovjeka dijelom ljudske vrste. Postoji tendencija prema isključivo naturalističkom razumijevanju čovjeka, koje često vodi materijalističkim i determinističkim zaključcima. Time prijeti opasnost da se zanemari onaj pristup koji je usmjeren prema cjelovitom razumijevanju čovjeka i svega onoga što ga čini pojedinačnom, nezamjenjivom osobom i članom ljudske zajednice. Čovjek, naime, nije samo egzemplar ljudske vrste, nego i osoba s pripadajućim identitetom i dostojanstvom, razumom, slobodom i odgovornošću. Upravo shvaćanje čovjeka kao osobe i s time povezano njegovo neotudivo dostojanstvo i ljudska prava doprinos su kršćanstva zapadnoj civilizaciji. U vidu povezivosti dvaju različitih i nerijetko polarizirajućih načina proučavanja čovjeka, valja ustvrditi da se znanstveno-empirijski pristup čovjeku i biblijsko-teološko shvaćanje čovjeka međusobno ne isključuju. Ni objektivizirajući znanstveni pristup ne može pretendirati na isključivost i sveobuhvatnost razumijevanja čovjeka, niti se teološko promišljanje načelno može izolirati od interdisciplinarnog dijaloga s onim znanstvenim područjima, koji dublje proučavaju naravne datosti čovjeka i njegova života.

5. Katolička teološka interpretacija čovjeka, utemeljena na Božjoj samoobjavi čovjeku, koja je artikulirana u Bibliji i tradiciji Crkve te aktualizirana u dijalogu sa suvremenim znanostima, ne pridonosi prvenstveno povećanju pojedinačnih znanja o čovjeku niti stoji s njima u konkurenciji. Ona pruža temeljne istine, koje omogućuju cjelovit pogled na čovjeka i smisao njegova života te oblikuju mjerodavan okvir za traženje odgovora na pojedinačna pitanja. Teologija pokazuje da se bit čovjeka ne otkriva samo promatrajući njega samoga, otkrivajući njegova psihofizička svojstva te prirodne i društvene okolnosti njegova života, nego čovjeka u cjelini razumiјeva iz njegova konstituirajućeg odnosa s Bogom, unutar kojega se mogu integrirati i kritički vrednovati različiti aspekti znanja o čovjeku. U konačnici, čovjek sâm sebi ostaje do kraja neiscrpno otajstvo, jer je, stvoren na sliku

Božju, odraz Božjega otajstva i samo se u Bogu može do kraja otkriti smisao njegova postojanja.

I. Čovjek stvoren »na sliku Božju«

6. Temeljno polazište katoličke teološke slike čovjeka jest to da je čovjek Božje stvorenje. I onda, kada je prihvaćena spoznaja da se čovjek do svoga sadašnjega stanja razvio u jednom evolutivnom procesu, to ne potiče biblijsku i teološku tvrdnju da čovjek postoji jer ga je Bog htio. Kao univerzalan transcendentan uzrok svega što postoji, Bog je ne samo svijetu, nego i čovjeku omogućio razvoj evolutivnim načinom i uputio mu poziv u osobno zajedništvo svoga života. Koliko god imao zajednički evolutivni razvoj s drugim živim bićima na zemlji, čovjek ih nadilazi po duhovnoj duši, svijesti, razumu, savjesti, slobodi i ljubavi. Ni evolutivan razvoj prvog čovjeka ili ljudske skupine ne može se objasniti samo znanstvenim metodama i pojmovima. Katolička teologija pretpostavlja poseban Božji zahvat u nastajanju čovjeka, a to izražava tvrdnjom da Bog neposredno stvara dušu svakoga čovjeka. »Ontološki skok« prema čovjeku u procesu evolucije ne proizlazi iz razvoja materije, nego iz posebnoga Božjeg djelovanja, koje omogućuje da se razvije čovjek. Pojam *duša* u teološkom načinu govora izražava da Bog samo s čovjekom i sa svakim čovjekom, od početka njegova postojanja uspostavlja osoban odnos i time ga uzdiže iz samo materijalne na duhovnu razinu života. Svako ljudsko biće po svojoj stvorenosti stoji u bitnoj povezanosti s Bogom, koju je u svome osobnome životu pozvano realizirati.

7. Istinu kako je Bog čovjeka htio kao posebno biće među ostalim stvorenjima, kojemu nudi poseban odnos zajedništva, Sveti pismo izražava tvrdnjom da je čovjek stvoren na sliku Božju: »I reče Bog: ‘Načinimo čovjeka na svoju sliku, sebi slična, da bude gospodar ribama morskim, pticama nebeskim i stoci – svoj zemlji – i svim gmizavcima što puze po zemljii!» Na svoju sliku stvori Bog čovjeka, na sliku Božju on ga stvori, muško i žensko stvori ih« (Post 1,26-27). Taj jedinstven izraz prepoznat je u kršćanskoj i katoličkoj tradiciji kao teološka »definicija« čovjeka, u kojoj su sadržane njegove značajke, njegov odnos prema Bogu i drugima, njegovo mjesto i uloga u svijetu te smisao njegova života. Izraz da je čovjek stvoren »na sliku Božju« kazuje ponajprije da je Bog htio da čovjek bude na poseban način s njime povezan i da ima udjela u njegovu trojstvenom božanskom životu. Time Bog svakome čovjeku, neovisno o njegovim sposobnostima, rasi, izobrazbi, ugledu, imetku, daje neotuđivu vrijednost i dostojanstvo. Odatle proizlazi

zapovijed da se ni jednim čovjekom ne može raspolažati kao sredstvom i da ni jedno ljudsko biće ne može biti podređeno nekom ideoškom sustavu, strukturama ili interesima pojedinaca i skupina. Čovjek nije gospodar drugoga čovjeka, nego se treba prema njemu odnositi poštujući »sliku Božju« u njemu, njegovu vrijednost i dostojanstvo.

8. Iz posebne čovjekove povezanosti s Bogom određen je njegov odnos prema samome sebi, prema drugim ljudima i stvorenome svijetu. Stvoren na sliku Boga koji je zajedništvo triju osoba, čovjek nije samačko biće niti izolirani individuum, nego je po svojoj naravi upućen na odnos i zajedništvo s drugima. Ponajprije je pozvan u zajedništvo trojstvenoga Boga, potom je usmjerен na interpersonalne odnose s drugim ljudima i smješten u univerzalnu zajednicu svih stvorenja. Njegovo konkretno postojanje ostvaruje se u napetosti između individualnoga dostojanstva i slobode oblikovanja vlastita života te upućenosti na druge s kojima tvori zajedništvo života u ovome svijetu. Čovjek je odnosno i socijalno biće, koje živi i djeluje iz primarnog zajedništva s Bogom, unutar mnogostrukih ljudskih zajednica na razini obitelji, društva, vjere, posla, čovječanstva te u povezanosti s ostalim stvorenjima. Ljudski život satkan je od temeljnog odnosa s Bogom, koji mu omogućuje odnos sa samim sobom, s drugim ljudima i s ostalim stvorenjima. Stvoren na sliku trojstvenoga Boga, ljudi se ne mogu u potpunosti ostvariti kao samodostatni i neovisni subjekti, nego je njihov odnos s Bogom i s uživot s drugima značajan čimbenik u njihovu osobnome ispunjenju.

9. Velik broj suvremenih teoloških tumačenja naglašava da čovjekova stvorenost na sliku Božju nema samo supstancialan ili funkcionalan karakter, u smislu da se odnosi samo na čovjekove misaone i djelatne sposobnosti ili samo na zadaću koja mu je od Boga povjerena da vrla zemljom. Čovjekova stvorenost na sliku Božju tiče se cjelovita njegova bića, njegova postojanja i djelovanja. Čitav čovjek, u svojoj tjelesnoj i duhovnoj dimenziji, stvoren je na sliku Božju i čitav čovjek stoji u odnosu s Bogom i s drugima. To znači da je duhovna dimenzija, zajedno s onom psiho-fizičkom, povjesnom i društvenom, neizostavan dio ljudskoga bića, koja prožima sve druge njegove dimenzije i koju u svome osobnome napredovanju također treba dalje razvijati. Iz čovjekove povezanosti s Bogom slijedi da on nije biće koje pripada samo materijalnome svijetu, ljudskoj vrsti i čovječanstvu, nego mu je otvorena mogućnost i poziv da nadiže sebe i svijet te sudjeluje u vječnom zajedništvu života s trojstvenim Bogom.

10. Čovjek kao Božje stvorenje nije staticko ni dovršeno biće. U Bibliji ne стоји да čovjek »jest« slika Božja, nego je stvoren »na« sliku Božju, što uključuje dinamično razumijevanje njegove naravi i života. On je pozvan rasti i sve više realizirati bogolikost unutar svoje osobne, društvene i povijesne egzistencije. Tako se čovjek u potpunosti razvija tek kada raste i u povezanosti s Bogom i po njemu u zajedništvu s drugim ljudima i stvorenjima. Katolička teološka antropologija pritom polazi od temeljne čovjekove upućenosti na Isusa Krista. On je taj koji čovjeku otvara mogućnosti da sve više napreduje u svojoj stvorenosti na sliku Božju. Kao Sin Božji, Isus Krist je prava »slika Boga nevidljivoga«. On je Prvorodenac, po kojemu je sve stvoreno i usmjereno na njega kao cilju. On je i Početak novoga, obnovljenoga stvorenja koje vodi prema eshatološkom pomirenju s Bogom (usp. Kol 1,15-20). K tome, Isus Krist je savršeni čovjek koji je obnovio sliku Božju izobličenu grijehom prvih ljudi. On je novi Adam, u kojemu je potpuno ostvaren čovjek kao slika Božja i po kojemu je započelo novo čovječanstvo. Po svojoj potpunoj predanosti Ocu i otvorenosti ljudima u ljubavi i milosrđu, on pokazuje što znači biti i živjeti kao prava slika Božja. Isus Krist je stoga uzrok, uzor i krajnji cilj ljudskoga života: on mu omogućuje život u obnovljenom stanju slike Božje, on mu otkriva otajstvo njegova bića te smisao i uzvišen poziv njegova života. I obrnuto, ljudski rod je od početka usmjerjen prema sve većem suočavanju s Isusom Kristom kao savršenom slikom Božjom i kao konačnim ostvariteljem zajedništva Boga i čovjeka.

11. Čovjek je pozvan sve više suočavati se slici Krista (usp. Rim 8,29), prema kojoj je stvoren, otkupljen i obnovljen. Po sakramentalnome zajedništvu s Kristom i darovima Duha Svetoga, on biva preobražen u novoga čovjeka i ospozobljen za osoban rast prema potpunoj preobraženju u sliku Krista (usp. 2 Kor 3,18). To osobno postajanje sve sličnijim Kristu u naslijedovanju njegova života, čovjek ne ostvaruje samo na razini unutarnjega života niti samo u svrhu zadobivanja vječnoga života s Bogom. Njegova duhovna preobrazba u slicu Isusa Krista treba biti vidljiva u njegovu zemaljskome životu na svim razinama njegove komunikacije i dje-lovanja. Božji poziv upućen čovjeku da se izgrađuje u svojoj bogolikosti po udioništvu u Kristovu otajstvu otkupljenja neodvojivo je povezan s njegovim konkretnim zalaganjem za razvoj čovječanstva i stvorenoga svijeta. Čovjekova osobna preobrazba treba se proširiti u preobrazbu ljudske povijesti i društva, unutar kojega bi se sve vidljivije trebala ostvarivati načela Kraljevstva Božjega.

II. Čovjek kao muškarac i žena

12. Prema svojoj stvoriteljskoj zamisli, Bog je čovjeka, kao muško i kao žensko, stvorio na svoju sliku (usp. Post 1,27). I muškarac i žena su na jednak način stvoren na sliku Božju, imaju jednaku od Boga im darovanu vrijednost i dostojanstvo. Jedinstvo muškarca i žene čini prvi i najintimniji oblik zajedništva među ljudima, u kojemu se na poseban način odražava čovjekova bogolikost. U svojoj jednakoj stvorenosti na sliku Božju kao ljudskih bića te istodobno u različitosti konkretnog postojanja na sliku Božju, muškarac i žena su iskonski upućeni jedno na drugo te u odnosu uzajamnosti i komplementarnosti oni izgraduju zajedništvo života. Povijesni oblici podređivanja jednoga spola drugome ne pripadaju Božjemu idealu međuljudskih odnosa, nego su posljedica čovjekovim grijehom narušenim odnosom s Bogom, koji ima posljedice i na sve druge odnose (usp. Post 3,7-24). Ta stvorenjska jednakovrijednost i zajedništvo muškarca i žene prisutni su i u njihovu upravljanju zemljom. Bog je dao muškarcu i ženi zadatak ne da vladaju jedno nad drugim, nego da vladaju nad povjerenim im svijetom (usp. Post 1,28). Božji poziv upravljanja zemljom upućen je na jednak način i muškarcu i ženi, što znači da oboje aktivno i na ravnopravan način sudjeluju u izgradnji ljudske zajednice i stvorenoga svijeta. I muškarac i žena su jednakovrijedni i jednakopravni Božji predstavnici na zemlji i oboje su »vladari« nad Božjim svijetom. Oboje su životno upućeni jedno na drugo, te u uzajamnosti odnosa pridonose izgradnji stvorenoga svijeta.

13. Čovjek je stvoren u spolnoj različitosti, kao muškarac i kao žena. Spolna određenost nije samo kakav sekundaran dodatak ljudskome biću. Ona prožima čitava čovjeka i konstitutivna je za njegov osobni identitet. Spolna određenost kao muškarca i kao žene jest način na koji čovjek postoji, djeluje i komunicira. S jedne strane, kroz povijest su se pojedinim spolovima nametale određene društvene i kulturne uloge u isključivom smislu i time su se postavljala neravnopravna ograničenja glede mogućnosti životnoga ostvarenja muškaraca i žena. S druge strane, iz takvih primjera ne može se izvući zaključak da je tjelesno spolno određenje čovjeka potpuno nevažno za njega kao osobu, za njegov život u svijetu i za odnose s drugim ljudima. U vezi s tim, prvo je važno istaknuti da tjelesno spolno određenje ne može služiti kao temelj za diskriminaciju žene ili muškarca. No, jednakom mjerom valja naglasiti da spol i rod nisu ni sasvim odvojene stvarnosti. Nije u skladu sa čovjekovom stvorenom naravi dualistički razdvajati ga na njegove biološke datosti koje se mogu promijeniti, i na apstraktnu samosvijest i apsolutnu slobodu, prema kojima bi on neuvjetovano mogao

kreirati svoju narav i identitet. Čovjekova tjelesnost, a time i spolna određenost, više je od biološke činjenice; ona je sastavni dio ljudskoga bića, njegova osobnoga identiteta i komunikacije s drugima. Spolni identitet trajni je način na koji postoji čovjek stvoren na sliku Božju i bit će sačuvan u njegovu eshatološkome dovršenju.

III. Čovjek kao tjelesno i duhovno biće

14. Biblijska i teološka tradicija shvaćaju čovjeka kao jedinstvo tijela i duše, kao prožetost njegove tjelesne i duhovne dimenzije. Biblija i teologija ne zastupaju dualističku podjelu čovjeka, prema kojoj bi duhovna dimenzija bila vrjednija od one tjelesne. Biblija ne govori da čovjek »ima« tijelo, dušu ili duh, nego da čitav čovjek »jest« tijelo, duša ili duh. Čitava čovjeka promatra iz različitih vidova, koji izražavaju kompleksnost njegova bića, i zato ga nije moguće razdvojiti u pojedine »dijelove«. Čitav čovjek stvoren je na sliku Božju i kao takav postoji samo u fizičkom i duhovom jedinstvu, u kojem se tjelesna i duhovna razina prožimaju i jedna u drugoj izražavaju. Čovjek je kao cjelina u svojoj duhovnoj i tjelesnoj dimenziji nositelj slike Božje. On se ne može reducirati na svoje mjerljive materijalne, biološko-kemijske sastavnice niti ga se može apstrahirati samo na duhovno-duševnu dimenziju odvojenu od tijela. U čovjeku se prožimaju tjelesna i duhovna razina: njegov duhovno-psihički život izražava se kroz tijelo, a tijelo sa svoje strane utječe na njegovu duševnu i duhovnu razinu. Moglo bi se reći da je čovjek »oduhovljeno« tijelo i »otjelovljena« duša.

15. Jedan od ključnih izazova za razumijevanje čovjeka danas dolazi iz područja znanstveno-empirijskoga proučavanja čovjeka, gdje se stavlja naglasak na čovjekovu narav, koja se razumijeva materijalno-biološki i koja se može empirijskom metodom mjeriti i proučavati. Na tim naturalističkim temeljima, postoje tendencije da se čovjekova slobodna volja zamijeni determiniranošću, čovjekov duh i svijest reduciraju na neuronalne procese, a čovjekova osobnost određuje isključivo genetskim zadanostima. U takvoj redukcionističkoj slici na čovjeka se gleda kao na biće kojim upravlja njegovo materijalno tijelo sa svojim zadanostima i funkcijama, a zanemaren je čovjek kao cjelovita, tjelesna i duhovna osoba sa svime onime što se ne može strogo empirijski obuhvatiti. Tjelesno i duhovno djelovanje je međusobno povezano i ne može se jedno na drugo reducirati. Utjecaj neurona i gena ne ukida stvarnost ljudske osobe. Sposobnosti slobode, svijesti i duha u čovjeku čine ono »više« od samih psihofizičkih aktivnosti u kojima se one pokazuju.

To vrijedi i za čovjekovu povezanost s Bogom, koja nadilazi samo određene mjerljive pokazatelje njegove svijesti o transcendenciji ili duhovne aktivnosti.

16. Empirijske znanosti ne mogu dati cjelovit uvid u čovjeka, jer postoje stvarnosti i pitanja koja nadilaze domet empirijsko dohvatljive naravi čovjeka, kao što su: ljudska osobnost, individualnost, svijest, savjest, sloboda, ljubav, kao i pitanja glede porijekla čovjeka, smisla i cilja njegova života. Spoznaje znanstveno-empirijskih proučavanja u mnogostrukom su pogledu pridonijele boljitu ljudskoga života. Međutim, potrebno je ukazati i na njihove granice, posebno kada se te spoznaje predstavljaju kao apsolutno vrijedeće i kada empirijski stup teži nametnuti se kao obuhvatni kriterij poznavanja cjeline čovjeka i njegove stvarnosti. Koliko god je čovjek satkano od svojih tjelesnih funkcija, koliko god se njegove duhovne aktivnosti mogu zamijetiti u njegovim tjelesnim procesima, koliko god se nalazio pod utjecajem svoje okoline, on nije do kraja empirijski pronicljiv, jer svojom individualnom osobnošću i oduhovljeničću, koja uključuje i božansku povezanost, nadilazi samo materijalno-tjelesni način postojanja.

17. Današnji napredak znanosti i tehnologije otvara čovjeku gotovo neograničene mogućnosti, koje se ne koriste samo u dijagnostičke ili terapijske svrhe njegova tijela, nego u sebi nose potencijal da promijene identitet samoga čovjeka. Čovjek se nalazi pred pitanjem je li mu iz vjerske i etičke perspektive dozvoljeno učiniti sve što mu je moguće učiniti. Dokle može ići u mogućnostima samo-oblikovanja koje mu se nude, a da ne promijeni svoj ljudski identitet? Ima li on pravo apsolutno raspolažati svojim tijelom i tijelo koristiti u svrhu koju on sâm odredi? Čovjek stvoren u svojoj tjelesnoj i duhovnoj dimenziji na sliku Božju, ne može apsolutno raspolažati niti svojom biološkom naravi. Njegovo tijelo nije samo objekt na kojem može djelovati, ono je dio njegove osobne cjelovitosti. Tijelo pripada čovjekovom osobnom identitetu u tolikoj mjeri da je sâm Bog postavši pravim čovjekom u Isusu Kristu uzeo stvarno ljudsko tijelo, koje je po uskrsnuću preobraženo za vječni život u Bogu. Vjera u uskrsnuće mrtvih u određenom smislu uključuje i materijalno-tjelesnu dimenziju, s nadom da će čitav čovjekov zemaljski život, prema primjeru Isusa Krista, biti sačuvan i uključen u njegov vječni život u sveopćem zajedništvu s Bogom.

18. Čovjek je pozvan izgrađivati sebe i poboljšavati uvjete svoga života. Danas, kada je ljudski život sveden na ovozemaljske vremenske okvire te kada znanstveni napredak i moderna tehnologija otvaraju gotovo

bezgranične mogućnosti, ljudi se sve više nalaze pod pritiskom da usavršuju sami sebe, svoje sposobnosti i kvalitetu svoga života. U tim pokušajima postoji opasnost da čovjek prekorači svoju stvorenjsku granicu, da genetskim ili informacijsko-tehnološkim poboljšanjem tjelesnih i kognitivnih sposobnosti neograničeno oblikuje sama sebe i svoje životne uvjete prema sve većem usavršavanju i prevladavanju svoje ograničenosti. Takvim težnjama, ako su odvojene od etičkih načela i usmjerene samo na funkcionalnost i korisnost, čovjek u konačnici postiže suprotan učinak i dovodi u pitanje samoga sebe, svoju zadanu tjelesno-duhovnu strukturu i identitet. Umjesto stvorenja koje je Bog stvorio na svoju sliku i darovaо mu život, čovjek sâm postaje svoj stvoritelj. Na mjesto transcendentnoga Boga Stvoritelja i Otkupitelja, stupa čovjek koji sâm sebe želi perfekcionirati i »pobožanstveniti«. Pritom je čovjek u opasnosti da sama sebe svede na razinu pasivnoga tjelesnoga objekta, koji tehnološkim zahvatima usavršuje u svrhu boljega funkcioniranja, i odrekne se svoga razvoja kao ljudske osobe u njezinome dostojanstvu, slobodi i odgovornosti te upućenosti na druge ljude. Takvim težnjama čovjek je, nadalje, u opasnosti da dovede u pitanje nedodirljivost i poštivanje dostojanstva drugoga, »nesavršenoga« i »normalnoga« čovjeka, što bi moglo prouzročiti duboke podjele u samome ljudskome društvu.

19. U pozadini takvih težnji za sebe-popoljšanjem nalazi se povezanost optimizma stalno rastućega znanstveno-tehničkoga napretka i optimizma čovjekovih stvaralačkih mogućnosti, koja ne uvažava ograničenost i konačnost kao uvjete ljudskoga života niti ljudsku sklonost egoizmu i grijehu. Biblijsko-kršćansko razumijevanje čovjeka, međutim, poručuje da čovjek ide u pravome smjeru samo ako u svoje usavršavanje uključi duhovnu i moralnu preobrazbu, ako raste u svojoj darovanoj bogolikosti po sve dubljem jedinstvu s Kristom i naslijedovanju njegova života. Nije svrha čovjekova života da stekne nadljudske sposobnosti ili da nadvlada svoju konačnost. Cilj ljudskoga života je sjedinjenje s Bogom i vječni život u zajedništvu s njime. Iz toga polazišta postaje jasno da čovjek stoji pred Bogom i u odgovornosti za sebe samoga i za raspolaganje sobom.

IV. Čovjek u odgovornosti za stvoreni svijet

20. Čovjek stvoren na sliku Božju zauzima posebno mjesto u Božjem stvoriteljskom naumu i cijelom stvorenom svijetu. Istodobno važno je naglasiti da je on u svojoj posebnosti smješten unutar stvorenoga svijeta i o njemu ovisi. Čovjek je konstituiran odnosom prema

Bogu i usmjeren je prema drugim ljudima i ostalim stvorenjima. Ta relacijska određenost njegova bića obvezuje čovjeka da realizira sebe i odgovori na Božji poziv upravo u tim od Boga zadanim okolnostima života. Stvoren svijet je »prostor« za čovjekov život i njegovo djelovanje. Iz toga slijedi da čovjekova sloboda nije potpuno bezgranična, nego se u pravom smislu razumijeva i realizira kada je poveže s odgovornošću prema stvorenome svijetu i poštivanjem njegove od Boga mu darovane vrijednosti.

21. S tvrdnjom da su muškarac i žena stvoren na sliku Božju, Biblija povezuje Božju zapovijed da sebi »podlože« zemlju i njome »vladaju« (usp. Post 1,28). Čovjek, kao muškarac i kao žena, ima privilegij posebna odnosa s Bogom te s njime povezan zadatak upravljanja stvorenim svijetom. Na pozadini biblijskoga mentaliteta, to najprije znači da nije priroda ta koja upravlja čovjekom, nego je čovjek taj koji vlada prirodom. Međutim, taj privilegij upravljanja stvorenim svijetom ne čini ga apsolutnim gospodarom na zemlji, nego ga obvezuje da kao Božji povjerenik odgovorno brine za Božja stvorenja na način samoga Boga, kojega predstavlja. Zato je važno istaknuti i pravu sliku Boga kojega čovjek treba naslijedovati. Biblijski Bog koji se objavio ljudima je svemogući Bog, ali istodobno Bog koji mudro upravlja svijetom i koji u ljbavi brine za svoja stvorenja sve do žrtve svoga Sina.

22. Čovjekov privilegij sudjelovanja u Božjem upravljanju nad vidljivim stvorenjem ne smije se izobličiti u proizvoljno, apsolutističko podređivanje stvorenja sebi i njegovo izrabljivanje. U svome odnosu spram stvorenja on se treba orijentirati prema Božjem djelovanju, i stvorenje sve više upravljati prema njegovu Stvoritelju i Spasitelju. Čovjek će pred Bogom »polagati račun« o svome upravljanju, i grijesi ako stvorenjima ne vlada u skladu s Božjim zakonom i planom spasenja za sva stvorenja. U današnje vrijeme posebno valja istaknuti da konačan cilj svih stvorenja nije čovjek, nego Božja punina koju je već postigao uskrsnuli Krist i koji je mjera punine čitave stvarnosti. Zadaća ljudi je u tome da sva stvorenja vode u napredovanju prema konačnoj punini u Bogu, u kojoj će uskrsnuli Krist sve obuhvatiti. Zato vladanje nad stvorenjima ljudi trebaju ostvarivati kao služenje u svjetlu vlastite odgovornosti pred Bogom.

23. U čovjekovu brigu za očuvanjem stvorenja ubraja se i poziv da dublje proučava i razumijeva stvoren svijet. Biblijsko-kršćanska antropologija ne protivi se znanosti i tehnicu kao načinima proučavanja stvorenoga svijeta i ovladavanja njime. Ali se takvi pristupi svjetu trebaju ostvarivati u skladu s Božjim stvoriteljskim

planom čuvanja i unapređenja stvorenja, umjesto da se čovjek zavodi mišlu o vlastitoj svemoći i neograničenim mogućnostima. Znanost i tehnologija nemaju svrhu u samima sebi, nego se imaju ravnati prema načelu da čovjek ne može činiti sve ono što mu je moguće i što njemu koristi, posebno ako to ima razarajuće posljedice ne samo za čovječanstvo nego i za cijeli stvoreni svijet.

24. Suvremeno izrabljivanje stvorenja motivirano znanstvenim, tehnološkim i ekonomskim pristupom svijetu te potrošačkim stilom života protivi se vrijednosti stvorene stvarnosti koju joj je darovao sâm Bog. Stoga je potrebna radikalna promjena osobnoga i društvenoga života, odgoj za okoliš po kojem treba obnoviti sve razine, koje čine cjelovitu ekološku ravnotežu: unutarnji sklad sa samim sobom, solidarno zajedništvo s drugima, stvorenjsku povezanost sa svim živim bićima i duhovno zajedništvo s Bogom. Štoviše, potrebno je »ekološko obraćenje« pojedinca i ljudske zajednice, koje zahtijeva priznavanje vlastitih grijeha i propusta, iskreno pokajanje te stav zahvalnosti i brižno zalaganje za ostala stvorenja. Tek unutarnja promjena spoznaja i stavova vodit će ljudе do drukčijega odnosa i djelovanja prema stvorenome svijetu. U tom smislu, kršćanska teologija stvaranja i antropologija pridonosi rješenju ekološke krize time što otkriva vrijednost stvorenoga svijeta, čovjekovo mjesto u njemu i načela njegova ponašanja. Ona poziva na prihvatanje temeljne istine da stvoren svijet pripada Bogu i da je ljudima darovan kao »prostor«, unutar kojega se sami razvijaju i ostvaruju univerzalno zajedništvo svega stvorenoga s Bogom Stvoriteljem i Otkupiteljem.

25. Unutar suvremene ekološke svijesti otvara se čovjeku zadatak da premisli i na nov način oblikuje svoj odnos prema životinjama i prirodi. Životinje su dio stvorenoga svijeta, s kojim ljudi čine zajedništvo života i koji će biti uključen u zajedništvo s Bogom. Stoga, uz legitimno korištenje životinja, čovjeku nije dozvoljeno njihovo bezgranično izrabljivanje ili zlorabljenje, jer i za njih стоји pred Bogom u odgovornosti. S druge pak strane, valja se čuvati druge krajnosti prema kojoj bi se zaštita životinja stavljala na istu razinu s obranom dostojanstva čovjeka ili čak briga za životinje imala prednost pred zalaganjem za boljšak samoga čovjeka i čovječanstva. Ni priroda se ne bi trebala razumjeti samo kao sustav zakona i mehaničkoga funkciranja, nego kao mjesto organiziranoga i razvijajućega života. Čovjek ni životinje ni prirodu ne može svesti samo na objekte svoga vladanja ili iskoristavanja niti ih znanosću i tehnikom pretvoriti samo u okruženje za svoj život. Oni su u određenom smislu čovjekovi »sugovornici« s kojima ostvaruje sveopće zajedništvo stvorenja. Ipak, u takvom odnosu potrebno

je trajno zadržati u svijesti ontološku razliku između čovjeka, životinja i prirode te čovjekovo prvenstvo među njima. Jedino je čovjek stvoren na sliku Božju i jedino je njemu povjerena briga nad životnjama i prirodom, a ne obrnuto.

26. Katkad se antropocentrizam shvaćao jednostrano i koristio se kao opravdanje za samovoljno i izrabljivačko ponašanje čovjeka prema stvorenome svijetu. Biblijsko-teološki govor o čovjeku i ostalim stvorenjima u svjetlu Boga Stvoritelja i Spasitelja ne pruža nikakve temelje za takvu interpretaciju. S jedne strane, neporeciva je činjenica da čovjek stvoren »na sliku Božju« nadilazi ostala stvorenja kako po svojoj osobnoj konstituciji tako i po božanskom pozivu unutar stvorenoga svijeta. Jedino je čovjek obdaren posebnim odnosom s Bogom i jedino je čovjek osoba sposobna samostalno odlučivati o sebi i svome životu. S druge strane, čovjek je dio stvorenoga svijeta, unutar kojega kao Božji povjerenik ima odgovornost čuvanja i unapređenja stvorenja prema Bogu kao cilju čitave stvarnosti. Tek kada se čovjek shvati kao dio stvorenoga svijeta, može ispravno razumjeti sebe i shvatiti zadaće koje su mu povjerene. Čovjek je smješten u šиру zajednicu stvorenja i samo unutar nje postoji i upućen je na nju. Biblijsko-kršćanska antropocentrčnost, prema tome, jedino se ispravno razumiјeva u povezanosti s njezinim teološkim utemeljenjem u Bogu i kozmičkim proširenjem na sve stvorenje. Čovjek ima ključnu ulogu u povijesti čovječanstva i svijeta, koju mu je povjerio Bog – tu ulogu ostvaruje unutar svojih životnih odnosa s Bogom, s drugim ljudima i svim stvorenim svijetom. Antropocentrčnost je, dakle, povezana s Bogom i ostalim stvorenjima: čovjekovo mjerilo i korektiv za djelovanje je prvo sâm Bog, pred kojim stoji u odgovornosti, te cijela zajednica stvorenoga svijeta koju vodi prema Bogu.

V. Čovjek potreban spasenja

27. Bog čovjeka nije stvorio u stanju savršenosti, kao gotovo biće. Stvorivši ga na svoju sliku, Bog mu je darovao težnju za sobom te sposobnost slobode da prihvati njegov poziv i da se razvija prema sve dubljem zajedništvu života s njime. Iz te biblijske činjenice proizšlo je temeljno kršćansko načelo: čovjek u sebi nosi težnju za Bogom, koja ga pokreće da nadilazi samoga sebe i koju može ispuniti samo Bog. To znači da krajnju puninu svoga života čovjek ne nalazi u oblicima ovozemaljske sreće, u zdravlju, materijalnome blagostanjtu, društvenome ugledu, znanju ili sposobnostima, nego u punini zajedništva s Bogom. To pak zajedništvo u konačnici

čovjek ne može postići samo svojim snagama, ono je Božji dar u Kristu Isusu, kojega čovjek slobodno prihvata i otvara mu se da ga preobrazi.

28. U Božjem pozivu čovjeka na zajedništvo života te u njegovu daru slobode, po kojoj se čovjek može odlučiti za i protiv Boga, pokazuje se istodobno čovjekova veličina i ozbiljnost njegove odgovornosti. Time što mu je Bog darovao slobodu, on ima mogućnost i zlorabitи svoju slobodu. Čovjek grijehom može promašiti smisao svoje slobode, i to čini kada odbija Boga kao zadnjega cilja svoga života te se, umjesto njemu, okreće prolaznim stvorenjskim dobrima. Već od početka ljudske povijesti postoji raskorak između Božje idealne zamisli za čovjeka i posljedica čovjekova konkretna odbijanja Božjega poziva. Biblija (usp. Post 2 – 3) prikazuje kako se izvorno zamišljen skladan odnos između Boga i čovjeka pretvorio u raskid, čije posljedice dominiraju u čovjekovoj osobnoj i društvenoj egzistenciji, u njemu samome i u njegovu odnosu prema drugim ljudima i stvorenjima. Tako s prvim grijehom započinje konkretna povijest svijeta, koja je isprepletena ljudskim činjenjem dobra i činjenjem zla, narušavanjem i izgrađivanjem odnosa prema Bogu i ljudima.

29. Čovjek je u svojoj slobodi odlučio okrenuti se protiv Boga i ne prihvati njegove zapovijedi kao životne putokaze. Izabrao je pravac života neovisan o Božjem stvorenjskom i spasenjskom planu te svojim životom i poviješću, svojim odlukama i djelima, to uvijek iznova čini. Umjesto da je zahvalno prihvatio Božji dar zajedništva (opredijelio se za Boga), on je uzrokovao raskid s njime i samoga sebe postavio kao mjerilo oblikovanja vlastita života. Umjesto da je rastao u daru stvorenosti na sliku Božju, on je svoju bogolikost izobličio. Njegovo otuđenje od Boga dovelo je do rastrganosti u njemu samome (usp. Rim 7,14-25) te poremetilo njegov odnos s drugim ljudima i stvorenjima. Grijeh tako pogoda samoga čovjeka, njegove odnose i potomke te sâm to stanje ne može prevladati. Dominira ambivalentnost i nesklad ne samo u čovjeku i u svijetu ljudi, nego je čitavo stvorenje u »porođajnim bolima« (Rim 8,22) i svi su potrebni otkupljenja. Konkretna egzistencija čovjeka pojedinca i čovječanstva označena je ambivalentnošću između nagnuća prema grijehu i narušenih odnosa s jedne strane, te težnje za oslobođenjem i ostvarenjem ispunjena života s druge strane.

30. Svaki grijeh je prvo osoban čin i uvijek grijesi pojedinačan čovjek. Međutim, kako on nije izolirana jedinka nego živi u isprepletenu odnosa s drugima, posljedice njegovih čina, kako dobrih tako i zlih, šire se

na zajednicu u kojoj živi, na društvo i na cijelo čovječanstvo. Duhovne posljedice grijeha prvih ljudi proširile su se na njihove potomke koji sa svoje strane, nalazeći se u stanju oslabljene slobode i sklonosti grijehu, nastavljaju grijesiti. Tako se tijekom povijesti čovječanstva umnožavaju grijesi koje ljudi čine i s njima narušeni međuljudski odnosi. Razvijaju se »strukture grijeha« koje oblikuju negativno životno ozračje i povratno utječu na pojedinoga čovjeka, njegovo razmišljanje, slobodu, odlučivanje i djelovanje. Potpadajući pod utjecaj svoje unutarnje sklonosti grijehu i »struktura grijeha«, pojedinac nastavlja grijesiti i time sâm pridonosi širenju negativnih životnih struktura u društvu. Svojim djelovanjem čovjek pridonosi napretku ili nazadovanju društva i čovječanstva u njihovu hodu prema sve vidljivijem uprisutnjenu Božjega kraljevstva i sveopćem eshatološkom zajedništvu s Bogom. I obrnuto, društvo sa svojim stavovima i mjerilima ponašanja utječe na pojedinca i više nego što mu se čini, što je posebno važno istaknuti danas kada čovjek ima dojam neograničene mogućnosti oblikovanja sebe i svoga života. Na poseban način taj negativan, »grešan« međutjecaj pojedinca i ljudske zajednice, vrlo očito pokazuje da se ni čovjek niti čovječanstvo ne mogu spasiti sami po sebi i da sami od sebe ne mogu iskorijeniti iz svijeta grijeh i njegove posljedice.

31. Čovjek stvoren na sliku Božju, trajno upućen na Boga, potreban je u dvostrukom smislu Božje spasenjske milosti: ranjen grijehom potreban je Božjega oslobođenja od moći i posljedica grijeha; stvoren za Boga, potreban je Božje pomoći da bi se uzdigao k njemu, da bi sve više rastao u sličnosti i zajedništvu s njime. Spasenje čovjeka Bog je ostvario u Isusu Kristu, svojoj savršenoj slici i nudi ga svakome čovjeku i cijelome čovječanstvu. Čovjek je po Kristu oslobođen od moći grijeha s jedne strane, te duhovno obnovljen i usmijeren prema usavršenju slike Božje u sebi s druge strane. Iako čovjek u svojoj egzistencijalnoj situaciji živi još u napetosti između vlastita grijeha i Božje milosti, on je u Isusu Kristu već opravdan i spašen te po milosti sakramenata već sada ima udjela u plodovima spasenja, koje može ugraditi u svoj život. Bog tako i nakon grijeha nastavlja ostvarivati svoj spasenjski plan: čovjeka predusreće svojom milošću i ponudom spasenja da bi ga duhovno obnovio i omogućio mu nov način konkretne života i djelovanja.

32. Na temelju rečenoga vidljivo je da se spasenje koje je donio Isus Krist ne može shvaćati samo unutar ovozemaljskih ljudskih zamisli. Spasenje nije prvenstveno ispunjenje ljudskih želja ili egzistencijalnih nedostataka. Spasenje se ne sastoji ni u postizanju sve veće savršenosti čovjeka u njegovim psiho-fizičkim sposobnostima.

Spasenje je prije svega dar novoga života po sjedinjenju čovjeka s Isusom Kristom, koji je svojim utjelovljenjem, životom, smrću i uskrsnućem obnovio sliku Božju u njemu, njegove odnose s Bogom i drugima s ciljem eshatološkoga zajedništva Boga i njegovih stvorenja. Nadalje, spasenje se ne ograničuje ni samo na čovjekovu individualnu puninu života s Bogom. Osobno sjedinjenje s Kristom, koje zahtijeva životno naslijedovanje Krista, po svojoj unutarnjoj dinamici otvara čovjeka prema zalaganju za boljšak čovječanstva i cijelog stvorenog svijeta. U tom smislu, spasenje nije samo ni duhovna stvarnost, koja ne bi dotala ljudsku egzistenciju u konkretnom prostoru i vremenu. Čovjek je pozvan svoje osobno spasenje, preobraženost i suočenost Kristu učiniti sve vidljivijim u obnovi cijele ljudske zajednice, svojih odnosa s drugim ljudima i stvorenim svijetom.

Zaključak

33. Biblijsko-kršćanska vjera čovjeka gleda iz njegova temelnog odnosa prema Bogu, koji je uzrok, smisao i cilj njegova postojanja. Polazi od toga da je čovjek stvoren na sliku Božju – to ga čini na poseban način povezanim s Bogom i daje mu jedinstvenu osobnu vrijednost, obvezuje ga na odgovornost pred Bogom za sebe i za stvoren svijet, te mu postavlja uvjete za život i djelovanje. Čovjek po svojoj povezanosti s Bogom nadilazi ostali stvoren svijet i istodobno je kao stvorenje dio toga svijeta. On je Božji predstavnik na zemlji, na njemu se odražava Božje otajstvo i on ima neotuđivo dostojanstvo. No, njegova posebna vrijednost ne postavlja ga u apsolutan položaj u odnosu na ostala stvorenja, nego dobiva svoj pravi smisao u njegovoj odgovornosti da razvija sebe i stvoren svijet u skladu s Božjim stvorenjskim i spasenjskim naumom.

34. Iz biblijsko-kršćanske perspektive gledano, čovjek nije samodostatno ni savršeno biće. Upućenost na druge i ograničenost pripadaju čovjeku kao Božjemu stvorenju. Prihvatići granice svoje stvorenosti ne znači sebe poništiti pred Bogom niti prepustiti se neodgovornosti i nezauzetosti u svome osobnom, društvenom i ekološkom razvoju. Ograničenost, uvjetovanost i konačnost unutar njegovih odnosa prema Bogu, drugim

ljudima, ostalim stvorenjima i samome sebi, konkretni su uvjeti svakoga ljudskoga života. Unutar njih svaki je čovjek pozvan Božjom milošću, vlastitim angažmanom i suradnjom s drugima, sebe razvijati prema sve većoj bogolikosti i unapređenju cijelog svijeta. Moglo bi se paradoksalno zaključiti da čovjek upravo u svijesti svoje stvorenjske uvjetovanosti otkriva istinski optimizam koji mu daje smisao života. Spoznaje svoju pravu veličinu koju mu daruje Bog, svoju odgovornost te mogućnosti ostvarenja sebe i svoga uzvišenoga poziva.

Korišteni i preporučeni crkveni dokumenti (kronološkim redom objavlјivanja)

1. Drugi vatikanski koncil, *Pastoralna konstitucija >Gaudium et spes< o Crkvi u suvremenom svijetu*, 1965.
2. Ivan Pavao II., *Redemptor hominis – Otkupitelj čovjeka*, 1979.
3. *Katekizam Katoličke Crkve*, 1994.
4. International Theological Commission, *Communion and Stewardship. Human Person Created in the Image of God*, 2004.
5. Kongregacija za nauk vjere, *Dignitatis personae – dobrostanstvo osobe. Naputak o nekim bioetičkim pitanjima*, 2008.
6. Hrvatska biskupska konferencija, »Muško i žensko stvari ih!« *Poruka biskupa Hrvatske biskupske konferencije*, 2014.
7. Papa Franjo, *Laudato si' . Enciklika o brizi za zajednički dom*, 2015.
8. Kongregacija za nauk vjere, *Placuit Deo – Bogu se svidjelo. O nekim aspektima kršćanskoga spasenja*, 2018.
9. Papa Franjo, *Gaudete et exsultate – Radujte se i kličite. O pozivu na svetost u suvremenom svijetu*, 2018.
10. Kongregacija za katolički odgoj, »Muško i žensko stvari ih.« *Za put dijaloga o pitanju rodne (gender) teorije u obrazovanju*, 2019.

U Zagrebu, 26. studenoga 2019.

✠ Vlado Košić
sisački biskup
predsjednik Vijeća HBK za nauk vjere

PORUKE • IZJAVE • PISMA

PORUKA SVETOGLA OCA FRANJE ZA 3. SVJETSKI DAN SIROMAHA

9. srpnja 2019.

Ufanje ubogih neće biti zaludu

1. »Ufanje ubogih neće biti zaludu« (Ps 9,19). Ove riječi psalma su veoma aktualne. One izražavaju duboku istinu koju vjera uspijeva prije svega utisnuti u srca siromašnih: vratiti izgubljenu nadu usred nepravdi, trpljenja i životnih neizvjesnosti.

Psalmist opisuje stanje siromaha i nadutost onih koji ih ugnjetavaju (usp. 10,1-10). On zaziva Božji sud da uspostavi pravdu i pobijedi zlo (usp. 10,14-15). U njegovim riječima kao da čujemo odjek pitanja koje se provlači vjekovima sve do naših dana: kako Bog može trpjeti tu nejednakost? Kako može dopustiti da se siromaha ponižava, a da mu ne pritekne u pomoć? Zašto dopušta da onaj koji ga tlači živi u blagostanju dočim njegovo ponašanje, osobito u svjetlu patnji siromašnih, zavrjeđuje osudu?

U doba u kojem je sastavljen ovaj psalam svjedočilo se velikom gospodarskom procватu koji je, kako to često biva, izazvao velike društvene neravnoteže. Zbog nejednakosti raspodjele bogatstva došlo je do značajnog porasta broja siromašnih, čije je stanje izgledalo još dramatičnije u usporedbi s bogatstvom koje je stekla nekolicina privilegiranih. Sveti pisac, promatraljući tu situaciju, opisuje sliku koja je koliko realistična koliko i istinita.

Bilo je to doba kada su bahati i ljudi bez ikakvog osjećaja za Boga progonili siromašne kako bi se dokopali i onoga malo što su imali te ih pretvorili u roblje. Ni danas nije mnogo drukčije. Ekonomска kriza nije spriječila brojne skupine osoba da gomilaju bogatstva koje se pokazuju većom anomalijom što više na ulicama naših gradova svakodnevno susrećemo veliki broj siromašnih, koji nemaju ono osnovno za život i koje se katkad uzne-mirava i iskorištava.

U misli nam se vraćaju riječi iz Knjige Otkrivenja: »Govoriš: Bogat sam, obogatih se, ništa mi ne treba! A

ne znaš da si nevolja i bijeda, i ubog, i slijep, i gol« (Otk 3,17). Stoljeća prolaze, ali stanje bogatih i siromašnih ostaje nepromijenjeno, kao da nas povijest ničemu nije naučila. Dakle, riječi ovoga psalma ne odnose se na prošlost, nego na našu sadašnjost stavljenu pred Božji sud.

2. I danas možemo nabrojiti mnoge nove oblike ropstva kojima su izloženi milijuni muškaraca, žena, mlađih i djece.

Svakodnevno se susrećemo s obiteljima koje su prisiljene napustiti zavičaj i negdje drugdje potražiti mogućnost da prežive; siročad koja je izgubila roditelje ili je nasilno odvojena od njih radi brutalnog izrabljivanja; mlađi ljudi koji traže ostvarenje u vlastitome zvanju, ali kojima se prijeći pristup zaposlenju zbog kratkovidnih ekonomskih politika; žrtve različitih vrsta nasilja, od prostitucije do trgovine drogom, koje su duboko ponižene. Zar možemo, također, zaboraviti milijune imigranata koji su žrtve mnogobrojnih skrivenih interesa, koje se često iskorištava u političke svrhe, kojima se nijeće solidarnost i jednakost, kao i mnoge beskućnike i marginalizirane koji lutaju ulicama naših gradova?

Koliko puta vidimo siromašne ljude kako kopajući po smeću traže u otpadu i stvarima koje su drugi odbacili kao suvišne, nešto za pojesti ili u što će se odjenuti!

Postavši i sami dio društvenog otpada, s njima se postupa kao s običnim otpacima, a oni koji su vinovnici ovoga skandala u sebi nemaju nikakva osjećaja krivnje.

Često etiketirani kao paraziti društva, siromašnima se ne opršta čak ni njihovo siromaštvo. Ljudi su kao napeta puška uvijek spremni na njihovu osudu. Nije im dopušteno da budu plašljivi ili obeshrabreni, doživljava ih se kao prijetnju ili nesposobne, samo zato što su siromašni.

Još je gore to što im je onemogućeno čak da vide i svjetlo na kraju tunela krajne bijede. Ide se čak tako daleko da se osmislio i postavilo zidove neprijateljstva kako bismo se oslobodili njihove prisutnosti čak i na ulicama, posljednjih mjesta koja su im preostala. Lutaju s jednog kraja grada na drugi u nadi da će naći posao, dom, znak pažnje... Svaka eventualna ponuđena prilika postaje zraka svjetla; no čak i tamo gdje se može očekivati da će barem biti pravde, često se na njih nasrće s nasiljem i zlostavljanjem. Prisiljeni su nebrojene sate po najvećoj žezi obavljati sezonske poslove, a za to primaju smiješno nisku plaću. Oni rade u nesigurnim i neljudskim uvjetima koji ih sprečavaju da se osjećaju jednakim drugima. Za njih nema naknade za nezaposlenost, olakšica, ne smiju se razboljeti.

Psalmist krutim realizmom opisuje stav bogatih koji plijene siromašne: »Vreba da opljačka jadnika i da ga povuče u mrežu« (usp. Ps 10,9). Za njih je to kao neki lov u kojem se siromahe lovi, hvata i porobljuje.

U prilikama kao što su te, srce se mnogih zatvara i počinje prevladavati želja da siromašni postanu nevidljivi. Riječju, pred sobom vidimo mnoštvo siromašnih ljudi o kojima se često govoriti čisto retorički i koje se jedva trpi. Oni sami kao da su postali prozirni, a njihov glas nečujan i obesnažen u društvu. Ti su muškarci i žene sve više stranci među našim kućama i marginalizirani u našim četvrtima.

3. U spomenutome je psalmu opisana žalost zbog nepravde, trpljenje i ogorčenost koji pogađaju siromašne. Ali, unatoč tomu, psalm daje i lijep opis siromaha. On je onaj »koji se uzda u Gospodina« (usp. r. 11), jer je siguran da neće nikada biti napušten. Siromah, u Svetom pismu, jest čovjek vjere i pouzdanja! Sveti pisac nudi također razlog toga pouzdanja: on »poznaće svoga Gospodina« (usp. Isto), a u biblijskome jeziku to »poznati« označava osoban odnos privrženosti i ljubavi.

To je doista upečatljiv opis, kakav nikada ne bismo očekivali. U njemu se jednostavno opisuje Božju veličinu kad se nađe pred siromahom. Njegova stvaralačka moć nadilazi sva ljudska očekivanja i postaje opipljiva u »sjećanju« koje ima o toj određenoj osobi (usp. r. 13). Upravo to povjerenje u Gospodina, ta sigurnost da neće biti napušten, jest ono što poziva na nadu.

Siromah zna da ga Bog ne može napustiti; stoga uvijek živi u prisutnosti onoga Boga koji ga se spominje. Božja pomoć seže onkraj sadašnjega stanja patnje kako bi ukazala na put oslobođenja koji preobražava srce, jer ga podupire u njegovoj najvećoj dubini.

4. U Svetome se pismu opetovano govori o Božjem djelovanju u korist siromašnih. On je onaj koji »čuje«

njihov vapaj i »pritječe im u pomoć svojim zahvatom«; on ih »štiti« i »brani«; on ih »izbavlja« i »spašava«... Ukratko, Bog neće nikada biti ravnodušan prema siromahu ili šutljiv na njegovu molitvu. Bog je onaj koji daje pravdu i ne zaboravlja (usp. Ps 40,18; 70,6); štoviše, on je siromahu utočište i nikada neće propustiti priteći mu u pomoć (usp. Ps 10,14).

Možemo mi graditi mnoge zidove i zatvarati ulaze da bismo stvorili iluzorni osjećaj sigurnosti okruženi vlastitim bogatstvom, na štetu onih koji su ostali izvan toga. Međutim, to neće vječno trajati. »Dan Gospodnj«, kako ga opisuju proroci (usp. Am 5,18; Iz 2 – 5; Jl 1 – 3), uništiti će barijere koje su stvorene među narodima i zamijeniti nadutost malobrojnih sa solidarnošću mnogih. Stanje marginaliziranosti u kojem se nalaze milijuni ljudi ne može još dugo potrajati. Njihov vapaj postaje sve glasniji i razliježe se po cijelome svijetu. Kao što je napisao otac Primo Mazzolari: »Siromašni su stalni protest protiv naših nepravdi; siromašni su barutana. Ako je se zapali, svijet leti u zrak.«

5. Nije nikada moguće izbjegći žuran poziv koji Pismo povjerava siromašnima. Gdjegod da u njega zavirimo, Sveti pismo nam stavlja pred oči njega, siromaha, onoga kojemu nedostaje ono osnovno za život jer ovisi o drugima. Jadan je to čovjek, potlačen, ponižen, leži na tlu. Ipak, Isus, stojeći pred bezbrojnim potrebitima, nije se bojao poistovjetiti se sa svakim od njih: »Što god učiniste jednomu od ove moje najmanje braće, meni učinite!« (Mt 25,40).

Bježati od ovoga poistovjećivanja znači mistificirati evandelje i razvodnjavati objavu. Bog, kojega je Isus htio otkriti, jest ovaj: velikodusan, milosrdni Otac, neiscrpan u svojoj dobroti i milosti, koji daje nadu prije svega onima koji su razočarani i kojima je oduzeta budućnost.

Kako ne primijetiti da blaženstva kojima je Isus počeo propovijedati o Božjem kraljevstvu započinju ovim riječima: »Blago vama, siromasi« (Lk 6,20)? Smisao ovog paradoksalnog navještaja jest taj da upravo siromašnima pripada kraljevstvo Božje, jer su u stanju primiti ga.

Koliko siromašnih ljudi susrećemo svaki dan! Čini se katkad da kako vrijeme odmiče, a civilizacijska postignuća postaju sve veća, njihov se broj povećava a ne smanjuje. Stoljeća prolaze, a ovo blaženstvo se čini još paradoksalnijim: siromašni su sve siromašniji, a danas su to više negoli ikad.

No, Isus koji je otpočeo svoje kraljevstvo stavljući siromašne u središte, htio nam je reći upravo to: On je otpočeo kraljevstvo, ali je povjerio nama, svojim učenicima, zadatku da ga pronosimo dalje sa zadaćom da dajemo nadu siromašnima.

Prijeko je potrebno, osobito u vremenima kao što je ovo naše, oživljavati nadu i vraćati povjerenje. Taj program nije nešto što kršćanska zajednica smije podcjenjivati. O tome ovisi vjerodostojnost našeg navještaja i svjedočanstvo kršćanâ.

6. U bliskosti sa siromašnima, Crkva otkriva da je narod, raspršen među mnogim narodima, koji je pozvan ne dopustiti da se itko osjeća strancem ili isključenim, jer uključuje sve na zajednički put spasenja. Stanje u kojem su siromašni, obvezuje nas da se nimalo ne udaljavamo od tijela Gospodina koji u njima pati. Pozvani smo, radije, doticati njegovo tijelo kako bismo se osobno izložili u služenju koje je istinska evangelizacija.

Promicanje, pa i društveno, siromašnih nije neka obveza nepovezana s evandeljem; naprotiv, ono očituje zbiljnost kršćanske vjere i njezinu povijesnu vrijednost.

Ljubav koja daje život vjeri u Isusa ne dopušta nješovim učenicima da se zatvaraju u zagušljivi individualizam, skriven u zakucima duhovne intimnosti, bez ikakva utjecaja na društveni život (usp. *Evangelii gaudium*, 183).

Nedavno nas je rastužila smrt velikog apostola siromašnih Jeana Vaniera, koji je svojom predanošću utro nove putove promicanja zajedništva i solidarnosti s marginaliziranim. Jean Vanier primio je od Boga dar da čitav svoj život posveti našoj braći i sestrama s teškim invaliditetom koji su često isključeni iz društva. On je bio jedan od onih svetaca »iz susjedstva«; zahvaljujući svome entuzijazmu okupio je oko sebe velik broj mlađih ljudi, muškaraca i žena, koji su svakodnevno radili na pružanju ljubavi i vraćali osmijeh na lice mnogim slabim i ranjivim osobama, nudeći im istinsku »arku« spašenja od marginaliziranosti i samoće. To njegovo svjedočanstvo promijenilo je život nebrojenim osobama i pomoglo svijetu drukčijim očima gledati na najkrhkije i najslabije među nama. Vapaj siromašnih čuo se i probudio nepokolebljivu nadu, stvarajući vidljive i opipljive znakove konkretnе ljubavi koju dan-danas možemo dotaknuti rukama.

7. »Opredjeljenje za poslijednje, za one koje društvo odbacuje i baca van« (Isto, 195) prioritetan je izbor na koji su Kristovi učenici pozvani kako ne bi izdali vjerodostojnost Crkve i dali djelatnu nadu onima koji su bespomoćni. Kršćansko milosrđe u njima pronalazi konkretni izraz i ovjerovanje, jer onaj tko suoči s njima u njihovim patnjama s Kristovom ljubavlju, prima snagu i daje krepkost navještaju evandelja.

Predano zalaganje kršćana, u prigodi ovoga Svjetskoga dana, a prije svega u svakodnevnom životu, ne saстоji se samo u pratećim inicijativama pružanja pomoći, koje, koliko god hvalevrijedne i potrebne bile, trebaju

težiti tome da u svakome od nas poraste puna pažnja koja se duguje onima koji su u nevolji. »Ta pozornost puna ljubavi početak je prave brige za njegovu osobu« (Isto, 199).

Nije lako biti svjedocima kršćanske nade usred kulturne konzumerizma i odbacivanja, koja je neprestano usmjereni na povećanje površnoga i prolaznoga blagostanja. Potrebna je promjena mentaliteta kako bi se otkrilo ono bitno i dalo sadržaj i plodonosnost navještaju Božjega kraljevstva.

Nada se prenosi također utjehom koja se postiže prateći siromašne ne samo u kakvom trenutku punom entuzijazma, nego i u dugotrajnoj predanosti. Siromasi ne dobivaju istinsku nadu kad nas vide zadovoljne zato što smo malo svojega vremena izdvajili za njih, nego kad u našoj žrtvi prepoznaju čin besplatne ljubavi koja ne traži nagradu.

8. Molim mnoge volontere, koji često zaslužuju priznanje da su prvi otkrili važnost ove pažnje prema siromašnima, da rastu u predanosti. Draga braćo i sestre, pozivam vas da u svakomu siromahu kojega susretnete tražite ono što mu je doista potrebno; da se ne zaustavljate samo na zadovoljavanju osnovnih materijalnih potreba, nego otkrivate dobrotu koja se krije u njihovim srcima, da posvećujete pažnju njihovoj kulturi i načinima izražavanja kako biste mogli s njima stupiti u bratski dijalog.

Ostavimo po strani podjele koje su plod ideooloških i političkih shvaćanja, te usmjerimo, umjesto toga, svoj pogled na ono bitno što ne zahtjeva mnogo riječi, nego pogled ljubavi i pruženu ruku.

Nikada nemojte zaboraviti da je »najveća diskriminacija od koje trpe siromašni nedostatak duhovne skribi« (Isto, 200).

Siromašnima je prije svega potreban Bog, njegova ljubav koja postaje vidljiva zahvaljujući svetim ljudima koji žive uz njih i koji u jednostavnosti svog života izražavaju i pokazuju moć kršćanske ljubavi. Bog koristi mnoge načine i nebrojena sredstva kako bi dopro do srca ljudi.

Naravno, siromasi nam pristupaju jer im dajemo hranu, ali ono što im je stvarno potrebno jest nešto više od toplog obroka ili sendviča koji im nudimo. Siromasi trebaju naše ruke kako bi se podigli, naša srca kako bi ponovno osjetili toplinu ljubavi, našu prisutnost kako bi pobijedili samoću. Jednostavno, potrebna im je ljubav.

9. Katkad je za vraćanje nade potrebno tako malo: dovoljno je zaustaviti se, uputiti osmijeh, saslušati. Zabavimo na jedan dan statistike; siromasi nisu brojevi koje se navodi kad se želimo pohvaliti svojim djelima i projektima.

Siromasi su osobe kojima treba ići ususret: to su usamljeni mladi i starije osobe koje treba pozvati u svoj dom da s nama objeduju, to su žene, muškarci i djeca koji čekaju prijateljsku riječ. Siromašni nas spašavaju jer nam omogućuju susresti se s Kristovim licem.

U očima svijeta čini se nerazumnim misliti da siromaštvo i bijeda mogu imati spasonosnu moć. A ipak, to je ono što uči Apostol kad kaže: »Nema mnogo (među vama) mudrih po tijelu, nema mnogo snažnih, nema mnogo plemenitih. Nego lüde svijeta izabra Bog da posrami mudre, i slabe svijeta izabra Bog da posrami jake; i neplemenite svijeta i prezrene izabra Bog, i ono što nije, da uništi ono što jest, da se nijedan smrtnik ne bi hvalio pred Bogom« (1 Kor 1,26-29). Ako se gleda ljudskim očima, ne uspijeva se vidjeti spasenjsku moć, ali očimavjere vidimo je na djelu i doživljavamo je osobno.

U srcu Božjeg naroda koji je na putu, kuca ta spasenosna snaga koja nikoga ne isključuje i uključuje sve na stvaran put obraćenja da bi se prepoznalo siromašne i iskazivalo im se ljubav.

10. Gospodin ne napušta one koji ga traže i zazivaju mu ime: on »siromaškog jauka ne zaboravi« (Ps 9,13), jer su njegove uši pozorne na njihov glas. Nada siromašnih prkosi raznim smrtonosnim situacijama, jer oni znaju

da ih Bog posebno ljubi i tako pobjeđuje patnju i isključenost. Stanje siromaštva ne oduzima im dostojanstvo koje su primili od Stvoritelja; oni žive u sigurnosti da će im ga potpuno vratiti sâm Bog, koji nije ravnodušan prema sudbini svoje najslabije djece, nego, naprotiv, vidi njihove nevolje i boli te ih uzima u svoje ruke i daje im snagu i hrabrost (usp. Ps 10,14). Nada siromašnih jača u uvjerenju da ih Gospodin prihvata, da u njemu pronalaze pravu pravednost i da su osnaženi u srcu da mogu nastaviti ljubiti (usp. Ps 10,17).

Uvjet koji Gospodin Isus postavlja učenicima da bi bili pravi evangelizatori jest taj da moraju sijati opipljivo sjeme nade. Molim sve kršćanske zajednice i sve one koji se osjećaju potaknutima donositi nadu i utjehu siromašnima, da se zalažu da ovaj Svjetski dan siromaha potakne u mnogima spremnost na djelotvornu suradnju kako se nitko ne bi osjećao uskraćenim za bliskost i solidarnost. Neka nas na tome putu prate riječi proroka koji naviješta drukčiju budućnost: »A vama koji se imena moga bojite sunce pravde će ogranuti sa zdravljem u zrakama« (Mal 3,20).

U Vatikanu, 13. lipnja 2019.,
liturgijski spomen sv. Antuna Padovanskog

PORUKA SVETOGA OCA FRANJE ZA SVJETSKI DAN MISIJA 2019.

Kršteni i poslani: Kristova Crkva u misiji u svijetu

Draga braće i sestre,
od čitave sam Crkve zatražio da u mjesecu listopadu 2019. živi izvanredno razdoblje misijskog djelovanja u spomen na stotu godišnjicu apostolskog pisma *Maximum illud* pape Benedikta XV. (30. studenog 1919.). Proročka dalekovidnost njegova apostolskoga prijedloga potvrđila mi je koliko je i danas važno obnoviti misijsko djelovanje Crkve te podvrći sudu, kroz prizmu evangelija, njezino poslanje naviještanja evangelja i doноšenja svijetu spasenje Isusa Krista, umrlog i uskrslog.

Naslov ove poruke glasi jednako kao i tema misijskog mjeseca listopada: *Kršteni i poslani: Kristova Crkva u misiji u svijetu*. Proslava ovog mjeseca pomoći će nam ponovno otkriti misijsku dimenziju naše vjere u Isusa Krista, vjere koja nam je besplatno dana kao dar na krštenju.

Naša sinovska pripadnost Bogu nije nikada pojedinačan, nego je uvijek crkveni čin: iz zajedništva s Bogom,

Ocem, Sinom i Duhom Svetim, mi smo, zajedno s mnogom našom braćom i sestrama, rođeni na novi život. Ovaj božanski život nije proizvod koji se prodaje – mi ne provodimo prozelitizam – nego bogatstvo koje treba darivati, prenositi i naviještati: to je smisao poslanja.

Taj smo dar besplatno primili i besplatno ga dijelimo s drugima (usp. Mt 10,8), ne isključujući nikoga. Bog želi da se svi ljudi spase i prispiju spoznaji istine te iskuse njezovo milosrđe zahvaljujući Crkvi, sveopćem sakramentu spasenja (usp. 1 Tim 2,4; *Lumen gentium*, 48).

Crkva je u misiji u svijetu: vjera u Isusa Krista daje nam vidjeti sve stvari u pravome svjetlu omogućujući nam da promatramo svijet Božjim očima i srcem; nuda nas otvara vječnim obzorima božanskoga života kojeg smo uistinu dionici; ljubav, čiji nam je predokus dan u sakramentima i bratskoj ljubavi, potiče nas ići sve do kraja svijeta (usp. Mih 5,3; Mt 28,19; Dj 1,8; Rim 10,18).

Crkva u izlasku sve do nakraj svijeta zahtjeva stalno i trajno misijsko obraćenje. Koliki nam svetci, koliki muškarci i žene vjere svjedoče, pokazuju da je ta neograničena otvorenost, taj milosrdni izlazak mogući i ostvariv, jer je vođen ljubavlju i njezinim najdubljim značenjem kao dar, žrtva i besplatnost (usp. 2 Kor 5,14-21)! Neka onaj koji propovijeda Boga bude Božji čovjek (usp. *Maksimum illud*).

To je zapovijed koja nas se izravno tiče: ja sam uvjek misija; ti si uvjek misija; svaki je krštenik i svaka krštenica misija. Onaj koji ljubi nikad ne miruje, nešto ga tjera da izlazi iz samoga sebe, privučen je i privlači druge, daruje se drugom i gradi odnose koji daju život. Za Božju ljubav nitko nije beskoristan ili beznačajan. Svaki je od nas jedna misija u svijetu, jer je plod Božje ljubavi.

Čak i ako moj otac i moja majka lažima, mržnjom i nevjernošću izdaju svoju ljubav, Bog nikada ne opoziva dar života. Od vječnosti je predodredio da sva njegova djeca budu dionici njegova božanskoga i vječnoga života (usp. Ef 1,3-6).

Ovaj nam se život daruje u krštenju, koje nam daje dar vjere u Isusa Krista pobjednika nad grijehom i smrću, preporada nas na Božju sliku i sličnost, i ucjepljuje nas u Kristovo tijelo, koje je Crkva. U tome smislu krštenje je, dakle, uistinu potrebno za spasenje jer nam jamči da smo, uvjek i svuda, sinovi i kćeri u Očevoj kući, a nikada siročad, stranci ili robovi. Ono što je u kršćaninu sakramentalna stvarnost – čije je ispunjenje euharistija – ostanje poziv i određenje svakoga muškarca i žene u očekivanju obraćenja i spasenja. Krštenje je ispunjeno obećanje Božjega dara koje čovjeka čini sinom u Sinu. Mi smo djeca naših roditelja po tijelu, ali u krštenju nam je дано prvotno očinstvo i istinsko majčinstvo: nitko ne može imati Boga za Oca ako nema Crkvu za majku (usp. sveti Ciprijan, *De catholicae unitate Ecclesiae*: PL 4, S03 A).

Tako je u Božjem očinstvu i majčinstvu Crkve ukorijenjeno naše poslanje, jer je u krštenje utkano slanje koje je Isus izrazio u zapovijedi danoj nakon uskrsnuća: kao što je Otac poslao mene, ja šaljem vas ispunjene Duhom Svetim da pomirite svijet (Iv 20,19-23, Mt 28,16-20). Ovo poslanje je kršćaninova zadaća: Nikome se ne smije uskratiti navještaj da je pozvan biti posinovljeno dijete Božje i prepoznati svoje osobno dostojanstvo i intrinzičnu vrijednost svakoga ljudskog života od začeća do prirodne smrti. Rašireni sekularizam, u kojem dolazi do agresivnog kulturnog odbacivanja Božjeg očinstva u našoj povijesti, sprječava svako istinsko sveopće bratstvo koje se izražava u uzajamnom poštivanju život svakog ljudskog bića.

Bez Boga Isusa Krista svaka se razlika svodi na paklenu prijetnju koja sprječava svako bratsko prihvatanje i plodonosno jedinstvo ljudskoga roda.

Sveopće određenje spasenja, koje je Bog ponudio u Isusu Kristu, navelo je Benedikta XV. da pozove na nadilaženje svih nacionalističkih i etnocentričnih zatvorenosti, odnosno sprege propovijedanja evanđelja s ekonomskim i vojnim interesima kolonijalnih sila.

U svome apostolskome pismu *Maximum illud* papa je podsjetio da sveopća misija Crkve zahtjeva da se izdiže iz okvira isključive pripadnosti vlastitoj zemlji i vlastitome narodu. Otvaranje kulture i zajednice spasonosnoj novosti Isusa Krista zahtjeva nadilaženje svake neprilične etničke i crkvene introvertiranosti.

I danas su Crkvi potrebni muškarci i žene koji, po svojemu krštenju, velikodušno odgovaraju na poziv da izadu iz vlastitoga doma, obitelji, zemlje, jezika i mjesne Crkve. Oni su poslani narodima, u svijet koji još nije preobražen sakramentima Isusa Krista i njegove svete Crkve. Navještajući Božju riječ, svjedočeći evanđelje i slaveći život Duha, oni pozivaju na obraćenje, krste i nude kršćansko spasenje uz poštivanje slobode svake osobe, u dijalogu s kulturama i religijama narodâ kojima su poslani. *Missio ad gentes*, koji je uvjek prijeko potreban Crkvi, daje tako temeljan prinos procesu stavnoga obraćenja svih kršćana. Vjera u Isusovo uskrsnuće, poslanje u Crkvi primljeno na krštenju, zemljopisno i kulturno izlaženje iz sebe samoga i vlastita doma, potreba za spasenjem od grijeha i oslobođenjem od osobnog i društvenog zla, sve to zahtjeva poslanje koje doseže do samih krajeva zemlje.

Providosna podudarnost s održavanjem Posebne sinode o Crkvama u Amazoniji omogućuje mi da stavim naglasak na to kako je poslanje koje nam je Isus povjerio darom svoga Duha još uvjek aktualno i prijeko potrebno za te zemlje i njihove narode.

Obnovljena Pedesetnica širom otvara vrata Crkve kako nijedna kultura ne bi ostala zatvorena u sebe samu i kako nijedan narod ne bi ostao izoliran, nego otvoren sveopćem zajedništvu vjere. Nitko ne smije ostati zatvoren u vlastito »ja«, u autoreferencijalnost svoje etničke i vjerske pripadnosti. Isusovo uskrsnuće razbija uske granice svjetova, religijâ i kulturâ, pozivajući ih da rastu u poštivanju dostojanstva muškaraca i žena, prema sve dubljem obraćenju istini uskrsloga Gospodina koji svima daje istinski život.

U sjećanje mi dolaze riječi pape Benedikta XVI. izgovorene na početku susreta južnoameričkih biskupa u Aparecidi u Brazilu 2007. godine, koje želim ovdje ponoviti kao da ih ja sám govorim: »Što je prihvaćanje kršćanske vjere značilo za narode Latinske Amerike i Kariba? Za njih je to značilo upoznati i prihvativi Krista, nepoznatog Boga kojeg su njihovi preci, a da toga nisu bili ni svjesni, tražili u svojim bogatim vjerskim tradicijama. Krist je bio Spasitelj za kojim su tiho čeznuli. To

je također značilo da su, zajedno s vodama krštenja, primili božanski život koji ih je učinio Božjim posinstvom i, k tome, da su primili Duha Svetoga koji je došao podariti njihove kulture bogatim plodovima, čisteći ih i razvijajući brojne klice i sjeme koje je utjelovljena Riječ stavila u njih, usmjeravajući ih putovima Evangelja. [...] Božja Riječ, utjelovivši se u Isusu Kristu, postala je također povijest i kultura. Utopija povratka tome da se oživljava pretkolumbovske religije, odvajajući ih od Krista i sveopće Crkve, ne bi bio korak naprijed, nego korak natrag. To bi zapravo bilo nazadovanje prema povijesnom trenutku usidrenom u prošlosti.« (Govor na otvorenju zasjedanja, 13. svibnja 2007.: Insegnamenti III, 1 [2007], 855-856)

Mariji, našoj Majci, povjeravamo poslanje Crkve. U jedinstvu sa svojim Sinom, od samog časa utjelovljenja, Blažena Djevica bila je u pokretu, pustila je da bude potpuno uključena u Isusovo poslanje, koje je podno križa postalo njezino vlastito: poslanje suradnje, kao Majke Crkve, u rađanju novih Božjih sinova i kćeri u Duhu i vjeri.

Želim zaključiti s nekoliko riječi o Papinskim

misijskim djelima, koja se već u *Maksimumu illudu* predlaže kao pomoćno sredstvo u misijskom poslanju. Papinska misijska djela izražavaju svoje služenje univerzalnosti Crkve kao globalna mreža koja pruža podršku papi u njegovoj misijskoj zadaći molitvom, tom dušom misije, i dobrotvornošću kršćana iz cijelog svijeta. Oni svojim prilozima pomažu papi u evangelizaciji partikularnih Crkava (*Djelo za širenje vjere*), u odgoju i izobrazbi mjesnoga klera (*Djelo svetog Petra apostola*), u odgajanju misijske svijesti kod djece iz cijelog svijeta (*Djelo svetog Djedinjstva*) i oblikovanju misijske dimenzije vjere kršćanâ (*Misijska zajednica*). Ponovno izražavajući svoju podršku ovim djelima, nadam se da će izvanredni misijski mjesec u listopadu 2019. pridonijeti obnovi njihova misijskog služenja mojoj službi.

Misionarima i misionarkama, kao i svima onima koji, snagom svoga krštenja, na bilo koji način sudjeluju u poslanju Crkve, od srca upućujem svoj blagoslov.

U Vatikanu, 9. lipnja 2019.,
na svetkovinu Duhova

PORUKA SVETOGA OCA FRANJE ZA V. SVJETSKI DAN MOLITVE ZA SKRB O STVORENOME SVIJETU

Izaberimo, dakle, život!

»I vidje Bog da je to dobro« (Post 1,25). Božji pogled, na početku Biblije, ljupko počiva na njegovu stvaranju. Od zemlje pogodne za život do voda što život daju, od stabala koja donose plod do životinja koje dijele naš zajednički dom, sve je milo u očima Boga, koji nudi stvoreni svijet muškarcima i ženama kao dragocjen dar koji treba čuvati.

Tragično je da je ljudski odgovor na ovaj dar obilježen grijehom, zatvaranjem u vlastitu autonomiju i pohlepnom željom za posjedovanjem i iskorištavanjem. Egoizmi i interesi pretvorili su stvoreni svijet, to mjesto susreta i zajedništva, u pozornicu suparništava i sukoba. Time je ugrožen i sâm okoliš, ono dobro u Božjim očima postalo je u čovjekovim rukama stvar koju treba iskoristiti.

Srozanje okoliša se povećalo posljednjih desetljeća: stalno onečićavanje, neprestana uporaba fosilnih goriva, intenzivno iskorištavanje poljoprivrednog zemljišta i iskrćivanje šuma uzrokuju porast globalnih temperatura iznad sigurnih razina. Porast intenziteta i učestalosti ekstremnih vremenskih pojava i

dezertifikacija (opustinjavanje) zadaju silne teškoće najranjivijima među nama. Otapanje ledenjaka, nestaćica vode, zanemarivanje bazena pitke vode i znatna prisutnost plastike i mikroplastike u oceanima podjednako su zabrinjavajući i svjedoče o žurnoj potrebi intervencija koje se više ne mogu odgađati.

Izazvali smo klimatsko izvanredno stanje koje ozbiljno ugrožava prirodu i sâm život, uključujući i naš vlastiti.

U suštini smo zaboravili tko smo: stvoreni stvoreni na sliku Božju (usp. Post 1,27) i pozvana stanovati kao braća i sestre u zajedničkom domu.

Stvoreni smo ne zato da budemo individue koje samovoljno gospodare, nego zato da budemo u središtu mreže života koju čine milijuni vrsta koje nam je s ljudavlju pridružio naš Stvoritelj. Kucnuo je čas da ponovno otkrijemo svoj poziv djece Božje, uzajamnog bratstva i čuvara stvaranja. Kucnuo je čas da se pokajemo, da se obratimo i vratimo korijenima: ljubljena smo stvorenja Božja, koji nas svojom dobrotom poziva da ljubimo

život i živimo ga u zajedništvu s ostalim stvorovima.

Stoga upućujem snažan poziv vjernicima da se posvete molitvi u ovome vremenu koje se, kao rezultat korisne ekumenske inicijative, slavi kao Vrijeme stvaranja. To je vrijeme intenzivnije molitve i djelovanja na dobrobit našeg zajedničkog doma koje započinje danas, 1. rujna, Svjetskim danom molitve za skrb o stvorenom svijetu, a završava 4. listopada, kada se spominjemo svetog Franje Asiškog. To je prilika da se osjetimo još više povezanima s našom braćom i sestrama različitih kršćanskih konfesija. Tu mislim posebno na pravoslavne vjernike, koji ovaj Dan slave već trideset godina.

U ovoj ekološkoj krizi koja pogada sve, trebamo očutjeti duboku povezanost s muškarcima i ženama dobre volje. Pozvani smo zajedno promicati čuvanje mreže života, čiji smo dio.

To je vrijeme u kojem se trebamo ponovno naučiti moliti uronjeni u prirodu, koja nas spontano navodi na to da uzdižemo hvalu Bogu Stvoritelju. Sveti Bonaventura, poeta franjevačke mudrosti, rekao je da je stvoreni svijet prva »knjiga« koju Bog otvara pred našim očima, tako da, diveći se njegovom redu, njegovoj raznolikosti i ljepoti, budemo dovedeni do toga da ljubimo i hvalimo Stvoritelja (usp. *Breviloquium*, II, 5, 11). U ovoj knjizi svako stvorenje postaje za nas »Božja riječ« (usp. *Commentarius in librum Ecclesiastes*, I,2). U tišini i molitvi možemo slušati simfoniju stvorenoga svijeta koja nas poziva izaći iz naših autoreferencijalnih zatvorenosti kako bismo ponovno iskusili zagrljaj Očeve nježnosti i radost dijeljenja darova koje smo primili. U tome smislu možemo reći da je stvoren svijet, ta mreža života, mjesto susreta s Gospodinom i jednih s drugima, to je »Božja društvena mreža« (*Audijencija za vodiče i izviđače iz Europe*, 3. kolovoza 2019.). Taj nas stvoren svijet nadahnjuje na to da uzdignemo kozmičku hvalu Stvoritelju kao što nas uči Sveti pismo: »Sve raslinstvo na zemlji, blagosliviljaj Gospoda: hvalite i uzvisujte ga dovjeka!« (Dan 3,76).

To je vrijeme za razmišljanje o našim stilovima života i o tome kako su naše svakodnevne odluke o hrani, potrošnji, prijevozu, uporabi vode, energije i mnogim drugim materijalnim dobrima često nepomišljene i štetne. Previše nas ponaša se prema stvorenome svijetu kao bezobzirni gospodari. Odlučimo se za promjenu, odlučimo usvojiti jednostavnije i smjernije načine života!

Kucnuo je čas da napustimo ovisnost o fosilnim gorivima i brzo i odlučno okrenemo se oblicima čiste energije i održive i kružne ekonomije. I ne zaboravimo slušati domorodačke narode čija nas vjekovna mudrost može naučiti kako živjeti u boljem odnosu s okolišem.

To je vrijeme za poduzimanje proročkih djela. Mnogi mladi diljem svijeta dižu svoj glas i pozivaju na hrabre odluke. Osjećaju se razočaranima zbog previše neostvarenih obećanja, preuzetih obveza, a zatim zanemarenih zbog sebičnih interesa ili koristi.

Mladi nas podsjećaju da Zemlja nije dobro s kojim se treba rasipno ophoditi, nego baština koju treba predati, da nada u budućnost nije tek lijepi osjećaj, nego zadatak koji zahtijeva konkretna djelovanja ovdje i sada. Dugujemo im stvarne odgovore, a ne prazne riječi; djela, a ne opsjene.

Naše molitve i apeli upućeni su prije svega na podizanje svijesti kod onih koji su odgovorni na političkom i društvenom polju. Mislim posebno na vlade koje će se u idućim mjesecima sastati kako bi obnovile odlučne obveze za usmjeravanje planeta prema životu, a ne ususret smrti. U misli nam dolaze riječi koje je Mojsije svečano uputio narodu kao kakvu vrstu duhovne oporuke na pragu Obecane zemlje: »Život, dakle, biraj... da živiš ti i tvoje potomstvo« (Pnz 30,19-20).

Te proročke riječi možemo primijeniti na sebe i na situaciju na Zemlji. Izaberimo, dakle, život! Recimo »ne« potrošačkoj pohlepi i težnjama svemoći, jer to su putovi smrti. Otpočnimo dalekovidne procese koji uključuju odgovorna odricanja danas kako bi se zajamčilo perspektivu života za sutra. Ne podliježimo izapanjenim logikama lake zarade, nego mislimo na budućnost svih!

U tome smislu ima poseban značaj predstojeći samit Ujedinjenih naroda o klimatskim djelovanjima (*United Nations Climate Action Summit*). Na njemu će vlade imati zadatku pokazati političku volju da poduzmu drastične mjere kako bi se što prije neto emisiju stakleničkih plinova svelo na ništicu i obudalo porast prosječne globalne temperature na 1,5°C u odnosu na razine iz predindustrijskog doba, u skladu s ciljevima Pariškoga sporazuma. K tome, u listopadu ove godine Amazonija, čija je cjelovitost ozbiljno ugrožena, bit će u središtu posebne skupštine Biskupske sinode.

Iskoristimo te prilike da odgovorimo na vapaj siromašnih i Zemlje!

Svaki kršćanski vjernik, svaki član ljudske obitelji, može pridonijeti tome da istka tanku, ali jedinstvenu i prijeko potrenu, nít mreže života koja obuhvaća sve. Osjetimo se potaknutima da uz molitvu i predanost preuzmemos svoj dio odgovornosti za skrb o stvorenome svijetu. Neka nam Bog, »ljubitelj života« (Mudr 11,26), dadne hrabrosti činiti dobro ne čekajući da netko drugi započne, ne čekajući da bude prekasno.

U Vatikanu, 1. rujna 2019. godine

PORUKA SVETOG OCA FRANJE ZA 53. SVJETSKI DAN MIRA

1. siječnja 2020.

Mir kao put nade: dijalog, pomirenje i ekološko obraćenje

1. Mir – put nade posut preprekama i kušnjama

Mir je veliko i dragocjeno dobro, predmet naše nade, kojem teži ljudska obitelj. Nadati se miru jest ljudski stav koji u sebi ima egzistencijalnu napetost koja omogućuje da, katkad tegobna sadašnjost »može se živjeti i prihvati ako vodi k nekom cilju, ako u taj cilj možemo biti sigurni i ako je taj cilj tako velik da opravdava trud koji je uložen u prijeđeni put«. [1] Nada je, dakle, krepost koja nas pokreće i daje nam krila da idemo naprijed, čak i kada se prepreke čine nepremostivima.

Naša ljudska zajednica nosi, u svom sjećanju i na svome tijelu, ožiljke niza sve razornijih ratova i sukoba koji ne prestaju pogađati osobito najsiromašnije i najranjivije. Čak se i cijelim narodima teško oslobođiti lanaca iskorištavanja i korupcije koji potiču mržnje i nasilja. I dan-danas se velikom broju muškaraca i žena, mlađih i starih, niječu dostojanstvo, tjelesni integritet, sloboda, uključujući vjersku slobodu, zajednička solidarnost i nada u budućnost. Mnogo je nevinih žrtava izloženo bolnom ponižavanju i isključivanju, tuzi i nepravdi, ako ne čak i traumama zbog sustavnoga nasrtaњa na njihov narod i njihove najdraže.

Strašne kušnje unutarnjih i međunarodnih sukoba, često pogoršane bezobzirnim nasiljima, ostavljaju ožiljke na tijelu i duši čovječanstva koji teško i sporo zacjeljuju. Svaki se rat zapravo pokazuje bratobojstvom koje uništava sâm naum bratstva upisan u poziv ljudske obitelji.

Rat, kao što znamo, često počinje s netrpeljivošću zbog različitosti drugoga, što rađa želju za posjedovanjem i htjenje za prevlašću nad drugima. Rađa se u čovjekovu srcu iz sebičnosti i oholosti, iz mržnje koja vodi razaranju, stvaranju isključivo negativne slike o drugome, njegovu isključivanju i uništenju. Rat potiču izobličenje odnosâ, hegemonicke ambicije, zloupotrebe moći, strah od drugoga i različitosti koje se promatra kao prepreku. Rat, u isti mah, sve to potiče i jača.

Kao što sam primijetio tijekom svog nedavnog apostolskog putovanja u Japan, paradoksalno je da »naš svijet živi izopačenu dihotomiju: želi se braniti i jamčiti stabilnost i mir na temelju lažne sigurnosti podupirane mentalitetom straha i nepovjerenja, što završava trovanjem odnosa među narodima i sprječavanjem svakoga mogućega dijaloga. Mir i stabilnost u svijetu nespojivi su sa svakim pokušajem da se gradi na strahu od međusobnog uništenja ili prijetnji potpunog

uništenja. Mogući su samo na temelju globalne etike solidarnosti i suradnje u službi budućnosti oblikovane međusobnom ovisnošću i suodgovornošću u cijeloj ljudskoj obitelji, onoj današnjoj i onoj sutrašnjoj.« [2]

Svaka prijetnja jača nepovjerenje i zaokupljenost vlastitim stanjem. Nepovjerenje i strah dodatno oslabljuju odnose i povećavaju rizik od nasilja, stvarajući začarani krug koji nikad neće moći dovesti do mirnih odnosa. Čak i nuklearno odvraćanje može stvoriti samo lažnu sigurnost.

Zato ne možemo težiti tome da održavamo stabilnost u svijetu strahom od uništenja, u veoma nestabilnoj ravnoteži koja visi na rubu nuklearnoga ponora i koja je zatvorena iza zidova ravnodušnosti, gdje se donose društvene i ekonomske odluke koje utiru put tragičnim situacijama u kojima se ljudska bića pa i sâm stvoreni svijet odbacuje, umjesto da jedni druge čuvamo. [3] Kako, dakle, graditi put mira i uzajamnog poštivanja? Kako stati na kraj opakoj logici prijetnje i straha? Kako nadići dinamiku nepovjerenja koja danas prevladava?

Trebamo težiti istinskoj bratstvu koje se temelji na našem zajedničkom podrijetlu od Boga, i koje se ostvaruje u dijalogu i međusobnom povjerenju. Želja za mirom duboko je upisana u ljudskome srcu i ne smijemo se miriti s ičim manjim od toga.

2. Mir – put slušanja zasnovan na sjećanju, solidarnosti i bratstvu

Hibakusha, oni koji su preživjeli atomsko bombardiranje u Hirošimi i Nagasakiju, ubrajaju se među one koji danas održavaju živim plamen kolektivne svijesti svjedočeći nadolazećim naraštajima o užasu onoga što se dogodilo u kolovozu 1945. i neizrecivim patnjama koje su uslijedile sve do dana današnjega. Njihovo svjedočanstvo budi i čuva na taj način sjećanje na žrtve, tako da ljudska svijest uzmogne nadjačati svaču želju za dominacijom i uništenjem. »Ne možemo dopustiti sadašnjim i budućim naraštajama da izgube sjećanje na ono što se ovdje dogodilo. To je sjećanje jamstvo i poticaj za izgradivanje budućnosti u kojoj će biti više pravde i bratstva.« [4]

Poput njih, mnogi ljudi diljem svijeta rade na tome da budući naraštaji sačuvaju sjećanje na prošle događaje ne samo zato da se iste greške ne bi ponavljalo, a lažne varljive obrasce iz prošlosti ponovno ljudima nudilo, nego također zato da sjećanje, kao plod iskustva,

služi kao osnova i nadahnuće za sadašnje i buduće odluke kojima se promiče mir.

Štoviše, sjećanje je horizont nade. Mnogo puta, u tama ratova i sukoba, sjećanje i na malu primljenu gestu solidarnosti može poslužiti kao nadahnuće za hrabre, štoviše herojske odluke, može osloboditi nove energije i ponovno upaliti plamen nove nade u pojedincima i zajednicama.

Utirati i hoditi putom mira predstavlja utoliko složeniji izazov ukoliko su interesi u odnosima među ljudima, zajednicama i narodima brojni i kontradiktorni. Potrebno je prije svega apelirati na moralnu svijest i osobnu i političku volju. Mir izvire iz dubine ljudskog srca i političku volju treba uvijek iznova jačati, tako da se otpočnu novi procesi za pomirenje i ujedinjavanje pojedinaca i zajednica.

Svijetu nisu potrebne prazne riječi, nego uvjereni svjedoci, mirotvorci otvoreni za dijalog koji zaziru od isključivosti ili manipulacijā. Naime, ne može se doista prisjetiti miru bez uvjerenog dijaloga muškaraca i žena koji traže istinu onkraj ideologija i različitih mišljenja. Mir »valja stalno izgrađivati« [5], to je hod koji produzimamo zajedničkim snagama u stalnom traženju općeg dobra i uz predano zalaganje da održimo zadani riječ i poštujemo pravo. Uzajamno slušanje može dovesti do toga da poraste međusobno poznavanje i poštivanje, sve dotle da u neprijatelju vidimo lice brata ili sestre.

Proces mira stoga zahtijeva trajnu predanost. To je strpljivi rad na traženju istine i pravde, kojim se odaje počast žrtvama i koji otvara put, korak po korak, zajedničkoj nadi jačoj od želje za osvetom. U pravnoj državi demokracija može biti značajna paradigma ovog procesa, pod uvjetom da je utemeljena na pravdi i predanom zalaganju oko zaštite prava svakog pojedinca, posebno onoga koji je slab ili marginaliziran, u stalnom traganju za istinom. [6] To je društvena konstrukcija i nešto što se gradi kontinuirano, gdje svaki pojedinac daje odgovorno svoj doprinos na svim razinama lokalne, nacionalne i globalne zajednice. Kao što je isticao sveti Pavao VI.: »Dvojaka težnja prema jednakosti i prema učešću usmjerena je ka promicanju demokratskog tipa društva [...]. Ovo predmijeva važnost odgoja za udruženi život i kojem će, osim obaviještenosti o pravima svakog od nas, biti osvijetljena i nužna protuteža tim pravima: priznavanje vlastitih dužnosti prema drugima. Značaj i vršenje dužnosti zavisi od vladanja sobom, zatim od prihvaćanja odgovornosti i granica u služenju slobodi pojedinca ili skupine« [7].

Nasuprot tome, podjela među članovima društva, povećanje društvenih nejednakosti i odbijanje korištenja sredstava kojima će se osigurati cijeloviti ljudski

razvoj, ugrožavaju težnju općem dobru. Međutim, strpljivi rad koji se temelje na snazi riječi i istine može kod ljudi ponovno probuditi sposobnost za suosjećanje i kreativnu solidarnost.

U našem kršćanskom iskustvu neprestano se spominjemo Krista koji je dao svoj život da nas pomiri s Bogom (usp. Rim 5,6-11). Crkva u punini sudjeluje u traženju pravednoga društvenoga poretku. Ona nastavlja služiti općem dobru i jačati nadu mira prenošenjem kršćanskih vrijednosti i moralnog učenja, te svojim društvenim i odgojno-obrazovnim djelima.

3. Mir – put pomirenja u bratskom zajedništvu

Biblija, na osobit način po riječima prorokâ, podsjeća savjesti i narode na Božji savez s ljudskim rodom. Riječ je o tome da se odustane od želje za dominacijom nad drugima i da naučimo gledati jedni druge kao osobe, kao djecu Božju, kao braću. Drugoga se nikada ne smije ograničiti na ono što bi mogao reći ili učiniti, nego ga treba promatrati kroz prizmu obećanja koje nosi u sebi. Samo ako se odabere put poštivanja, moguće je razbiti spiralu osvete i krenuti putom nade.

Misao vodilja u tomu nam je evanđeoski odломak koji donosi sljedeći razgovor između Petra i Isusa: »Tada pristupi k njemu Petar i reče: "Gospodine, koliko puta da oprostim bratu svomu ako se ogriješi o mene? Do sedam puta?" Kaže mu Isus: "Ne kažem ti do sedam puta, nego do sedamdeset puta sedam"« (Mt 18,21-22). Taj put pomirenja poziva nas da u dužbini srca pronađemo snagu oproštenja i sposobnost da jedni u drugima prepoznamo braću i sestre. Naučiti živjeti u opruštaju povećava našu sposobnost da postanemo žene i muškarci mira.

Ono što je istinito za mir u društvenom području, vrijedi i za političko i ekonomsko, jer pitanje mira prožima sve dimenzije života zajednice: nikad neće biti istinskoga mira ako ne budemo u stanju graditi pravedniji ekonomski sustav. Kao što je Benedikt XVI. prije deset godina napisao u enciklici *Caritas in veritate*: »Želimo li pobijediti nerazvijenost, potrebno je nastojati ne samo oko poboljšanja transakcija koje se zasnivaju na razmjeni te učvršćivanja javnih struktura čija je zadaća pružati pomoć, nego osobito oko svećeg, štoviše globalnog otvaranja onim oblicima ekonomskе djelatnosti koji su obilježeni znatnim udjelom besplatnosti i zajedništva« (br. 39).

4. Mir – put ekološkog obraćenja

»Ako je pogrešno shvaćanje vlastitih načela koji put dovelo do toga da smo opravdavali loše postupanje s prirodom, čovjekovo okrutno vladanje nad stvorenim svijetom ili ratove, nepravde i nasilja, kao vjernici

trebamo priznati da na taj način nismo bili vjerni blagu mudrosti koje smo bili dužni štititi i čuvati» [8].

Suočeni smo s posljedicama našeg neprijateljstva prema drugima, našeg nepoštivanja zajedničkog doma i nasilnog iskorištavanja prirodnih dobara – koje se promatra isključivo kao korisna sredstva za ostvarivanje neposredne zarade bez poštivanja lokalnih zajednica, zajedničkog dobra i same prirode – te nam je potrebno ekološko obraćenje.

Nedavna Sinoda o Amazoniji potiče nas uputiti poziv za obnovu mirnog odnosa između zajednica i zemlje, između sadašnjosti i prošlosti, između iskustva i nada.

Ovaj put pomirenja također zahtijeva osluškivanje i kontemplaciju svijeta koji nam je Bog dao kao dar da od njega učinimo naš zajednički dom. Naime, prirodna dobra, mnogobrojni oblici života i sama Zemlja, povjereni su nam »da ih obrađujemo i čuvamo« (usp. Post 2,15) također za buduće naraštaje, odgovornim i aktivnim sudjelovanjem svih. Moramo, k tome, promjeniti svoja uvjerenja i pogledе i postati otvoreniji za susret s drugima i prihvatanje dara stvaranja, koji odražava ljestvu i mudrost svojega Stvoritelja.

To je, na osobit način, izvor dubljih motivacija i novog načina da prebivamo u našemu zajedničkom domu, da živimo rame uz rame jedni s drugima sa svojim razlicitostima, da poštujemo i slavimo život koji smo primili i dijelimo s drugima, da se pobrinemo oko stvaranja životnih uvjeta i modela društva koji potpomažu trajnost života i razvoj općeg dobra cijele ljudske obitelji.

Ekološko obraćenje na koje pozivamo, vodi nas do toga da na nov način gledamo na život, promatraljući darežljivost Stvoritelja koji nam je darovao Zemlju i koji nas poziva na radosnu umjerenost u zajedničkom dijeljenju svega. To obraćenje treba shvatiti na cjelovit način, kao promjenu odnosâ prema sestrama i braći, prema drugim živim bićima, prema stvorovima u svoj njihovo bogatoj raznolikosti, i prema Stvoritelju koji je izvor i početak svekolikoga života. Za kršćanina ono zahtijeva da »plodovi njihova susreta s Isusom Kristom izadu na vidjelo u njihovim odnosima sa svijetom koji ih okružuje«. [9]

5. Dobivaš onoliko koliko se nadas [10]

Put pomirenja iziskuje strpljivost i povjerenje. Mir se ne može postići ako mu se ne nadamo.

U prvom redu, to znači vjerovati u mogućnost mira, vjerovati da drugi, baš kao i mi, trebaju mir. U tome se možemo nadahnjivati ljubavlju koju Bog ima prema svakome od nas, ljubavlju koja je oslobođujuća, bezgranična, besplatna i neumorna.

Strah je često izvor sukoba. Stoga je važno nadići svoje ljudske strahove i prepoznati da smo potrebita djeca pred Onim koji nas ljubi i očekuje, kao otac rasipnoga sina (usp. Lk 15,11-24). Kultura bratskog susreta slama kulturu prijetnji. Ona svaki susret pretvara u mogućnost i dar Božje velikodušne ljubavi. Vodi nas onkraj granica naših uskih obzora i stalno nas potiče na život u duhu sveopćega bratstva, kao djeca jednog nebeskog Oca.

Za Kristove sljedbenike taj je put također podprt sakramentom pomirenja, koji je Gospodin dao za oproštenje grijeha krštenikâ. Taj sakrament Crkve, koji obnavlja pojedince i zajednice, poziva uprijeti svoj pogled u Isusa, koji je »uspostavivši mir krvlju križa njegova izmiri(o) sa sobom sve, bilo na zemlji, bilo na nebesima« (Kol 1,20) i traži od nas da u mislima, riječima i djelima odbacimo svako nasilje bilo prema bližnjima, bilo prema stvorenom svijetu.

Milost Boga Oca daruje se kao bezuvjetna ljubav. Dobivši njegov oprost u Kristu, možemo krenuti na put da ga ponudimo muškarcima i ženama našega vremena. Iz dana u dan, Duh Sveti sugerira nam stavove i riječi kako bismo postali graditelji pravde i mira.

Neka nas Bog mira blagoslovi i pritekne nam u pomoć.

Neka nas Marija, Majka Kneza mira i Majka svih naroda na zemlji, prati i bude nam potpora na svakom koraku našeg puta pomirenja.

I neka svaka osoba, dolaskom na ovaj svijet, uzmođne upoznati život mira i u potpunosti razvijati obećanje života i ljubavi koje nosi u sebi.

U Vatikanu, 8. prosinca 2019.

- [1] Benedikt XVI., *Spe salvi* (30. studenoga 2007.), 1.
- [2] Govor o nuklearnom oružju, Nagasaki, Park »Atomic Bomb Hypocenter», 24. studenoga 2019.
- [3] Usp. Homilija u Lampedusi, 8. srpnja 2013.
- [4] Govor o miru, Hiroshima, Memorijal mira, 24. studenoga 2019.
- [5] Drugi vatikanski koncil, *Gaudium et spes*, 78.
- [6] Usp. Benedikt XVI., *Obraćanje vođama udruga talijanskih kršćanskih radnika* (*Discorso ai dirigenti delle Associazioni Cristiane Lavoratori Italiani*), 27. siječnja 2006.
- [7] Apostolsko pismo *Octogesima adveniens* (14. svibnja 1971.), 24.
- [8] *Laudato si'* (24. svibnja 2015.), 200.
- [9] *Isto*, 217.
- [10] Usp. Sv. Ivan od Križa, *Tamna noć*, II, 21, 8.

APOSTOLSKO PISMO SVETOGA OCA FRANJE

Admirabile signum

O značenju i vrijednosti jaslica

1. Čudesan znak jasala, tako drag kršćanskom puku, oduvijek pobuđuje divljenje i čudenje. Prikaz Isusova rođenja po sebi je jednostavan i radostan navještaj otajstva utjelovljenja Božjega Sina. Jaslice su poput živog evanđelja koje izobilno teče sa stranica Svetoga pisma. Dok promatramo prizor Isusova rođenja, pozvani smo poduzeti hod u duhu privučeni poniznošću Boga koji je postao čovjekom kako bi se susreo sa svakim muškarcem i ženom. I otkrivamo da nas On toliko ljubi da je postao jedno s nama kako bismo i mi mogli postati jedno s Njim.

Ovim pismom želim podržati lijepu obiteljsku tradiciju pripremanja jaslica u danima prije Božića, ali i običaj njihova postavljanja na radnome mjestu, u školama, bolnicama, zatvorima, na gradskim trgovima... Tu uvijek dolazi do izražaja velika maštovitost i kreativnost u korištenju najrazličitijih materijala za stvaranje malih remek-djela ljepote. To se uči još od malih nogu kad majka i otac, zajedno s bakama i djedovima, prenose tu radosnu tradiciju koja sadrži u sebi bogatstvo pučke pobožnosti. Nadam se da taj običaj neće nikada nestati i da će se, tamo gdje je napušten, ponovno otkriti i oživjeti.

2. Podrijetlo jaslica nalazimo prije svega u pojedinim detaljima iz Isusova rođenja u Betlehemu. Evanđelist Luka jednostavno kaže da Marija »porodi sina svoga, prvorodenca, povi ga i položi u jasle jer za njih nije bilo mjesta u svratištu« (2,7). Isus je položen u jasle, što se na latinskom kaže *praesepium* od čega dolazi talijanska riječ *presepe*, na hrvatskom *jaslice*.

Došavši na ovaj svijet, Božji Sin pronalazi mjesto gdje se hrane životinje. Slama postaje prvom posteljom Onome koji će se objaviti kao »kruh koji je sišao s neba« (Iv 6,41). Tu je simboliku dokučio već sveti Augustin, zajedno s ostalim crkvenim ocima, kad je napisao: »Ležeći u jaslama postao je našom hranom« (Serm. 189,4). Jaslice, zapravo, sadrže različita otajstva iz Isusova života i približavaju ih našem svakodnevnom životu.

No prijeđimo odmah na podrijetlo jaslica kakve mi poznajemo. Vratimo se u mislima u talijanski građic Greccio, nedaleko od Rietija. Ondje je sveti Franjo navratio najvjerojatnije na povratak iz Rima, gdje je 29. studenoga 1223. godine od pape Honorija III. dobio potvrdu svoga Pravila. Franjo je prije toga posjetio Svetu Zemlju, i spilje u Grecciu su ga osobito podsjećale na krajolik Betlehema. Moguće je da su se Asiškog

siromaška u Rimu duboko dojmili mozaici u rimskoj bazilici svete Marije Velike, na kojima je prikazano Isusovo rođenje tik do mjesta gdje su se, prema drevnoj predaji, čuvale drvene jasle.

U Franjevačkim izvorima potanko je opisano što se tada zbilo u Grecciu. Petnaest dana prije Božića sveti Franjo je zamolio nekog mještanina, koji se zvao Ivan, da mu pomogne ostvariti jednu želju: »Želio bih obnoviti uspomenu na ono Dijete koje je rođeno u Betlehemu i na njegove dječje potrebe i neprilike, tj. kako je bilo smješteno u jaslice i položeno na slamu u nazočnosti vola i magarca« [1]. Tek što je to čuo, njegov je vjerni prijatelj odmah na naznačenome mjestu otisao pripremiti sve što je svetac poželio. Dana 25. prosinca u Grecciu su došla mnoga braća iz raznih krajeva, a zajedno s njima i muškarci i žene iz ubogih kućica toga kraja, koji su donijeli cvijeće i zublje koje su rasvjetljivale tu svetu noć. Kad je došao, Franjo je našao jasle sa sijenom, vola i magarca. Pred prizorom Isusova rođenja svi prisutni doživjeli su novu i neizrecivu radost, koju nikada ranije nisu iskusili. Svećenik je zatim svečano slavio euharistiju na jaslama, pokazujući vezu između utjelovljenja Sina Božjega i euharistije. U toj prigodi u Grecciu nije bilo kipova: jaslice su realizirali i oživjeli svi prisutni.[2]

Tako je nastala naša tradicija: svi okupljeni oko spilje i puni radosti. Ono što se ondje odigrava i oni koji postaju dionici toga otajstva stopljeni su u jedno.

Toma Čelanski, prvi životopisac svetoga Franje, podsjeća da je taj jednostavan i dirljiv prizor bio popraćen darom čudesnog viđenja: netko od prisutnih vidio je samo Djeteće Isusa kako leži u jaslama. S tih jaslica na Božić 1223. godine, »svi se radosni povratiše kući«.[3]

3. Jednostavnošću toga znaka sveti Franjo je ostvario veliko djelo evangelizacije. Njegovo je učenje duboko prodrlo u srce kršćanâ i ostalo sve do naših dana istinski način prikazivanja ljepote naše vjere u jednostavnosti znakova. Uostalom, samo mjesto na kojem su izrađene prve jaslice izražava i pobuđuje to osjećaje. Greccio postaje utočištem za dušu koja se skriva na hridi kako bi utonula u tišinu.

Zašto jaslice pobuđuju takvo čuđenje i izazivaju takvo gauće u srcu? Ponajprije zato što očituju Božju nježnu ljubav. On, Stvoritelj univerzuma, spušta se na našu malenost. Dar života, koji je svaki put iznova za nas tajanstven, još nas više očarava kad vidimo da je Onaj koji je rođen od Marije izvor svakoga života i svedržitelj.

U Isusu nam je Otac dao brata koji dolazi tražiti nas kad god smo zbumeni ili odlutamo s pravoga puta, vjerni prijatelj koji je uvijek uz nas. Dao nam je svoga Sina koji nam opršta i oslobađa nas grijeha.

Postavljanje jaslica u našim domovima pomaže nam ponovno oživjeti povijest onoga što se zbilo u Betlehemu. Naravno, evanđeljâ ostaju trajni izvor koji omogućuje razumjeti i meditirati o tome događaju. Ipak, njegovo prikazivanje u jaslicama pomaže nam dočarati prizore, dotiče naša čuvstva i poziva nas da se osjetimo dijelom povijesti spasenja kao suvremenici događaja koji je živ i stvaran u najrazličitim povijesnim i kulturnim okruženjima.

Na poseban način, još tamo od Franjina vremena u kojem su nastale, jaslice su poziv da »doživimo« i »opipamo« siromaštvo koje je Božji Sin izabrao za sebe u svome utjelovljenju, i tako nas implicitno pozivaju da ga slijedimo na putu poniznosti, siromaštva i samoodricanja koji vodi od betlehemskih jasli do križa. To je poziv da ga upoznamo i milosrdno mu služimo u braći i sestrama kojima je pomoći najpotrebnija (usp. Mt 25,31-46).

4. Sada bih htio razmotriti razne znakove jaslica kako bi se dokučilo njihovo dublje značenje. Promatramo ponajprije pozadinu, zvezdano nebo obavijeno tamom i tišinom noći. Činimo to ne samo zbog vjernosti evanđeoskim izvješćima, nego i zbog značenja koje to ima. Sjetimo se samo koliko smo puta u svome životu iskusili tamu noći. Pa ipak, Bog nas ni u tim trenucima ne ostavlja same, nego ostaje s nama da odgovori na naša pitanja o smislu života: Tko sam? Odakle dolazim? Zašto sam rođen u ovom povijesnom trenutku? Zašto ljubim? Zašto patim? Zašto ću umrijeti? Da bi dao odgovor na ta pitanja, Bog je postao čovjekom. Njegova blizina donosi svjetlo tamo gdje je tama i obasjava one što obitavaju u tami patnje (usp. Lk 1,17).

Vrijedi također obratiti pažnju na krajolike koji su sastavni dio jaslica i koji često uključuju ruševine drevnih kuća ili građevina, koje u nekim slučajevima zamjenjuju Betlehemsку spilju i postaju dom Svetе obitelji. Čini se da se te ruševine nadahnjuju na *Legenda Aurea* (*Zlatna legenda*) dominikanca Jacobusa de Voraginea (Jakov iz Varazzea) (13. st.) gdje čitamo o poganskom vjerovanju prema kojem se Hram mira u Rimu srušio u trenutku kad je Djevica rodila. Te su ruševine prije svega vidljivi znak paloga čovječanstva, svega onoga što propada, što je raspadljivo i rastužuje. To okruženje koje je uprizoreno kazuje nam da je Isus novost usred ostarjelog svijeta, da je došao iscjeliti i ponovno sagraditi, vratiti svijetu i našemu životu izvorni sjaj.

5. Kakvi nas tek osjećaji trebaju obuzeti dok u jaslice postavljamo planine, potoke, ovce i pastire! Na taj se način spominjemo, kao što su proroci navijestili, kako se sav stvoreni svijet raduje Mesijinu dolasku. Andeli i zvijezda repatica znak su da smo i mi pozvani zaputiti se prema spilji i pokloniti se Gospodinu.

»Hajdemo dakle do Betlehema. Pogledajmo što se to dogodilo, događaj koji nam obznani Gospodin« (Lk 2,15). Tako govore pastiri jedan drugome nakon navještaja koji začuše iz usta andelâ. U tome jednostavnom opisu daje nam se vrlo lijepa pouka. Za razliku od mnogih drugih ljudi koji su zaokupljeni nebrojenim drugim stvarima, pastiri postaju prvi svjedoci onoga bitnog, to jest dara spasenja koje se daje. Najponizniji i najsironašniji su ti koji znaju prihvati događaj utjelovljenja. Bogu koji nam dolazi u susret u Djetešcu Isusu pastiri odgovaraju tako da kreću na put prema Njemu, kako bi doživjeli susret ispunjen ljubavlju i zahvalnim divljenjem. Upravo je taj susret između Boga i njegove djece, zahvaljujući Isusu, kolijevka naše vjere i predstavlja njezinu jedinstvenu ljepotu, koja se zrcali na osobit način u jaslicama.

6. U jaslice se obično stavlja mnogo simboličnih figura. Nalazimo u njima prije svega prosjake i ljude koji ne poznaju drugog obilja doli obilja srca. Oni su s punim pravom blizu Djetešcu Isusu, nitko ih ne može otjerati ili udaljiti od te sklepane kolijevke od koje siromašni svojom pojavom nimalo ne odudaraju. Siromašni su, štoviše, povlašteni dio tog otajstva i često su više i bolje od drugih kadri prepoznati prisutnost Boga među nama.

Siromašni i jednostavni svojom prisutnošću u jaslicama podsjećaju da je Bog postao čovjekom radi onih koji osjećaju najveću potrebu za njegovom ljubavlju i traže njegovu blizinu. Isus, »krotka i ponizna srca« (Mt 11,29), rođen je siromašan, živio je jednostavnim životom kako bi nas naučio razumjeti što je bitno i to svojim životom pokazati. Jaslice šalju jasnú poruku da se ne smijemo dati zavarati bogatstvom i mnogobrojnim ponudama površne i časovite sreće. Herodova je palača u pozadini, zatvorena, gluha za navještaj radosti. Rođenjem u jaslama sám Bog pokreće jedinu istinsku revoluciju koja daje nadu i dostojanstvo obespravljenima i marginaliziranim: revolucija je to ljubavi, revolucija nježnosti. Isus iz jaslica krotko, ali u isti mah snažno, poziva na dijeljenje kao na put koji vodi prema humanijem i bratskijem svijetu u kojem nitko nije isključen ili marginaliziran.

Djeca – ali i odrasli! – često vole dodavati u jaslice druge figurice koje naizgled nemaju nikakve veze s evanđeoskim izvješćima. No, tom se maštovitosti želi reći da u tom novom svijetu u koji je Isus uveo ima mjesta

za sve što je doista ljudsko i za sva Božja stvorenja. Od pastira do kovača, od pekara do glazbenikâ, od žena koje nose vrčeve vode do djece koja se igraju... sve to progovara o svakodnevnoj svetosti, radosti obavljanja običnih, svakodnevnih stvari na izvanredan način kad Isus dijeli svoj božanski život s nama.

7. Malo-pomalo i stigli smo do spilje gdje nalazimo likove Marije i Josipa. Marija je majka koja promatra svoje djetešće i pokazuje ga onima koji ga dolaze posjetiti. Njezin lik potiče da razmišljamo o velikome otajstvu kojim je zahvaćena ta djevojka kad je Bog pokucao na vrata njenog bezgrešnog srca. Marija je s punom poslušnošću odgovorila na anđelov navještaj kojim se od nje traži da postane Majkom Božjom. Njezine riječi: »Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi!« (Lk 1,38), za sve nas su svjedočanstvo kako se u vjeri prepustiti Božjoj volji. Tim svojim »da« Marija je postala majka Sina Božjega ne izgubivši, nego, zahvaljujući Njemu, posvetivši svoje djevičanstvo. U njoj vidimo Majku Božiju koja svog Sina ne drži samo za sebe, nego poziva sve da poslušaju njegovu riječ i provode je u djelo (usp. Iv 2,5).

Uz Mariju stoji sveti Josip koji zauzima stav onoga koji štiti Dijete i njegovu majku. Obično je prikazan sa štapom u ruci, a katkad i kako drži svjetiljku. Sveti Josip igra važnu ulogu u životu Isusa i Marije. On je čuvac koji neumorno štiti svoju obitelj. Kad ga je Bog upozorio na Herodovu prijetnju, bez okljevanja je krenuo na put i pobjegao u Egipat (usp. Mt 2,13-15). A kad je opasnost prošla, s obitelji se vratio u Nazaret, gdje će biti prvi odgajatelj Isusov dok je bio dječak, a kasnije mladić. Josip je u svome srcu nosio veliko otajstvo kojim je bio obavijen Isus i njegova zaručnica Marija i kao pravednik uvinjak se pouzdavao u Božju volju i vršio je.

8. Kad na Božić u jaslice stavimo kipić Djetešca Isusa u njima zaiskri život. Bog se predstavlja tako, u djetetu, da bismo ga primili u naručje. U slabosti i krhkosti skriva svoju moć koja sve stvara i preobražava. Čini se nemogućim, ali je tako: u Isusu je Bog bio dijete i kao takav je želio otkriti veličinu svoje ljubavi koja se očituje u osmijehu i rukama koje se pružaju prema svima.

Rođenje djeteta budi radost i čuđenje, jer nam pred oči stavlja veliki misterij života. Promatrajući mlade bračne parove kako im u očima blista sjaj dok gledaju svoje novorođeno dijete, možemo shvatiti Marijine i Josipove osjećaje koji su, gledajući dijete Isusa, osjetili Božju prisutnost u svom životu.

»Život se očitova« (1 Iv 1,2). Tim riječima apostol Ivan sažima otajstvo utjelovljenja. Jaslice nam omogućuju vidjeti i dotaći taj jedinstveni i izvanredni događaj

koji je promijenio tijek povijesti i prema kojem se određuje računanje godina prije i nakon Kristova rođenja.

Način na koji Bog djeluje ostavlja nas gotovo bez daha, jer se čini nemogućim da će se On lišiti svoje slave da postane čovjekom poput nas. Kako li iznenađenja vidjeti Boga koji radi sve isto što i mi: spava, hrani se majčinim mljekom, plače i igra se kao i sva druga djeca! Bog nas, kao i uvijek, zbujuje. On je nepredvidiv, ne-prestano je izvan naših shema. Dakle, jaslice, dok nam prikazuju Boga onakvim kakav je ušao u naš svijet, potiču nas da razmišljamo o tome kako je naš život dio Božjeg života; pozivaju nas da postanemo njegovi učenici ako želimo postići konačan smisao života.

9. Kad se približi svetkovina Bogojavljenja, u jaslice se stavljuju figure triju mudraca. Motreći zvijezdu, ti mudri i bogati ljudi s Istoka zaputili su se prema Betlehemu kako bi upoznali Isusa i prinijeli mu svoje darove: zlato, tamjan i smirnu. I ti skupi darovi imaju alegorijsko značenje: zlatom se iskazuje počast Isusovu kraljevskom dostojanstvu, tamjanom njegovu božanstvu, a smirnom njegovu svetom čovještvu koje će iskusiti smrt i ukop.

Dok u jaslicama promatramo taj prizor, pozvani smo razmišljati o tome kako je zadaća svakog kršćanina biti vjerovjesnikom (evangelizatorom). Svaki je od nas pozvan biti blagovjesnikom svjedočeći konkretnim djelima milosrđa radost što je susreo Isusa i njegovu ljubav.

Mudraci nas uče da katkad, da bi se prispjelo Kristu, treba prijeći jako dalek put. To su imućni ljudi, mudraci iz daleka, koji u sebi nose čežnju za beskonačnim i kreću na dugo i opasno putovanje koje će ih dovesti čak do Betlehema (usp. Mt 2,1-12). Kad su se našli pred Djetetom Kraljem, obuzela ih je velika radost. Ne daju se sablazniti siromašnim ambijentom, ne okljevaju pasti ničice pred njim i pokloniti mu se. Klečeći pred njim shvaćaju da Bog, kao što suverenom mudrošću upravlja zvijezdama, tako vodi tijek povijesti, zbacujući silne s prijestolja i užvisujući ponizne. Nakon povratka u svoj kraj, sigurno su drugima govorili o tom čudesnom susretu s Mesijom, čime su započeli putovanje evanđelja među narodima.

10. Pred jaslicama misli nam se rado vraćaju u vrijeme dok smo bili djeca i nestrljivo iščekivali kad će se one početi postavljati. Ta nas sjećanja vode do toga da uvijek iznova postajemo svjesni velikoga dara kojeg smo primili od onih koji su nam prenijeli vjeru i ujedno nam daju osjetiti dužnost i radost da se i djeci i unucima mogući da dožive isto iskustvo. Nije važno u kojem se obliku jaslice postavlja, mogu uvijek biti iste ili ih se može mijenjati svake godine; ono što je važno jest to da govore našemu životu. Posvuda i u svakom obliku jaslice govore o Božjoj ljubavi, ljubavi Boga koji je postao djetetom da

nam poruči koliko je blizak svakomu ljudskomu biću, u kojem god da se stanju nalazilo.

Draga braćo i sestre, jaslice su dio lijepog i zahtjevnog procesa prenošenja vjere. Počevši od djetinjstva, a zatim u svakoj životnoj dobi, one nas uče kontemplirati Isusa, očutjeti Božju ljubav prema nama, osjetiti i vjerovati da je Bog s nama, a mi s Njim, svi kao djeca i braća zahvaljujući tom Djetetu, Sinu Božjem, i Djevici Mariji. I osjetiti da se u tome krije sreća. U školi svetoga Franje otvorimo srce toj jednostavnoj milosti, pustimo da to čuđenje iznjedri poniznu molitvu: naše »Hvala« Bogu,

koji je želio s nama podijeliti sve kako nas nikada ne bi ostavio same.

*U Grecciu, u Svetištu jaslica,
1. prosinca 2019. godine, sedme pontifikata*

[1] Toma Čelanski, *Vita Prima*, 84: *Fonti francescane* (FF), br. 468.

[2] Usp. *Isto*, 85: FF, br. 469.

[3] *Isto*, 86: FF, br. 470.

PORUKA PREDSJEDNIKA VIJEĆA HBK ZA KATEHIZACIJU I NOVU EVANGELIZACIJU NA POČETKU ŠKOLSKE I KATEHETSKE GODINE 2019./2020.

Crkva postoji kad postoji za druge

Draga braćo svećenici,
redovnici i redovnice, katehete i vjeroučitelji,
draga djeco i mladi, dragi roditelji!

Annus mirabilis ili godina čuda. Ove se godine navršava trideset godina otkako je, prvo malim koracima a zatim sve snažnijom dinamikom, Europa počela disati s oba svoja »plućna krila« (sv. Ivan Pavao II.). Te je 1989. godine srušen Berlinski zid, zapečaćen je tzv. *hladni rat* i pala je željezna zavjesa. U toj »godini čuda« (K. Schwarzenberg) započinje osamostaljenje mnogih novonastalih europskih zemalja, čiji je pogled, oslobođen od totalitarnoga komunističkog režima, bio usmjeren prema novom demokratskom političkom i društvenom sustavu, kao izraz novoga odnosa prema čovjeku i društvenoj zajednici. U tim okolnostima, nažalost započaćenima krvljku, rađa se i naša domovina, Republika Hrvatska. Za Crkvu je to vrijeme bilo vrijeme unutarnje, ali i izvanske preobrazbe. Sloboda, koja joj je iznova bila darovana, omogućila joj je djelovanje na nov način i na različitim područjima, čime je religija, odnosno vjera, postala dijelom javnoga i društvenog života.

Vjeronauk u školi kao izraz slobode. Jedan od znakova slobode očitovao se i u ponovnom uvođenju vjerskog odgoja u predškolske ustanove te vjeronauka u osnovne i srednje škole. Bio je to znak slobode da i mi, kao Katolička Crkva, smijemo i možemo vjerovati, odnosno svoju vjeru javno očitovati, te isto tako znak

ostvarenoga prava da smijemo javno govoriti i mladim naraštajima posredovati ono u što vjerujemo. Time je odgojno-obrazovni sustav u Republici Hrvatskoj prihvatio religiju, odnosno kršćansku vjeru, kao integralan dio povijesti čovječanstva, bez koje je nemoguće razumjeti kulturne epohe europske i svjetske civilizacije, ali i dokučiti posljednji smisao života čovjeka i društva u kojemu on živi. Naš je odgojno-obrazovni sustav time potvrdio svoju budućnost ukorijenjenu na prošlosti, koja je ponajprije kršćanska, te prihvatio činjenicu da je čovjek, među ostalim, i *ens naturaliter religiosum* (biće koje je po svojoj naravi religiozno).

Od annus mirabilis do »kompleksa Boga«. Danas, trideset godina nakon željezne zavjese, kao da je splasnulo oduševljenje Europe za traženje novih putova suživota. »Vrtovi na Istoku cvjetaju sporije, a ratovi i konflikti zabilježili nove oblike« (H. Konrad). Terorizam nije oduzeo dah samo New Yorku, već u strah zaogrnuo Pariz, Brüssel i cijelu Europu. Komunizam, kakav poznajemo, možda više ne postoji, a željezna zavjesa pretvara se u pogranične žice, koje mnogim stradalim izbjeglicama i migrantima žele sprječiti ulaz u Europu. Usto, iz oba »plućna krila« Europe, obilježena pluralnim i sekularnim ambicijama, čuju se, kad je riječ o ulozi religije u društvu, isti povici kao i prije trideset godina: religija je privatna stvar pojedinca i mjesto joj je ili u obitelji ili u sakristiji. Oni koji žele ukloniti vjeronauk iz škole, žele ne samo ukloniti religiju iz javnosti, nego dehumanizirati čovjeka, koji je po

svojoj naravi religiozno biće. »Svjetovni prozelitizam«, kojim se svima želi nametnuti novo »jednoumlje« često prijeći svaki dijalog, čak i onaj o obrazovanju, kao da bi obrazovanje bilo poslanje i zadaća samo jedne osobe ili stranke, a ne cijele zajednice.

Uz sve to, razvojem gospodarskoga tržišta od produktivnosti prema konzumerizmu, pri čemu raste i značenje simboličke vrijednosti robe, nastaju »novi oblici duhovnosti, koji svoj izraz pronalaze u tržištu i trgovini« (J. M. Hull). Time se snaži i uloga novca, koji je postao globalna moć i svrha sebi samome, te koji čovjeka reducira na *homo oeconomicus*, dovodeći ga u opasnost da podlegne »kompleksu Boga« (H. E. Richter), odnosno da sebe učini središtem i gospodarem svega. I odrastanje djece i mlađih, čak i u sklopu odgojno-obrazovnog sustava, nije imuno od takva utjecaja.

Vjerski odgoj u službi dostojanstva ljudske osobe. Crkva je odavno prepoznala vrijedne znanstvene plodove pedagogije, psihologije, sociologije, komunikologije, didaktike i drugih znanosti (usp. *Gravissimum educationis*, 1). Zbog toga je oduvijek poštovala i s posebnom zahvalnošću gledala na odgoj i obrazovanje mlađih, te na ulogu onih koji su nositelji toga procesa i koji su u nj uključeni. Katolički vjeronaup u osnovnoj i srednjoj školi ima pred očima ponajprije odnos čovjeka prema vlastitoj egzistenciji, a onda i prema cjelovitoj stvarnosti koja ga okružuje. Tek potom su specifični sadržaji i istine vjere predmet procesa njegova učenja i poučavanja. Upravo zbog toga Crkva ima pravo naglašavati važnost religije i kršćanske vjere te tumačiti posljednji smisao života i ljudskoga djelovanja. Time ona daje prinos odgoju i obrazovanju, koji čovjeka shvaća i potvrđuje u njegovu ljudskom dostojanstvu, čuva ga i štiti od mogućnosti da postane sredstvom bilo kakva interesa. Istodobno, Crkva štiti i sâm sustav odgoja i obrazovanja koji, čini se, često biva doveden u opasnost da postane predmetom različitih interesnih skupina.

Ta život je vrjedniji od jela i tijelo od odijela (Lk 12,23). Katolički vjeronaup u našim je školama otvoren svima. Onima koji miraz kršćanskoga uvjerenja sa sobom

donose već iz obiteljskoga doma vjeronaup pomaže bolje razumjeti i tumačiti vjeru. Onima koji su još na putu traženja osobnoga životnog opredjeljenja vjeronaup omogućuje sučeljavanje i propitivanje vlastitih stavova u odnosu prema porukama Isusa Krista i odgovorima Crkve. Konačno, onima koji Isusa Krista još nisu upoznali, vjeronaup služi kao prvi navještaj vjere, pri čemu neće, bez obzira na moguću početnu nezainteresiranost učenika, odustati od buđenja njihova interesa za evanđeosku poruku Života. Budući da Crkva postoji samo ako živi za drugoga, ona, iz blaga koje posjeduje, učenicima nudi stvarnost onkraj one koja je mjerljiva i koja se može izračunati. To je stvarnost kraljevstva Božjega na zemlji: »Tražite najprije Kraljevstvo i pravednost njegovu, a sve će vam se ostalo dodati« (Mt 6,33).

Od annus mirabilis do vita mirabilis. Dobro je, stoga, što Škola za život, kao projekt u procesu razvoja, računa na katolički vjeronaup u osnovnim i srednjim školama. Crkva vjeronaupom želi posredovati poruku Isusa Krista da čovjek ne živi samo o kruhu (usp. Mt 4,4). Još će manje njegovo srce pronaći ispunjenje u pohlepnom zgrtanju bogatstva (usp. Lk 12,13-21). Ne radi se, naravno, samo o materijalnom bogatstvu, nego i o svakoj pohlepi koja u čovjeku budi želju za više, i još više. Svako je, naime, posjedovanje dobro samo ako mu se ne služi i ako ono ne gospodari nama. Takvo se shvaćanje može razviti samo iz osobnoga susreta s Isusom Kristom, odnosno unutarnjim obraćenjem svakoga od nas: vjeroučitelja, svećenika, roditelja, učenika. Tek tada će naš život postati *vita mirabilis*.

Neka se vjeronaupna i katehetska godina koja je pred nama pretvoriti u našu čežnju za istinskim životom. A svima nama neka Krist Gospodin otvori um da shvatimo, i srce da živimo svoj identitet: Crkve koja postoji kad postoji za druge!

U Đakovu, 22. kolovoza 2019.

✠ ĐURO HRANIĆ
predsjednik Vijeća HBK za katehizaciju
i novu evangelizaciju

PORUKA POMORCIMA I RIBARIMA U POVODU BLAGDANA SV. NIKOLE 2019.

Sveti Nikola – zaštitnik u nevolji i pomoćnik obitelji

Draga braćo i sestre u vjeri Kristovoj!

Dragi pomorci i ribari!

Sveti Nikola zaštitnik je pomoraca i ribara. Umro je 6. prosinca 327. godine te je pokopan u Miri. Zbog turških osvajanja tijelo mu je preneseno u talijanski grad Bari gdje se i danas nalaze njegove relikvije. O njemu su ispričane mnoge legende, pobožne predaje. One uvijek govore o svečevoj dobroti i želji da pomogne potrebnome, da izbavi iz nevolje. Prema predaji, Nikola je činio velika čudesa. Ozdravljao je bolesne i tješio ljudе u svim potrebama. Poput Isusa smiruje uzburkano more i zato je zaštitnik mornara. Napose mu pripisuju da je činio velike stvari pomažući djecu, sve do najvećih čudesa.

Ukaže se tamo gdje je prijetila velika pogibelj, gdje je bila ugrožena obitelj i dostojanstvo čovjeka. Svojom pomoći sveti Nikola preokrene nevoljne okolnosti u dobar ishod. Pobožnost svetom Nikoli, utjecanje pod njegov zagovor, ima više stoljetnu tradiciju upravo među pomorcima i ribarima. Zbog njegove dobrote i pomaganja djeci, postao je zaštitni znak darivanja djece o njegovu spomendanu.

Ljudi od mora, pomorci, ribari i svakovrsni moreplovci dobro znaju što je prevrtljivost vremena i nepredvidiva čud mora. Stari bi rekli: »More puno moré!« Plovidba i ribarenje uvijek predstavlja put u neizvjesno, neočekivano, nepredvidivo. Usprkos modernoj tehnologiji i raznim dostignućima, plovidba je i danas jednako opasna. Čovjek se ne može pouzdati samo u svoja dostignuća, sposobnosti, snagu motora ili veličinu broda. Nevera uvijek iznenadi. Valovi mogu biti veoma veliki. Pokazalo je to i posljednje jugo na Jadranu, te nedavne pogibije pomoraca na oceanu.

U prenesenom smislu nevere i valovi života uvijek su nepredvidivi. Život pomoraca i ribara, uz neizvjesnost plovidbe donosi i odvojenost od obitelji. Očevi i sinovi, a danas već žene i majke, bordižaju morima dok ih obitelj, djeca i najbliži čekaju da se vrate. Poseban je to život obitelji kad višemjesečna razdvojenost traži čvrstu

ljubav i vjernost, ustrajnu molitvenu povezanost makar bili miljama udaljeni.

Vjernička duša bira sebi nebeske zaštitnike zato što je svjesna da postoje stanja i događaji koji nas nadilaze i koji su izvan ljudske kontrole. Tada nam samo Nebo može pomoći, jer su takva stanja u dosegu Neba, tj. Boga Oca stvoritelja i onih koji su na poseban način s njim povezani, a to su sveci jer odražavaju Božju ljubav i dobrotu.

Tako je i sveti Nikola biskup postao zaštitnik pomoraca i ribara. Pomorci su prepoznali u njemu Božjeg čovjeka koji im može biti pomoćnik i zagovornik dok plove neizmjernim morskim prostranstvima na kojima i najveća ljudska građevina izgleda kao orahova ljsuska.

Sveti Nikola pomaže nam razumjeti kako smo pred silama stvorene prirode maleni, potrebni pomoći, potrebni zagovornika i zaštitnika. Moleći se Bogu po zagovoru sveca, on svojim primjerom vjere i pouzdanja jača našu vjeru i pomaže nam staviti sebe, svoj život i svoje najbliže u ruke providnosti Božje. Molimo se svetom Nikoli i za pomorce koji su na morima izgubili život, dovršili svoju plovidbu, da uplove u luku vječnosti gdje ih više nikakva nevera ne može stići, jer su pred licem Svevišnjega.

Neka zagovor svetog Nikole čuva obitelji pomoraca i ribara da ustraju živjeti jedni za druge u ljubavi i sebedarju, te na taj način prikažu Bogu sve svoje muke plovidbe i »kruha sa sedam kora«. Primjer svečeva života neka ih krijepi u pouzdanju, dobrotvornosti i velikodušnosti.

Čestitam vam dan svetoga Nikole i želim vam blagoslovljenu plovidbu morima. Neka sve vas i vaše najmilije na tome putovanju prati nebeska zaštita Svemoćućega Boga po moćnom zagovoru svetog Nikole.

U Šibeniku, 27. studenoga 2019.

**✠ TOMISLAV ROGIĆ, šibenski biskup
predsjednik Odbora HBK za pastoral pomoraca**

**PORUKA KOMISIJE HBK »IUSTITIA ET PAX«
UOČI PREDSJEDNIČKIH IZBORA**

1. U prigodi nadolazećih predsjedničkih izbora, koji će se održati 22. prosinca ove godine, želimo podijeliti odgovornost trenutka s građanima Republike Hrvatske te sve potaknuti na izlazak na izbore kako bismo time pokazali da svjesno i savjesno preuzimamo odgovornost za opće dobro i daljnje unapređenje demokracije u hrvatskome društvu. To se na osobit način očekuje od vjernika, katolika, kao odgovornih i ravnopravnih članova društvene zajednice koji u socijalnom nauku Crkve pro-nalaze smjernice za politički život. Političko djelovanje, kao oblik neposredne skrbi za opće dobro, prijeko je potrebno i časno služenje u zajednici.

2. Donošenjem odgovorne i razborite odluke te davanjem svojega glasa, mi izražavamo svoje povjerenje i očekivanja od osobe koja će u sljedećih pet godina obnašati časnu i odgovornu službu predsjednika Republike. Naša je iskrena želja i poruka da osoba koja će ju obnašati dosljedno djeluje u skladu s ovlastima propisanim Ustavom i zakonom. Budući da su te ovlasti većinom reprezentativne, očekujemo da ona bude moralni korektiv i savjest društva, da dosljedno štiti i promiče pravnu državu, vladavinu prava i jednakost svih građana u pravima i dužnostima, da poziva na socijalnu osjetljivost i primjerom prednjači u zauzimanju za siromašne i marginalizirane, da se neumorno zauzima za zaštitu dostojanstva radnika i rada, te za pravednu raspodjelu javnih i društvenih dobara. Osobito očekujemo da u skladu s Ustavom bude jamac funkciranja institucija države, navlastito pravde i javne uprave, te da se zauzima za obranu i zaštitu konkretnog čovjeka i obitelji, kao temeljne stanice svakoga društva.

3. Kao vjernici i građani podupiremo programe onih predsjedničkih kandidata koji promiču kulturu života, zauzimaju se za dostojanstvo žene i majke, djece i starijih osoba, štite obitelj utemeljenu na braku kao zajednici muškarca i žene, dosljedno poštiju vjersku slobodu, pravo na slobodan izbor vjerskog odgoja i na priziv savjesti u uvjetima što ih propisuje pozitivni zakon koji otvoreno nijeće moralnu normu i suprotstavlja se zahtjevima moralnoga zakona koji štiti ljudski život od začeća do prirodne smrti. Nema dvojbe kako se od osobe na čelu hrvatske države očekuje da ljubi i poštuje svoj narod. Očekujemo da svojim primjerom pokazuje zdravo domoljublje i da to pokazuje tako da se zauzima i boriti za dobropiti i legitimne interese svih hrvatskih građana, ali i otvorenim protivljenjem rasprodaji nacionalnoga bogatstva i naslijedenoga blaga. Očekujemo također da

Hrvate, koji žive u dijaspori, a posebice u Bosni i Hercegovini, gdje su oni jedan od tri konstitutivna naroda, poštije i smatra važnim čimbenikom u ostvarivanju dobroih međunarodnih odnosa, te da se zauzima za njihova nacionalna, politička i kulturna prava u zemljama u kojima žive.

4. Imajući na umu duboke i neraščištene ideološke prijepore u Republici Hrvatskoj koji onemogućuju oprost i pomirenje te ozbiljno narušavaju kulturu dijaloga i istinsku snošljivost različitosti, od budućega nositelja ove časne službe očekujemo da osudi sve zločine u skladu s duhom i slovom nekoliko rezolucija Parlamentarne skupštine Vijeća Europe (1096/1996, 1481/2006, 2819/2019) te hrvatskog Sabora iz lipnja 2006. godine, vodeći se pritom iskrenim pijetetom prema svim žrtvama, a ne revanšističkom logikom pobijedjenih i poraženih. Smatramo da je to jedan od bitnih preduvjeta za proces oprosta i pomirenja te za uspostavu željenoga društvenoga mira, nacionalnog jedinstva i istinskoga zajedništva u hrvatskome društvu. Očekujemo također da se zalaže za očuvanje i iznošenje cjelovite istine o Domovinskom ratu te da njeguje i promiče osobito poštovanje prema hrvatskim braniteljima i svima koji nose duboke rane i nezalječene ožiljke ratnih stradanja.

5. Pozivamo vjernike i druge građane da ne podlegnu napasti ravnodušnosti i malodušja koje se nerijetko očituje tijekom izbora. Jer, ne izlazeći na glasanje, mi drugima prepustamo da odlučuju u naše ime o budućnosti hrvatskoga naroda i svih građana Republike Hrvatske. Pozivamo sve da se dobro informiraju o programima predsjedničkih kandidata te da svoj glas i povjerenje na izborima daju onoj osobi za koju po savjeti smatraju da najbolje odgovara zahtjevima njihova osobnog uvjerenja. Očekujemo da predsjednički kandidati u predizbornoj kampanji čuvaju dostojanstvo i čast, te primjereno i korektnim postupanjem prema političkim protivnicima očituju svoju prikladnost za obnašanje odgovorne državničke službe. Nadamo se da će i sredstva društvenoga priopćavanja u predizbornoj utrci ispuniti visoke standarde profesionalnosti i očitovati potrebnu razinu tolerantnosti i demokratičnosti.

U Zagrebu, 16. prosinca 2019.

✠ ĐURO HRANIĆ
nadbiskup đakovačko-osječki
predsjednik Komisije HBK »Iustitia et pax«

PRIOPĆENJA

PRIOPĆENJE S 59. ZASJEDANJA SABORA HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE

Zagreb, 16. – 18. listopada 2019.

Plenarno 59. zasjedanje Sabora Hrvatske biskupske konferencije održano je pod predsjedanjem predsjednika HBK zadarskog nadbiskupa mons. Želimira Puljića u Zagrebu od 16. do 18. listopada 2019. godine. Na zasjedanju su, uz članove HBK, sudjelovali delegat Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine vojni ordinarij Tomo Vukšić, srijemski biskup Đuro Gašparović i subotički biskup Ivan Penzeš.

Pozdravljajući nazočne na početku zasjedanja, nadbiskup Puljić posebno je pozdravio i izrazio dobrodošlicu novom apostolskom nunciju u Republici Hrvatskoj nadbiskupu Giorgiu Lingui poželjevši mu plodnu i uspješnu misiju u našoj zemlji. Zaželio je dobrodošlicu i novom članu Hrvatske biskupske konferencije, imenovanom varaždinskom biskupu mons. Boži Radošu, sa željom da njegov rad bude plodan i blagoslovljen. Predsjednik HBK ujedno je zahvalio dosadašnjem varaždinskom biskupu Josipu Mrzljaku za sve dobro što je učinio u biskupiji i u HBK, poglavito za višegodišnje vodstvo Hrvatskoga Caritasa.

Nakon prihvaćanja zapisnika s prošlog zasjedanja, biskupi su upoznati s Prijedlogom kurikula katoličkih škola i odobrili su njegovu provedbu. Naime, predsjednik Vijeća HBK za katolički odgoj i obrazovanje požeški biskup Antun Škvorčević potaknuo je uključivanje katoličkih škola u reformu kurikula kako bi se definirale posebnosti i istaknuo identitet katoličkih škola. Stoga je prošle godine osnovano Povjerenstvo za izradu plana i programa u katoličkim školama, koje je priredilo dva dokumenta. Jedan sadrži opće dopune kurikula za potrebe katoličkih škola, a drugi dopune kurikula za svaki pojedini nastavni predmet u čijoj su izradi sudjelovali učitelji i nastavnici katoličkih škola. Probna provedba dopunjenih kurikula u svim katoličkim osnovnim i srednjim školama započela je u ovoj školskoj godini 2019./2020. Istaknuta je potreba nastavka jačanja vjerodostojnosti

katoličkih škola i njihovih standarda obrazovanja kako bi se u njima održao katolički identitet.

Na zasjedanju je razmotren nacrt poruke HBK o ekumenizmu koja bi trebala dati smjernice i nove poticaje za promicanje ekumenizma u našoj stvarnosti. U raspravi su biskupi istaknuli važnost objavljivanja takvog dokumenta te su ga uz pojedine prijedloge uputili na daljnju doradu.

Budući da je imenovanjem mons. Bože Radoša varaždinskim biskupom upražnjeno mjesto rektora Papinskog hrvatskog zavoda sv. Jeronima u Rimu, biskupi su na zasjedanju razmatrali pitanje njegova nasljednika.

Jedna od tema zasjedanja bilo je funkcioniranje i djelovanje crkvenih medija, posebice onih koji su u mjerodavnosti Hrvatske biskupske konferencije. Istaknute su pozitivne strane objedinjavanja medija HBK u Hrvatsku katoličku mrežu (HKM) koja je zaživjela prošle godine u novim prostorima u sjedištu HBK. Biskupi su izrazili zahvalnost svim djelatnicima na trudu koji svakodnevno ulažu u zahtjevnu zadaću stvaranja bogatoga medijskoga sadržaja u svim sastavnicama HKM-a: Hrvatskom katoličkom radiju, Informativnoj katoličkoj agenciji te novim medijima. Ujedno su istaknuti i izazovi s kojima se ta medijska kuća suočava, osobito u smislu svojega specifičnog poslanja na hrvatskoj medijskoj sceni kao i u sklopu evangelizacijskog poslanja Crkve u našem vremenu. U tome smislu biskupi su dali poticaje da se u našim crkvenim medijima još više poradi na evangelizaciji, apostolatu, duhovnosti, promicanju kršćanske umjetnosti, kulture, kao i društvenoj dimenziji vjere i odgoja. Isto tako, istaknuto je kako iskustvo stečeno od uspostave HKM-a može biti dragocjeno za ozbiljniju analizu radi daljnjega razvoja i unaprijeđenja cijelog sustava.

Biskupi su zatim podrobnije upoznati sa sadržajem dokumenta *Muško i žensko stvori ih*, koji je u lipnju ove

godine objavila Kongregacija za katolički odgoj. Podnaslov toga dokumenta sažima razlog njegova nastanka i glasi *Prema putu dijaloga o pitanjima roda (gender) u obrazovanju*. Dokument ima za cilj pomoći onima koji djeluju na području odgoja i obrazovanja novih naraštaja u odnosu na pitanja ljudske afektivnosti i seksualnosti jer se nalazimo u vremenu, kako stoji u dokumentu, »kulturne dezorientacije« koju je donijela pojava rodne ideologije. Kongregacija za katolički odgoj željela je jasno iznijeti crkveni nauk te donijeti odgojne smjernice u odnosu na tu pojavu, ali i predstaviti metodologiju dijaloga s obzirom na pitanja ljudske spolnosti, koja su u središtu rasprave.

Članovi HBK podržali su prijedlog Upravnog vijeća Centra za promicanje socijalnog nauka Crkve da se od 23. do 25. listopada 2020. održi Šesti hrvatski socijalni tjedan. Glavna tema toga skupa bit će *Demografija – iseljavanje – migracije*. Prihvaćen je i prijedlog da za predsjednika Programskog odbora tjedna bude imenovan prof. dr. Gordan Črpić, a za dopredsjednika mr. Zvonimir Ancić.

Na kraju drugoga dana zasjedanja, u četvrtak 17. listopada, hrvatski su biskupi slavili svečanu euharistiju u zagrebačkoj prvostolnici s novim apostolskim nuncijem u Republici Hrvatskoj, nadbiskupom Giorgiom Lin-guom, na početku njegove službe u našoj zemlji.

Među ostalim je na ovom zasjedanju odlučeno da Odbor za mlade HBK više neće biti glavni organizator Festivala duhovne glazbe Uskrsfest. Naime, u organizaciju toga festivala koji se održava od 1979. godine, Odbor za mlade HBK uključio se 2004. godine.

Predsjednici pojedinih tijela, komisija, vijeća i odbora HBK podnjeli su redovita godišnja izvješća.

Na zasjedanju su donesene i odluke o pojedinim mandatima u tijelima HBK. Za novog delegata HBK pri Komisiji biskupske konferencije zemalja Europske Unije – COMECE izabran je bjelovarsko-križevački biskup Vjekoslav Huzjak, a za zamjenika porečki i pulski biskup Dražen Kutleša. Pomoćni zagrebački biskup Ivan Šaško ponovno je izabran za nacionalnog delegata za međunarodne euharistijske kongrese.

Kalendar događanja Hrvatske biskupske konferencije u idućem razdoblju uključuje izvanredna zasjedanja 27. siječnja i 9. lipnja 2020. godine. Redovita plenarna zasjedanja Sabora HBK održat će se od 21. do 23. travnja 2020. te od 20. do 22. listopada u Zagrebu. Susret članova HBK s redovničkim poglavarima i poglavarcama bit će upriličen 8. lipnja 2020. Deveti pastoralno-katehetski kolokvij za svećenike održat će se 3. i 4. ožujka 2020. u Zagrebu. Susret hrvatske katoličke mlađeži održat će se u Zagrebu 9. i 10. svibnja 2020. U Šibeniku će 21. lipnja 2020. biti proslavljenja 50. obljetnica proglašenja svetim Nikole Tavelića. Šesti hrvatski socijalni tjedan održat će se od 23. do 25. listopada 2020. u Zagrebu. Međunarodni znanstveni simpozij u povodu stote obljetnice smrti biskupa Antuna Mahnića bit će upriličen 12. prosinca 2020., a svečana misa u krčkoj katedrali sutradan, 13. prosinca 2020. godine.

Biskupi pozivaju da se i ove godine 18. studenoga u 18.11 sati oglase crkvena zvona u znak sjećanja na žrtve Vukovara i na sve žrtve Domovinskoga rata.

Tajništvo HBK

PRIOPĆENJE TISKOVNOGA UREDA HBK

Hrvatska biskupska konferencija odlučno odbacuje nestine i manipulativne tvrdnje koje je o Katoličkoj Crkvi u Hrvatskoj i hrvatskim biskupima ovih dana izrekao u medijima dr. Milorad Pupovac, zastupnik u Hrvatskom saboru i predsjednik Samostalne demokratske srpske stranke. Njegove izjave unose nemir među hrvatske građane i šire nepovjerenje.

Polazeći od evandeoskih načela, Hrvatska biskupska konferencija i ovom prigodom osuđuje svaki oblik

nasilja nanesen od bilo koga prema bilo kome, te poziva katoličke vjernike i ljude dobre volje da u svom djelovanju na političkoj i drugim razinama našega društva još zauzetije nastoje oko skladnog suživota i mira svih građana. Neka uvijek imaju na umu da je svaki čovjek Božje stvorenje i slika Božja, te da iz toga proizlazi njegovo izvorno dostojanstvo.

*U Zagrebu, 28. kolovoza 2019.
Tiskovni ured HBK*

VIJESTI

MONS. BOŽE RADOŠ IMENOVAN VARAŽDINSKIM BISKUPOM

Papa Franjo prihvatio je odreknuće mons. Josipa Mrzljaka od pastoralnoga služenja Varaždinskoj biskupiji, te je za novoga varaždinskog biskupa imenovao mons. Božu Radoša, svećenika Đakovačko-osječke nadbiskupije i dosadašnjeg rektora Papinskoga hrvatskog zavoda svetog Jeronima u Rimu, priopćila je danas Apostolska nuncijatura u Republici Hrvatskoj.

Mons. Bože Radoš rođen je 5. rujna 1964. u Crvenicama, u Mostarsko-duvanjskoj biskupiji. Nekoliko godina kasnije njegova se obitelj preselila u Hrvatsku. Nakon što je završio sjemenišnu klasičnu gimnaziju u Zagrebu i Đakovu (1983.), započeo je filozofsko-teološki studij u Đakovu, koji je diplomirao 1990. godine, te 29. lipnja iste godine bio zaređen za svećenika tadašnje Đakovačko-srijemske biskupije. Nakon toga, jednu godinu je obnašao službu župnoga vikara u Osijeku te 1991. započeo postdiplomski studij duhovne teologije na Papinskom sveučilištu Gregorijana u Rimu i magistrirao 1994. o temi *Motivacija za Bogu posvećeni život. Biblijski, teološki i psihološki aspekti*. Potom je nastavio specijalizaciju, ali je 1997. bio imenovan na službu duhovnika u đakovačkoj bogosloviji. Uz to, u nadbiskupiji je obnašao službu asistenta za permanentan duhovni

odgoj mladih svećenika, koordinatora za duhovnu formaciju svećenika, a od 2010. je kanonik Đakovačko-osječke nadbiskupije, te je u više navrata bio član Prezbiterijalnoga vijeća. Bio je duhovni asistent đakovačke sekcije Udruženja hrvatskih katoličkih liječnika, član uredništva nadbiskupijskoga časopisa *Vjesnik*, a od 2013. i član Nadzornog odbora Papinskoga hrvatskog zavoda svetoga Jeronima.

Predvodio je brojne duhovne vježbe u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Makedoniji, Srbiji i Austriji, a u više je navrata organizirao hodočašća u Svetu zemlju, Italiju, Grčku, Francusku i Poljsku. Na Bogoslovnom fakultetu u Đakovu predavao je: duhovnu teologiju, duhovnost Novoga zavjeta, duhovnost Staroga zavjeta, život i duhovnost prema svetom Pavlu, uvod u kršćansku meditaciju, misiologiju i praksi pastoralnoga vodstva. Objavio je u hrvatskim časopisima petnaestak radova o kršćanskoj duhovnosti. ana 28. travnja 2016. imenovan je rektorm Papinskoga hrvatskoga zavoda svetoga Jeronima u Rimu, a službu je preuzeo 15. lipnja 2016. godine.

U Zagrebu, 1. kolovoza 2019.
Tiskovni ured HBK

NADBISKUP GIORGIO LINGUA IMENOVAN APOSTOLSKIM NUNCIJEM U HRVATSKOJ

Papa Franjo imenovao je dosadašnjeg apostolskog nunciјa na Kubi, naslovnog nadbiskupa Tuscanije, mons. Giorgia Lingua novim apostolskim nunciјem u Republici Hrvatskoj. Vijest o imenovanju objavljena je danas, 22. srpnja, u podne, u Rimu i Zagrebu.

Nadbiskup Giorgio Lingua rođen je 23. ožujka 1960. u Fossanu (Cuneo) u Italiji. Zaređen je za svećenika 10. studenoga 1984. i inkardiniran u biskupiju Fossano. Postigao je doktorat iz kanonskoga prava. U diplomatsku službu Svete Stolice ušao je 1. srpnja 1992.

godine, a obavljao je diplomatsku službu u apostolskim nuncijaturama u Obali Bjelokosti i u Sjedinjenim Američkim Državama, u Državnom tajništvu Svete Stolice u Odjelu za odnose s državama, te u apostolskim nuncijaturama u Italiji i u Srbiji.

Apostolskim nuncijem u Iraku i u Jordanu imenovan je 4. rujna 2010. te 17. ožujka 2015. nuncijem na Kubi.

Osim materinskog talijanskog jezika govori francuski, engleski i španjolski.

Nuncij Lingua šesti je predstavnik Svetog Oca u

samostalnoj hrvatskoj državi. Njegovi prethodnici bili su mons. Giulio Einaudi (29. veljače 1992. – 4. kolovoza 2003.), mons. Francisco-Javier Lozano Sebastián (4. kolovoza 2003. – 10. prosinca 2007.), mons. Mario Roberto Cassari (14. veljače 2008. – 10. ožujka 2012.), mons. Alessandro D'Errico (21. svibnja 2012. – 27. travnja 2017.) i mons. Giuseppe Pinto (1. srpnja 2017. – 16. travnja 2019.).

U Zagrebu, 22. srpnja 2019.

Tajništvo HBK

SUSRET STALNOG VIJEĆA HBK S PREDSJEDNIKOM VLADE RH I PREDSJEDNIKOM HRVATSKOG SABORA

15. listopada 2019.

Predsjednik Vlade Republike Hrvatske Andrej Plenković primio je u posjet predstavnike Hrvatske biskupske konferencije, nadbiskupa zadarskoga i predsjednika Hrvatske biskupske konferencije mons. Želimira Puljića, nadbiskupa zagrebačkoga i kardinala mons. Josipa Bozanića, nadbiskupa đakovačko-osječkoga mons. Đuru Hranića, biskupa porečkoga i pulskoga mons. Dražena Kutlešu, te biskupa hvarskoga i generalnoga tajnika Hrvatske biskupske konferencije mons. Petra Palića.

Na sastanku je sudjelovao i predsjednik Hrvatskoga sabora Gordan Jandroković, a uz predsjednika Vlade bili su potpredsjednik Vlade i ministar unutarnjih poslova Davor Božinović, potpredsjednik Vlade i ministar financija Zdravko Marić, ministar pravosuđa Dražen Bošnjaković, ministar vanjskih i europskih poslova Gordan Grlić-Radman, ministar državne imovine Mario Banović, ministar zdravstva Milan Kujundžić, ministrica za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku Vesna Bedeković, te ministrica kulture Nina Obuljen Koržinek.

Sastanak je protekao u konstruktivnom i prijateljskom ozračju, a sugovornici su razmotrili aktualna društvena zbivanja i trenutačno stanje suradnje hrvatske Vlade i Katoličke Crkve.

Predsjednik Vlade Andrej Plenković istaknuo je predanost Vlade u provedbi međunarodnih ugovora sa Svetom Stolicom te se osvrnuo na rad Mješovite komisije Hrvatske biskupske konferencije i Republike Hrvatske.

Predstavnici Hrvatske biskupske konferencije izrazili su zadovoljstvo sastankom te važnost kontinuiranoga dijaloga s Vladom i resornim ministarstvima, na mnogim društvenim područjima.

Pozitivnim su ocijenili napore Vlade na stvaranju uvjeta za opći gospodarski i društveni napredak, društveni optimizam te uključivo ozračje u hrvatskom društvu, izrazivši spremnost Katoličke Crkve da nastavi tome davati svoj doprinos.

IKA

SEDMI SUSRET HRVATSKIH I SLOVENSKIH KATOLIKA U KRAŠIĆU

19. listopada 2019.

U Krašiću, rodnoj župi hrvatskoga blaženika Alojzija Stepinca, u subotu 19. listopada održan je sedmi susret hrvatskih i slovenskih katolika. Misno slavlje, na kojem je sudjelovalo oko četiri tisuće hodočasnika, predvodio je zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić u zajedništvu s hrvatskim i slovenskim

biskupima predvođenim predsjednikom Hrvatske biskupske konferencije zadarskim nadbiskupom Želimirom Puljićem i predsjednikom Slovenske biskupske konferencije ljubljanskim nadbiskupom Stanislavom Zoreom. Propovijedao je mariborski nadbiskup Alojzij Cvikl.

Krašić je izabran kao mjesto susreta u znak zahvalnosti što je bl. Stepinac tijekom Drugoga svjetskog rata od logora i moguće smrti spasio 535 svećenika Mariborske i Ljubljanske biskupije.

Na početku mise kardinal Bozanić pozdravio je hođačnike i romare na hrvatskom i slovenskom jeziku. Spomenuvši dosadašnje susrete hrvatskih i slovenskih vjernika, kardinal je rekao da ih je na svim zajedničkim hodočašćima pratila Presveta Bogorodica Marija. »Ona, Isusova Majka, naša je zajednička Majka, nebeska Majka slovenskih i hrvatskih katolika«, rekao je kardinal Bozanić.

Ističući da je »Katolička Crkva najjača snaga i najvidljiviji znak vjerničkoga, susjedskoga i međunarodnoga zajedništva«, kardinal je rekao da su »ovaj dan u Krašiću, na hodočašću u rodnu župu velikoga Marijinog štovatelja bl. Alojzija Stepinca. Tu je započeo ovozemaljski život, tu je rođen za nebo.«

»Blaženi mučenik Stepinac povezuje Crkvu u hrvatskom i slovenskom narodu na mnoge načine. Svoju je ljubav zauvijek zapečatio u teškim vremenima Drugoga svjetskog rata kada je hrabro i pastirski brižno više od 500 prognanih slovenskih svećenika i redovnika primio u svoju nadbiskupiju da ih zaštiti od terora nacističkog režima«, rekao je kardinal. Stoga je na ovom hodočašću posebno pozdravio slovenske i hrvatske svećenike i redovnike te im odao priznanje za požrtvovni svećenički rad i redovničko svjedočenje. Pozdravio je i bogoslove i sjemeništarse, rekavši da su oni uzdanica biskupija i redovničkih zajednica iz Slovenije i Hrvatske. Kardinal ih je potaknuo da im na putu njihova poziva uvijek svijetli uzor bl. Alojzija. »Molite njegovu pomoć u svim pitanjima i nedoumicanama života«, potaknuo je kardinal svećeničke kandidate. Vjernike je u duhu gesla hodočašća *Pošalji radnike u žetu svoju* potaknuo na molitvu za duhovna zvanja. »Nekada, za komunističkog režima, dok je naš blaženik bio zatočen u Krašiću, njemu su tajno i skriveno dolazili svećenici, biskupi i drugi vjernici. Na ovom hodočašću je kardinal Stepinac okupio hrvatski i slovenski episkopat, i to u velikom broju«, primjetio je kardinal Bozanić te pozdravio hrvatske i slovenske biskupe.

U homiliji je nadbiskup Alojzij Cvikl istaknuo da je ovo zajedničko slovensko-hrvatsko hodočašće u prvom redu izraz zahvalnosti blaženomu kardinalu Alojziju Stepincu, koji je 1941. godine, za okupacije tadašnje Jugoslavije, primio 535 prognanih svećenika iz slovenskog područja koji su zauzeli Nijemci. Ti slovenski svećenici iz tadašnje Mariborske i Ljubljanske biskupije, koji su bili iseljeni u Hrvatsku, na inicijativu kardinala Stepinca smješteni su po župama u Hrvatskoj. Time su bili spašeni od trpljenja u logorima, a mnogi

među njima spašeni su od smrti koja je tada prijetila na svakom koraku.

»Zbog zaslijepljenosti ljudi, koji su tada kod nas nasilno preuzeли vlast, svećenici i brojni nacionalno osviješteni laici bili su prognani i postali su izbjeglice. Postali su kao bespomoćni janjci. A blaženi Alojzije Stepinac ih je primio i pokazao im svoju ljudsku veličinu i srce koje je gorjelo ljubavlju. Uistinu, po uzoru na Isusa, Dobroga Pastira«, rekao je mons. Cvikl. Pojasnio je da »njemačka okupatorska vlast u to vrijeme nije bila spremna podnositи svećenike, za koje se znalo da su „jedno s narodom naše zemlje“. Zato su ih prognali. Doista su se bojali da bi nacionalno osviješteni svećenici mogli postati velika prepreka njihovim ciljevima, među kojima je prvi bio što prije germanizirati zemlju koju su zauzeli vojnom silom.«

Govoreći kako se čovjek daruje kada u svoj ponostnosti prima bližnjega kao brata ili sestru, nadbiskup Cvikl rekao je »da nam se vidljivi povjesni trag takve ostvarene evanđeoske ljubavi otkriva kada gledamo okolnosti u kojima je tadašnji zagrebački nadbiskup Alojzije Stepinac primao slovenske svećenike. To su bili teški trenutci kada su i njegovi domaći svećenici trebali pomoći. Njegovo djelovanje ističe ga kao muža široka i otvorena srca. U prognanim svećenicima prepoznao je Isusa, koji kao prognanik kuca na vrata. On ih je, unatoč teškim okolnostima i neimaštini, primio kao subraću.«

Osvrnuvši se na evanđeoski ulomak iz kojeg dolazi geslo susreta *Pošalji radnike u žetu svoju*, a koje govori o tome kako Isus šalje prve navjestitelje, mons. Cvikl pojasnio je da ih Isus uči da budu skromni, nenavezani na materijalna dobra, da budu zadovoljni darovima što će ih primiti. Isus želi od njih, koje šalje, da budu više svjedoci životom, nego navjestitelji evandelja samo riječju. Mons. Cvikl primijetio je da i danas ljudi prihvataju kršćanski navještaj evandelja samo ako kršćani žive ono što vjeruju i propovijedaju.

Govoreći kako su kršćani pozvani u zajedništvo Crkve, nadbiskup Cvikl je istaknuo: »Naš kršćanski poziv se doista sastoji od toga da na putu našega života zajedno hodočastimo kao zajednica Isusovih učenika, kao braća i sestre. To naše zajedničko putovanje je obilježeno mnogim radostima, ali se, isto tako, susrećemo i s raznim problemima i izazovima sadašnjeg trenutka. U zajedništvu prepoznajemo kako svatko ima svoju važnost, svoje darove i različite sposobnosti. Nas Slovence i Hrvate, uz zajedničke slavenske korijene, povezuje i ista kršćanska, katolička vjera. Zbog toga možemo opravdano reći da pripadamo dvama, ne samo susjednim nego i bratskim narodima. Unatoč tome, doživljavamo kako naši susjedski i bratski odnos urušavaju drugi (politički) interesi kada dolaze previše do izražaja.«

»Koliko puta mi kršćani živimo bez ljubavi, bez poštovanja drugoga. Koliko puta rušimo mostove prijateljstva, umjesto da ih gradimo. Živimo međusobno kao stranci i ne poznajemo se, premda smo nekima susjadi ili smo nekoliko desetljeća živjeli zajedno. Najgore je kada jedni drugima postanemo stranci unutar naših obitelji. Današnji brzi ritam života toliko nas puta odvaja od onoga što je temeljno: dati vrijeme drugome za istinski odnos, za dublje međusobno upoznavanje«, upozorio je nadbiskup Cvikl. Potaknuo je hrvatske i slovenske vjernike da euharistija koju blagaju, »bude snaga za naše jedinstvo i znak toga jedinstva«.

»To zajedničko blagovanje euharistije i susret oko oltara danas je najljepši izvanjski znak naše međusobne povezanosti. Neka ne ostane samo na izvanjskome, neka nas Božja snaga u koju se uzdamo uvijek više povezuje i učini nas pravim Isusovim učenicima koji će uvijek nastojati biti međusobno braća i sestre. Unatoč različitostima, budimo graditelji Božjega kraljevstva i na temelju evanđelja ostvarujmo poštenu, sretnu i sigurnu sadašnjost – koja će biti jamstvo za svijetu budućnost obaju narodâ«, pozvao je nadbiskup Cvikl.

»Budimo oni koji u ovaj svijet nose mir, pomirenje, radost života – sve to na temelju evanđeoskih vrednota. Na taj ćemo način na putu vjere u Isusa nositi svjetlo u ovaj naš svijet, tamo gdje su istinske vrednote toliko puta zaboravljenje, zanemarene, gdje nam tako često nedostaje optimizma. Isus je za svakoga od nas na križu darovao svoj život da bismo mogli živjeti u njegovoj ljubavi ljepšim i ispunjenijim životom. Prihvatimo tu Božju ljubav i nastojimo graditi mostove među sobom – mostove prijateljstva, žive vjere, međusobnoga poštovanja, prave ljubavi koja ima izvor u Bogu. Ako želimo susresti bližnjega, ako želimo pronaći prijatelja, moramo ići na put. Današnji zajednički susret je poziv svakome da zajedno krenemo na put prijateljstva i hoda za Isusom Kristom. U tome neka nam blaženi kardinal Alojzije Stepinac bude svijetli primjer i zagovornik kod Boga«, potaknuo je mariborski nadbiskup.

Tijekom euharistijskoga slavlja u Krašiću je na oltar prinesena knjiga *Blaženi Alojzije Stepinac i prognani slovenski svećenici u Drugom svjetskom ratu*, koju je priredio mons. Juraj Batelja, a u kojoj se nalazi popis svih svećenika koje je spasio kardinal Stepinac. Slovenci su na oltar prinijeli sliku Triglava, jer je bl. Stepinac hodočastio i popeo se na Triglav.

Riječi zahvale uime biskupa Hrvatske biskupske konferencije na kraju mise izrekao je predsjednik HBK nadbiskup Želimir Puljić, pozdravivši: »Doviđenja u Murskoj Soboti, u Marijinom svetištu!«

Osvrnuvši se na spašavanje slovenskih svećenika u Drugom svjetskom ratu za koje je kardinal Stepinac

našao mjesto u svome srcu i svojoj nadbiskupiji, predsjednik Slovenske biskupske konferencije nadbiskup Stanislav Zore je u zaključnoj riječi istaknuo da mu Crkva u Sloveniji ostaje zahvalna na tomu. Govoreći o važnosti izgradnje dobrosusjedskih odnosa između dviju Crkava i dvaju narodâ, nadbiskup Zore pozvao je na osmi susret hrvatskih i slovenskih katolika 2021. u Tur nišće, u biskupiju Murska Sobota.

Uime hrvatskoga dijela Organizacijskog odbora, biskup Josip Mrzljak je u znak sjećanja na susret u Krašiću uručio biste kardinala Stepinca nadbiskupu Stanislavu Zoreu i nadbiskupu Želimiru Puljiću.

Liturgijsko pjevanje predvodili su združeni zborovi iz Hrvatske i Slovenije. Na hodočašću, održanom pod gesmom *Pošalji radnike u žetu svoju* molilo se za nova svećenička zvanja u Crkvama u Hrvatskoj i Sloveniji. Pretprogram prije mise animirali su bogoslovi zagrebački i ljubljanske bogoslovije. Vjernici su tijekom prijepodneva obišli i Spomen-dom kardinala Stepinca.

Poslije podne su slovenski vjernici, predvođeni mons. Stanislavom Lipovšekom, pomoćnim celjskim biskupom u miru, hodočastili na grob bl. Alojzija Stepinca u zagrebačkoj katedrali. Hodočasnike je, uime zagrebačkoga nadbiskupa kardinala Josipa Bozanića, dočekao i pozdravio pomoćni biskup zagrebački mons. Ivan Šaško.

»Nakon milosnoga slavlja i susreta u Krašiću, došli ste u ovu našu prvostolnicu, gdje vas uime zagrebačkoga nadbiskupa kardinala Josipa Bozanića, radosno pozdravljam. Na povratku u Sloveniju željeli ste doći ovamo, nošeni istim Duhom koji vas je potaknuo na današnje putovanje«, rekao je biskup Šaško. Nastavio je: »Kada se zajedno stave blaženi Alojzije Stepinac i katolici u Sloveniji, između njih postoji prepoznatljiva veznica zahvalnosti. Kao što je 1943. godine, upravo u mjesecu listopadu (21. listopada), nadbiskupu Stepinu uime Ureda za useljene Slovence zahvalio dr. Čuš, i mi svoje osjećaje smijemo izreći njegovim riječima: „Srce nam zastaja od sreće!“ On piše: „Srce nam zastaja od sreće, ko Vas Prevzvani vidimo u duhu kako prihajate k nam kakor Božji poslanec s pozdravom: *Mir vam budi!* Vidimo Vas, kako nas ljubeče blagoslavljate, nam brišete solze trpkosti, nam donašate kruh, za katerega molimo vsaki dan.“

Biskup Šaško je u pozdravnome govoru također istaknuo kako je dragocjeno vidjeti radost, zahvalnost i molitvu koja povezuje, te ljubav koja je plod svetosti, a njezin je osjećaj (*Sensus Ecclesiae*) puno širi od jednoga naroda. »Ovdje vidimo plodove trpljenja. Iz muke i nepravde rođena je nova snaga, ponajprije u zahvalnosti u kojoj i ja osjećam potrebu zahvaliti slovenskim katicima koji su sačuvali i brinuli se za spomen na tolike

Hrvate koji su bili udareni nasiljem i kojima je bio namijenjen zaborav i šutnja, čak i o mjestima na kojima su zakopani. Ali vaša ljubav i hrabrost sačuvala je spomen na njih», kazao je biskup Šaško.

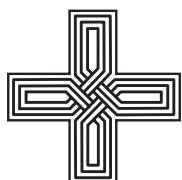
Govor je završio pozivom na molitvu: »Molimo Gospodina da nas i dalje nadahnjuje, i da – kao što cijeloga dana posebno molimo – potakne odgovore u srcima onih koje zove na spremno služenje Bogu, Crkvi i narodu u duhovnim zvanjima, da kao radnici, Božji poslanici blagoslivljaju, brišu suze i donose hranu za život. Neka

nam svima bude na pomoć zagovor blaženoga Alojzija, a vama hvala na vašemu svjedočanstvu dok molimo jedni za druge i dok nam „srce zastaja od sreće“.

Izmolivši molitvu za proglašenje svetim blaženoga Alojzija Stepinca i litanije Majci Božjoj, slovenski hodočasnici uputili su se na put kućama.

Osmi susret hrvatskih i slovenskih vjernika održat će se 2021. u Turnišču, u biskupiji Murska Sobota.

Tajništvo HBK

HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA

HR-10000 ZAGREB, Ksaverska cesta 12A

Tel. 01 5635 001

e-mail: hbk@hbk.hr

www.hbk.hr

ISSN 1332-2354

GODIŠTE XVIII. □ ZAGREB 2019. □ BROJ 2 (26)